

260370

SALE

Toisztój

—
Minden-
napra

CSZK

I

T O L S Z T O J

MINDENNAPRA

I.

**EUGEN HEINRICH SCHMITT ÉS SKARVAN
NÉMET KIADÁSÁBÓL FORDITOTTA**

SZINI GYULA

AZ OROSZ KIADÁS ALAPJÁN ÁTNÉZTE

GELLÉRT HUGÓ

**CHRISTENSEN ÉS TÁRSA
GUTENBERG KÖNYVKIADÓVÁLLALAT
B U D A P E S T**

TOLSZTOJ ÖSSZES REGÉNYEI
ÉS ELBESZÉLÉSEI

A GUTENBERG KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT KÖNYVEI

FORDITÓK ÉS BIRÁLÓK

AMBRUS ZOLTÁN	KARINTHY EMILIA
ADORJÁN SÁNDOR	KARINTHY FRIGYES
BÁLINT LAJOS	KELEN FERENC dr.
BALLA MIHÁLY	LÁNDOR TIVADAR
BÁNÓCZI LÁSZLÓ dr.	MARGITTAI SZANISZLÓNÉ
BONKÁLÓ SÁNDOR dr.	NÉMETH ANDOR
CSERNA ANDOR	OSKAI ISTVÁNNÉ
CSILLAY KÁLMÁN	Ifj. PÁLÓCZI HORVÁTH L.
ÉBER LÁSZLÓ dr.	DOBOSI PÉCSY MÁRIA
ENDREI ZALÁN	PETERDI ISTVÁN
ENDRÓDY BÉLA dr.	POGÁNY KÁZMÉR
FEKETE OSZKÁR dr.	PORZSOLT KÁLMÁN
FORRÓ PÁL dr.	PÜNKÖSTI ANDOR
GELLÉRT HUGÓ	SALGÓ ERNŐ dr.
GERGELY GYÖZŐ	SEBESTYÉN KÁROLY dr.
GUTI ERZSI	SCHÖNER DEZSŐ
GYAGYOVSZKI EMIL	SCHÖPFLIN ALADÁR
HAIMAN HUGÓ dr.	SZEGEDY ISTVÁN
HALASI ANDOR	SZÉP ERNŐ
HAVAS ALBERT	SZIKLAY JÁNOS dr.
HAVAS ANDRÁS KÁROLY	SZINI GYULA
HAVAS JÓZSEF	SZIRMAI JÓZSEFNÉ
HEVESI SÁNDOR	SZTROKAY KÁLMÁN
HONTI REZSŐ	TRÓCSÁNYI ZOLTÁN dr.
KARDOS LÁSZLÓ dr.	VÉCSEY LEÓ

T O L S Z T O J

MINDENNAAPRA

(КРУТЪ ЧТЕНИЯ)

I.

EUGEN HEINRICH SCHMITT ÉS SKARVAN
NÉMET KIADÁSÁBÓL FORDITOTTA

SZINI GYULA

AZ OROSZ KIADÁS ALAPJÁN ÁTNÉZTE

GELLÉRT HUGÓ

CHRISTENSEN ÉS TÁRSA
GUTENBERG KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT
BUDAPEST

260370

Globus, Budapest.

Előszó

A gondolatokat, amelyeket itt összegyűjtöttem, tömérdek írásból és dokumentumból merítettem, amelyek jegyzéke a könyv végén van.

Azok a gondolatok, amelyeknek szerzője nincs megnevezve, vagy oly gyűjteményekből származnak, amelyekről a szerző megjelölése hiányzott, vagy pedig én vagyok a szerzőjük.

A többi gondolat alá oda van ugyan írva a szerző neve, de a gondolatok összeállításakor — sajnos — elmulasztottam pontosan följegyezni, hogy milyen művekből való idézetek.

Sok idézet nem az eredetiből, hanem más nyelvekre való fordításokból van átültetve, amivel velejár az a lehetőség, hogy fordításaim nem fedik mindig tökéletesen az eredetit. Egy másik oka annak, hogy ezek az idézetek nem fedik tökéletesen az eredetit, az, hogy ezek a gondolatok nem ritkán hosszú értekezésekből vannak véve, amikor is a világosság és a hatás tökéletessége kedvéért egyes szavaknak és prepozícióknak el kellett esniök. Itt-ott, bár ritkán, némely szó mással van pótolva.

Remélem, olvasóim meg fogják nekem bocsátani, hogy ama műveket, amelyekből a gondolatok ki vannak véve, nem jeleztem szabályszerűen kiadásaik feltüntetésével és azt is meg fogják bocsátani, hogy

többé-kevésbé szabadon fordítottam őket, mert hiszen azok az olvasóim, akik az általam kiválasztott idézeteket eredetiben akarják olvasni, mindig meg fogják találni akár az eredeti műben, vagy valamely pontos fordításában. Meg fognak bocsátani főként azért, mert könyvem célja nem az eredeti szövegek szószerint hű reprodukálásában áll, hanem célja az, hogy a legkülönbözőbb írók nagy, megtermékenyítő gondolatainak segítségével is az olvasóközönség széles rétegeinek minden napra való olvasmányt nyujtsak, — oly olvasmányt, amely alkalmas arra, hogy az olvasóban jó gondolatokat és jó érzéseket támasszon.

Csak az a vágyam, hogy az olvasó e könyv mindennapi olvasásakor ugyanazt a jóleső és magasztos érzést érezze, amely engem is elfogott, amikor a gondolatokat összegyűjtöttem és amelyet most is érzek, amikor újra átolvasom őket.

1904 decemberében.

Jasznaja Poljana.

Tolsztoj Leó

Előszó a német kiadáshoz

Az előttünk lévő munka — gyűjteményes mű és mégis a maga egészében némely tekintetben a Prófétának, a Látnoknak légsajátabb alkotása. Ebben Tolsztoj a maga világosan fénylő gondolatkristályai köré „mindenféle idők és népek legjobb embereinek” mondásait csoportosította. E műben Tolsztoj Leónak több száz oly kiadatlan gondolata kap nyomdafestéket, amelyekben a maga nagy egyszerűségében is mélyenszántó és korunk velejéig ható módján megint kortársai eszéhez és lelkiismeretéhez szól. Ez a gondolatgyűjtemény már évek óta dédelgetett terve volt Tolsztojnak. És ez megérthető, mert ebben a műben Tolsztoj óriási teremtmőerejének befejező szakában minden idők legjobbjaival karöltve, kortársai számára hatalmas hagyatékot akart adni: bibliát a modern embernek, amennyiben hozzá akar nőni a jövő neme-sebb kulturájához; a vigasztalás és ájtatosság könyvét a modern, tudományosan gondolkodó embernek. Az uttörő, megtisztító és felvilágosító gondolatok árából, mint virágos szigetek, szép elbeszélések is emelkednek ki szemünk előtt.

Ez a gyűjtemény körülbelül az orosz eredetivel egyidőben fog a nyilvánosság elé kerülni. Lényegében Skarvan Albert dr.-nak, Tolsztoj ismert személyes barátjának fordítása. Skarvan annakidején a fegy-

veres szolgálat megtagadása miatt hosszú ideig börtönbüntetést szenvedett, később Tolsztoj mellett működött buzgón, míg végül kiutasították Oroszországból, mint Tolsztoj egyéb barátait, Csertkov Vladimirt és Birjukov Pált is.

Ennek az előszónak szerzője úgy érzi: némikép hivatott arra, hogy Tolsztoj gondolatmenetének minden finomságát német nyelven tolmácsolja az eredeti szöveg mélységének megőrzésével, minthogy Tolsztoj maga kijelentette művemről — „Tolsztoj Leó és jelentősége kulturánkra nézve“ (Eugen Diedrichs kiadása, Leipzig) — hogy véleménye szerint lehetetlen az ő világnézetét jobban, szabatosabban és világosabban kifejezni, mint ahogy én tettem.

Meg kell említenem itt Skarvan dr. ama közlését is, hogy Tolsztoj idegen szerzők mondásait néha nem szigorúan szószerint közli e műben, hanem jónak látta szabad feldolgozásban közreadni őket, ami a megfelelő helyeken nagyjából fel van tüntetve. Az idézetek alapjául szolgáló eredeti szöveget ellenőrizni már azért sem lehetett, mert Tolsztoj — mint előszavában írja — forrásait rendszerint nem tüntette fel pontosabban.

Dr. Schmitt Eugen Heinrich

A szövegben előforduló *John Ruskin*
idézeteket az egyedül jogosított kiadó
— *Allen and Unwin, London* — enge-
délyével közöljük.

JANUÁR

Január 1.

Jobban szeretni a kevés jót, mint a sok rosszat, sőt mint a sok középest: ez seholsem oly fontos, mint a tudás terén.

Gondolkodjatok el rajta, hogy mit tartotok kicsiny, válogatott könyvtáratokban. Egy sereg rendkívül bölcs és méltó ember, akiket minden civilizált országból évezredek alatt ki lehetett válogatni, a legteljesebb rendben hagyta rátok tanulmányai és bölcsesége eredményeit. Az emberek maguk nagyon begombolkoznak, hozzáférhetetlenek, külön élnek s türelmetlenekké válnának, ha az ember háborgatná őket, azonkívül a társadalmi szokások is elválasztják őket töletek, de gondolatuk, amelyet legjobb barátukkal se közöltek, értelmes szavakkal meg van őrizve itt számunkra, bár ránk nézve idegen emberek és egy másik korhoz tartoznak. (Azokat a legnagyobb jótetteket, amelyek fennkölt, eszes cselekvésből fakadnak, a könyveknek köszönhetjük.)

Emerson.

Mi a kérődzők fajtájából valók vagyunk és nem elég, ha mindenféle könyváraddal megtömjük magunkat: ha nem kérődzünk vissza mindent szép sorjában, a könyvek nem nyújthatnak nekünk erőt és táplálékot.

Locke.

Óvakodj attól, hogy sokféle író és különböző könyv olvasása züllöttséget és ingadozást okozzon fe-

jedben. A határozottan lángeszű és kiváló írónál kell megmaradnunk, ha tartós haszonra akarunk szert tenni. A tulságosan nagytömegű könyv szórakozottá teszi az észet. Tehát csak oly könyveket olvass, amelyek kipróbáltan jók. Ha kedved támad, hogy olykor másféle olvasmányra térj át, ne feledkezz meg róla, hogy gyorsan visszasieess az előbbiekhöz. *Seneca.*

Olvassátok el legelőször is a legjobb könyveket, mert különben sohasem juttok hozzá, hogy elolvassátok őket. *Thoreau.*

Az ember csak akkor olvasson, ha saját gondolatának forrása elakad, ami bizonyára a legjobb fejjele megtörténik. Ellenben, ha a könyvvel, amelyet kezetekbe vesztek, a saját őszerejű gondolataitokat üzitek el, ez bűn a szent szellem ellen. *Schopenhauer.*

Az irodalomban sines másképe, mint az életben: akárhova megy az ember, mindig rábukkan az emberiég javithatatlan csőcselékére, amely mindenütt légioszámra van, mindent betölt és bemocskol, mint nyáron a legyek. Innen van az a rengeteg sok rossz könyv, az irodalomnak ez a konkolya, amely megvonja a tiszta buzától a táplálékot és megfojtja. Magukhoz vonják ugyanis annak a közönségnek idejét, pénzét és figyelmét, amely jogosan a jó könyveket és nemes céljaikat illeti meg.

A rossz könyvek tehát nemcsak haszontalanok, hanem tényleg ártalmasak. A mai egész irodalom kilenc-tized részének nincs egyéb célja, mint hogy

a közönség zsebéből néhány tallért kihegedüljön: erre a célra esküdt össze szerző, kiadó és kritikus.

Ravasz, gonosz és lelkiismeretlen csiny az, amit az írómesteremberek és a sokat irkafirkálók üznek, amikor néhány garasért leszállítják rossz fércelményeiket, amelyekkel az olvasó izlését és a koruk igazi műveltségét elpusztítják.

Olvasmányaink tekintetében tehát az a művészet, hogy mit *ne* olvassunk, rendkívül fontos. Ez a művészet abból áll, hogy azt az írást, amely minden időben épp a közönség nagyobb rétegét foglalkoztatja, vagy amely körül lárma van, ne vegyük ezért okvetetlenül a kezünkbe. Az ilyen könyveket, egyszerűen szólva, a pokolba kellene hajítani, hiszen első évük egyszerűs mind az utolsó is.

Aztán gondolja meg az ember, hogy aki bolondok számára ír, minden időben nagy közönséget talál; és az ember a maga szükmarokkal mért idejét ama nagy, az emberiség fölé toronymagasságra nyuló szellemek műveinek szentelje, akiket minden időben és minden népnél a hírnév nagyoknak jelöl meg. Csak ilyen írók *tanítják és művelik igazán az embert.*

A rosszból sohasem olvashatunk elég keveset és a jót nem olvashatjuk elég gyakran: rossz könyv szellemi méreg, megrontják az észet.

Minthogy az emberek minden idők legjobb könyvei helyett mindig a legujabbakat olvassák, a mai írók megmaradnak a forgalomban lévő eszmék szűk körében és a kor egyre mélyebben süllyed és eliszaposodik a saját sarában.

Schopenhauer.

* * *

A mérges anyag és a szellemi méreg közt csak az a különbség, hogy a legtöbb mérgező-anyagnak undo-ritó ize van, míg az ujságok és rossz könyvek alakjában jelentkező szellemi mérgek többnyire csábítók és annál csábítóbbak, mennél romlottabb izlésből fakadnak.

Január 2.

A legnagyobb babonák közé tartozik a tudósok ama babonája, hogy az ember hit nélkül élhet.

Mindig, minden időben megvolt az embereknek az a kívánságuk, hogy földi létük kezdetéről és végcéljáról valami fogalmuk legyen és így keletkezett a vallás, hogy nekik az egész emberiség számára való irányító elvet adjon és hogy megvilágítsa azt a köteléket, amely minden embert mint testvért egymáshoz fűz, még pedig mint oly testvéreket, akiknek közös eredetük, közös élethivatásuk és közös végcéljuk van. *Mazzini J.*

Igazi vallás: az a viszony, amelyet az ember a körülötte lévő végtelen léttel megállapított, amely az ember életét ezzel a végtelenséggel összeköti és amely az ember cselekedeteit vezeti.

Minden vallás lényege abból áll, hogy mily feleletet ad erre a kérdésre: miért élek én és mi az én viszonylatom ehhez a körülöttem lévő végtelen világhoz? Nincs oly vallás — a legfenségesebbtől le a legdurvábbig — amelynek alapeszméje ne annak a megállapítása volna, hogy mily viszonyban van az ember a körülötte levő világgal vagy e világ keletkezésének okával.

A vallás az embernevelés dolgában a legfőbb és legnemesebb tényező s a civilizáció legfontosabb ereje, míg a külsőséges vallási tanuságtételek és a politika önző tevékenysége az emberi nem haladásának legfőbb akadályai. A papság és az állam működése valláselleni áramlat. A lényege a vallásnak, amely örök és is-

teni, mindenütt egyformán betölti az emberi szívet, ahol csak dobog és érez. Kutatásaink logikai eredménye arra mutat, hogy minden nagy vallásnak egyetlen közös alapja van, egyetlen tanítása, mely az emberi élet kezdete óta mind a mai napig fejlődik.

Minden vallási tanítás mélyén ott folyik a közös, örök isteni kinyilatkoztatás árja, az egyedüli vallásé, Isten ama szaváé, amelyet az emberhez intézett.

A parszik topiszt viselnek, a zsidók tefilint (ima-szijat), a keresztyének keresztet, a mohamedánok félholdat, de valamennyiöknek jusson eszébe, hogy ezek csak formák és emblémák; ellenben minden vallás alaptételét — *a felebaráti szeretetet* — egyformán követeli Jézus, Pál apostol, Manu, Zarathusztra, Buddha, Mózes, Hillél, Szokratesz, Mohamed. *Moritz Flügel.*

A vallás nem az isteni kinyilatkoztatásoknak tekintett bizonyos tanításoknak összefoglaló fogalma (mert ennek a neve: theológia), hanem valamennyi oly kötelességünknek összefoglaló fogalma, amelyet isteni parancsnak tekintünk

Kant.

Az emberi élet hit nélkül — állati élet.

Január 3.

„Az én ételem abból áll, hogy teljesítsem akaratát és végrehajtsam a művét Annak, aki engem küldött“ — *mondotta Krisztus.* — Mindegyikünknek ki van szabva ez a mű. Nem tudhatjuk, miből áll ez egész mű, amit Isten rajtunk keresztül végez, de lehetetlen nem tudnunk, hogy miben kell állnia benne való részvételünknek.

Nem mindenki, aki ezt mondja nékem: „Uram! Uram!“ megyen bé a mennyországba, hanem aki cselekszi az én mennyei atyámnak akarátját.

*Máté VII. 21.**

Ha nincs meg az erőd, hogy égj és fényt sugározz, legalább ne rejtse el.

Aki a józan ész törvényeit ismeri, alacsonyabb fokon áll, mint az, aki szereti őket. De az, aki szereti őket, alacsonyabb fokon áll, mint az, aki követi őket.

Kinai bölcs mondás.

Életünk legfontosabb kérdése csak az, hogy vajon azt tesszük-e az alatt a rövid idő alatt, ameddig élünk adatott, amit Az akar tőlünk, aki az életbe küldött bennünket.

Azt tesszük-e?

A Talmud után.

Nehéz nekem az élet, kérem Istent, hogy segítsen. Az én feladatom azonban az, hogy Istent szolgáljam, nem pedig az, hogy Isten szolgáljon engem. Elég, ha erre gondolok és az élet terhét könnyebben viselem.

Nincs szakadék föld és ég között; istenkáromlás volna, ha azt hinnők, hogy annak a hajléknak, amelyet Isten adott nekünk, örökké a Gonosz, az önzés és a zsarnokság hatalmában kell lennie. A föld nem a megváltás helye, hanem az a berek, ahol dolgoznunk kell, hogy elérjük az igazság és igazságosság eszményét, azt az eszményt, amelynek csiráit mindenki a lelkében hordozza.

Mazzini.

* A bibliai idézetek alapjául Károli Gáspár fordítása szolgált. *A ford.*

Emberi munkát becsületesen és hibátlanul kell elvégezni, mert mindegy, hogy azt reméljük, hogy angyalokká leszünk, vagy pedig azt hisszük, hogy valaha puhányok voltunk.

John Ruskin.

★ ★ ★

Ha azt gondolod, hogy életed célja a boldogságod, akkor az élet kegyetlen sületlenség. Ismerd el, amit az emberi bölcsesség, eszed és szived sugnak neked: az élet Annak a szolgálata, aki téged a világba küldött és akkor az életed folytonos öröm lesz.

Január 4.

Ha nem is akarnók, mégis éreznők az egész embervilággal való összetartozóságunkat: összeköt minket ipar, kereskedelem, művészet, tudomány és mindezekelőtt helyzetünk, a világgal szemben való viszonyunk azonossága.

★

A jó emberek akkor is segítenek egymásnak, amikor nem is sejtik, a rosszak ellenben szándékosan ártanak egymásnak.

Kínai közmondás.

★

Mindenki viseli a maga terhét, mindenkinek megvan a maga hibája; senki sem tud a másik segítség nélkül élni, tehát segítenünk kell egymást tanáccsal, vigasztalással és kölcsönös figyelmeztetéssel.

★

A világ, amelyben élünk, olyanformán van berendezve, hogy az ember, ha együtt dolgozik, többet alkot, mintha ugyanaz az ezer ember külön-külön dolgozik. De ez még egyáltalán nem bizonyítja annak

a szükségét, hogy közülök kilencszázkilencvenkilenc kell hogy egynek a rabszolgája legyen.

Henry George.

★

A jó ember a rossz ember tanítója. A rossz ember az, akit a jónak meg kell dolgoznia. Aki a tanítóját nem tiszteli és amin dolgozik, nem szereti, tévedésben van, bármily okos ember volna is.

Lao-Tsze.

★ ★ ★

Az emberiség egész története azóta, hogy ismerjük, az emberiség folytonos előrehaladása az egyre bensőbb egyesülés felé. Ez az egyesülés a legkülönbözőbb utakon történik és nemcsak azok szolgálják, akik munkálkodnak rajta, hanem azok is, akik szembehelyezkednek vele.

Január 5.

Ha valaki elkiáltja magát egy emberekkel zsufolt épületben: „Tűz!“, tolongás támad és száz meg száz embert megölnék. Itt a kár, amelyet a szó okozott, nyilvánvaló. Nem kisebb azonban a kár akkor sem, amikor nem látjuk az embereket, akiket a szavunkkal elpusztítottunk.

★

A seb, amelyet puska ütött, még meggyógyulhat, de a seb, amelyet nyelv üt, sohasem gyógyul.

Perzsa mondás.

★

Mert sok dologban megesünk mindnyájan. Aki beszédben meg nem esik, az ilyen tökéletes ember volna, ugymint ki az egész testet is zabolán tarthatja. Imé a lovaknak szájába zabolát vetünk, hogy nekünk engedjenek és az ő egész testüket a zabolán szélllel

hordozzuk. Imé a hajók is, noha nagyok és a kegyetlen szelektől hordoztatnak, mindazáltal egy kis kormánytól odahajtatnak, ahová a hajómester igyekezete akarja. Ezenképpen a nyelv is kicsiny tag és nagy dolgokkal hánnya magát. Imé egy kicsiny tűz, mely nagy erdőt megéget. Az embernek nyelve is tűz és minden álnokságnak örvénye. Ezenképpen helyeztetett a nyelv a mi tagjaink közé, a nyelv, amely az egész testet megszeplősíti, mely a gyehennának tűzétől felgerjesztetvén, mind e világot megégeti.

Kicsoda ti köztetek bölcs és tudós? Mutassa meg az ő jó életéből az ő cselekedeteit, bölcseségének szelidségével.

Jakab levele, III. 2—6, 13.

Ha hallod, hogy az emberek valakit rágalmaznak, ne kóistolj ebből a dühükből.

Ha hallod, hogy az emberek valakinek hizelegnek, ne élvezd ezt az örömet. Ha hallod, hogy az emberek másnak a bűnös romlottságáról beszélnek, ne vegyél részt élvezetükben.

Fülelj, ha az emberek erényességéről folyik a szó, helyeseld viselkedésüket, utánozd és örvendj. Örülj, ha erényes embert látsz. Örülj, ha jótettekről hallasz. Örülj, ha az igazság elvei elterjednek.

Örülj, ha a jótettek sokasodnak. De ha emberek gonoszságáról hallasz, ez oly kínos legyen rád nézve, mintha tüket szurkálnának a hátadba. De ha jótettekről hallasz, aggasd magadra őket, mintha virágfüzerek volnának.

Kinai bölcs mondás.

Ha valahol veszekedés folyik, figyelj oda, de ne avatkozz bele a szóváltásba. Isten óvjon a hirtelen haragtól és hevességtől, még a legkisebb dolgokban is. A harag mindig időszerűtlen, különösen ott, ahol jótetről van szó, mert ezt mindig elhomályostítja és zavarossá teszi.

Gogolj.

Elvégezém magamban, hogy megőrzöm az én utaimat, hogy nem vétkezem az én nyelvemmel; megzabolázom az én számat, míg a hitetlen én előtttem vagyon.

Zsoltár könyve XXXIX., 2.

★ ★ ★

Óvakodj attól, hogy megzavard az emberek közt az egyetértést és hogy egymás ellen ingereld őket.

Január 6.

Erőfeszítésre van szükségünk, ha jót akarunk tenni, de még inkább erőlködnünk kell, ha kerülni akarjuk a rosszat, ha szenvedélyeinket és vágyainkat meg akarjuk fékezni.

★

Ha szent életre törekszünk, semmisem fontosabb, mint az önmegtartóztatás. És ehhez korán hozzá kell szokni. Ha az ember korán megszokja, ennek a révén sok erényt szerezhethet. Annak a számára, aki sok erényt szerzett, nincs semmisem, amit le ne tudna győzni.

Lao-Tsze.

★

Mindaz, amiben az emberek annyi gyönyörűséget találnak és amelynek elérésében annyit fáradoznak, izgulnak, mindez nem részesíti őket a legkisebb boldogságban sem. Amíg az emberek törik magukat valamiért, azt hiszik, hogy az üdvük abban van, amire törekszenek. Mihelyt azonban elérik azt, amire törekedtek, megint felizgulnak, bánkódnak és arra vágyanak, amit még nem tudtak megszerezni. És ezt a dolgot csak úgy lehet megérteni, ha tudjuk, hogy a szabadságot nem hiu vágyaink kielégítésével, hanem épp ellenkezőleg, eme vágyak alól való szabadulásunkkal érjük el.

Ha meg akarsz győződni arról, hogy ez így van, akkor fordíts akár csak félannyi fáradságot, mint amennyit hiu vágyaid kielégítésére fordítottál, e vágyaktól való felszabadításodra és csakhamar be fogod látni, hogy ezen az uton sokkal több nyugalmat és boldogságot érsz el.

Epiktetosz.

De aki végig megmarad, az idvezül.

Máté XXIV., 13.

Boldog az az ember, aki nem esik áldozatul a kísértésnek. Mert Isten mindenkit megpróbál: az egyik embert gazdagsággal, a másikat szegénységgel. A gazdagnál nézi — kinyitja-e a tenyerét a szükölködő előtt, a szegénynél pedig azt nézi — vajjon zugolódás nélkül, alázattal viseli-e el szenvedését a Gondviselés szeme előtt.

A Talmud.

Csak azt nevezem jó kocsihajtónak, aki gyors kocsiként száguldó haragját vissza tudja fogni, mialatt a többi ember tehetetlen és csak a kerékcsapáson halad.

Buddhista bölcs mondás.

Ha megkísértenek a kellemetlenségek, ha elfog a düh vagy felháborodás, akkor igyekezz menekülni saját magad elől és ne engedd, hogy a pillanatnyi benyomás eluralkodjék rajtad, mert különben könnyen elveszited önuralmadat. Mennél inkább gyakoroljuk azt, hogy akaraterőnk segítségével visszanyerjük lelki nyugalunkat, annál erősebb lesz bennünk az a képeségünk, hogy ezt a nyugalmat megőrizzük.

Marcus Aurelius.

Bármily gyakran bukol el is anélkül, hogy szenvedélyeiden diadalmaskodnál, ne csüggedj. Minden harci időszak csak gyengíteni fogja szenvedélyeid hatalmát és annál könnyebb lesz rajta diadalmaskodnod.

Január 7.

Emberekkel szemben a jóság — kötelesség. Ha nem vagy jó az emberekkel szemben, akkor rossz vagy és felkelted bennök a rosszasságot.

Annak, akinek emberek közt kell élnie, nem szabad elvetnie semmiféle más egyéniséget, még a legrosszabbat, legszánalmasabbat vagy legnevettségesebbet sem. Hanem ellenkezőleg, olybá tekintse az ilyen egyéniséget, mint valami változhatatlant, amelynek egy örök és metafizikai elvnel fogva olyannak kell lennie, amilyen és súlyos esetekben ezt gondolja magában az ember: „Ilyen fura embernek is kell lennie.“ Ha az ember ellenségesen viselkedik velök szemben, helytelenül cselekszik és az ilyen kitagadottakat élet-halálharcra hívja ki. Mert a maga igazi egyéniségét, vagyis morális jellemét, megismerő képességét, temperamentumát, arckifejezését senkisem tudja megváltoztatni.

Ha tehát az ember elítéli irgalom nélkül lényüket, akkor nem marad más számukra, mint hogy ellenünk mint halálos ellenségek ellen harcoljanak, mert lét-jogosultságukat csak azzal a feltétellel ismerjük el, hogy meg fognak változni, holott változhatatlanok.

Ezért tehát, hogy emberek közt élhessünk, el kell tűrnünk, hogy mindenki adott egyéniségével éljen és érvényesüljön, semmiesetre sem lehet megváltozásukban reménykednünk, sem őket egyszerűen elítélnünk.

Schopenhauer.

Ne légy köszivű azokkal szemben, akik kísértésnek esnek áldozatul, hanem igyekezz, hogy úgy vigasztald őket, mint ahogy te magad kívánnád, hogy vigasztaljanak.

1. Ne halaszd holnapra, amit ma megtehetsz.

2. Ne csináltasd mással, amit magad is megtehetsz.

3. Ne vegyen az ember semmitsem azért, mert olcsó, ez nem illik.

4. A gőg mindig többbe kerül, mint mindaz, amire táplálékban, italban, lakásban és ruházatban szükségünk van.

5. Az embernek ritkán van alkalma megbánnia, hogy nagyon keveset cselekedett.

6. Mily sokat kell szenvednünk amiatt, ami nem következett be, hanem bekövetkezhetett volna!

7. Ha haragra gerjedsz, számolj tizig; ha tulságosan magadon kívül vagy, számolj százig.

Jefferson.

Ne vessetek meg senkit, fojtsátok vissza lelketekben minden felebarátotok rosszindulatu ócsárlását, sértő meggyanusítását; mások szavait és tetteit mindig a legjobb értelemben magyarázzátok. Részesítsetek másokat őszintén előnyben magatokkal szemben.

A szív jósága disziti az életet, mert minden ellentmondást megold, minden bonyolultat megfejt, minden nehezet könnyüvé tesz, az örömet örömevé változtatja.

Heti olvasmány

Szegény emberek

Sötét, viharos éjszaka. Szegényes halászkunyhóban a tüzhelynél ül Jeanne és durva vászonból való ócska vitorlát foldoz. Hallja, mint füttyül és bőg a szélvihar, mint dobol az eső az ablaktáblákon, mint morognak a hullámok és mint sustorognak, amikor a parton megtörnek... Kinn dühöng a vihar, sötét van, hideg van. A kunyhó agyagpadlója tisztára van söpörve; a kályhában pattog a rőzse és lobognak a lángok; a fali polcon csillog a megmosott, tiszta edény. A szoba háttérében áll az ódon ágy, amelynek fehér függönye le van bocsátva és a nagy matráccon, amely a földre van leterítve, édesen alszik öt kis gyermek, akiket az Óceán moraja ringatott el. Jeanne embere kinn van a tengeren, halászni ment. Rettentés a tenger ilyen komor, hideg, félelmetes viharban, de hát mit lehet tenni? Az ember csak nem küldi ki a családját az utcára koldulni? Jeanne hallja az Óceán zugását és a szél üvöltését; hébe-hóba a sirály vijjogása is megüti fülét. Azonkívül szakadatlanul esik is. Jeanne megrémül. Csupa ijesztő kép tárul eléje: halászsajka nekizuzódik a tengeri sziklának, halászhók elmerülnek, megfulnak... Mily borzalom!

A régi fali fa-óra rekedten és egyenletesen üti: tik-tak, tik-tak... A gyermekek alszanak.

Jeanne elgondolkodik. Hejh, nem könnyű az életük! A férfinak hidegben, viharban tengerre kell szállnia, ahol ezer veszély fenyegeti. Jeanne-nak reggeltől estig dolgoznia kell. És ezzel a keserves munkával talán sokat keresnek? A gyermekeik télen-nyáron mezitláb szaladgálnak, buzakenyérről nem is álmodhatnak — boldogok, ha rozskenyér akad. Természetesen néha hal is kerül az asztalra. De azért, hála Istennek, gyermekeik egészségesek. Óh Istenem, hogy

zug-morog az Óceán, hogy bög, üvölt a szél! Hol járhat most az emberünk? Isten, segítsd meg és irgalmazd meg néki!

Jeanne ilyenkor még nem szokott lefeküdni. Föláll, magára vet egy nagykendőt, meggyújtja a lámpást és kimegy, hogy megnézze, jön-e már az embere, nyugodtabb-e a tenger, nem derült-e ki az idő, a világitó toronyban ég-e a láng?

Sötétség. Sűrű eső hull. A falu végén, pontosan a tenger szélén régi nyomoruságos, félig rom viskó; időtől fekete falai omladoznak és ajtaja ócska. Minden szélrohamra az ajtó csikorog, nyöszörög. A szél különösen azzal a nyomoruságos viskóval érezteti erejét, mintha el akarná söpörni; de az ajtó recseg és zokog, a rothadt szalmatető zizeg, susog, mintha irgalomért esedeznének. Jeanne megállt a viskó küszöbén és bekukkantott az elrejtett ablakon. Bévül sötét volt. „Meg kell néznem, mit csinál a szegény, beteg asszony — gondolta magában Jeanne. — Egészen megfeledkeztem róla. A férjem azt mondta, hogy az asszony tegnap rosszabbul volt. És egyedül van szegény asszony. Nincs, aki ápolja.“

Jeanne kopogott az ajtón és fülelt... A kunyhóban csönd volt, Jeanne nem kapott feleletet.

„Szegény asszony! — gondolta magában Jeanne a küszöbön. — Mily szomorú dolog, ha az ember beteg és egyedül magának kell eltartania családját! Igaz, hogy csak két kis gyermeke van, de özvegyasszony és a ház minden gondja, terhe rajta. És még hozzá beteg is! Óh, mily nyomoruság!“

Jeanne újra és újra kopogott az ajtón, de nem kapott választ.

— Hej, szomszédasszony! — kiáltotta Jeanne és magában ezt gondolta: „Be jól alszik ez az asszony, ágyuval se lehetne fölébreszteni!“

A szél tovább bömbölt, Jeanne didergett a hidegtől és nedvességtől. Haza akart már menni, de heves szélroham támadt, amely csaknem letépte Jeanne tes-

téről a nagykendőt és úgy megrázta az öreg, rozzant ajtót, hogy az magától kinyílt. Jeanne átlépett a küszöbön és bement a szobába. Lámpása fényt vetett a komor, néma viskó falaira. Odabenn épp oly hideg és nedves volt, mint kinn. Érezni lehetett, hogy a vi-tyillót már régóta nem fűtötték. A mennyezeten itt-ott mint valami szitán át bepermetezett az eső. A fal mellett, épp az ajtóval szemben egy csomó piszkos szalmán feküdt az özvegyasszony holtan. Feje hátrahajlott; hideg, szederjes arcán, amint ott feküdt nyitott szájjal, a rémület és kétségbeesés kifejezése dermedt meg . . . Halvány, holt karja, amint kissé még kinyújtotta, lelógott a szalmáról. Két lépésnyire anyjuk holttestétől mélyen és szeliden, bömbölő viharral, néma halállal nem törődve, kissé sápadtan, de fürtös fejjel, pufók orcával, göndör, szőke hajukkal egymáshoz simulva, kuporgott két kis gyermek. Anyjuk még haldoklásában is időt szakított arra, hogy lábacs-kájukra öreg kendőt csavarjon és saját ruhájával betakarja őket. A két fiucska közül az egyik kerek, teli kezecskéjét orcája alá tette, a másik az arcocskáját testvére tarkója alá rejtette. Egyenletesen lélekzett a két gyermek, nyugodtan és szemmelláthatólag oly édesen, mélyen aludtak, hogy semmisem ébresztette fel őket. És a vihar tovább tombolt, fütyült, bőgött . . . És ime egy esőcsöpp a mennyezeten keresztül lehullott a halott asszony homlokára és lepergett hideg orcáján — mint valami könny a bubánatosan elkin-zott arcon.

Jeanne hazafutott, oly gyorsan, ahogy csak tudott. Valamit cipelt a köpenye alatt. A szive kalapált. Nem mert körülnézni, mintha valaki üldözné. Mit vitt el a halott asszonytól?

Amint hazaért, terhét lerakta az ágyra és gyorsan behuzta az ágy függönyét. Vette a széket, az ágy elé állította és leült rá úgy, hogy fejét hátrahajtotta az ágy peremére. Jeanne sápadt és izgatott volt, mintha a lelkiismeret mardosná. Csak olykor, bugy-

borékolt ajkán egy-egy szaggatott szó: „Mit szól majd hozzá az emberem? . . . Oh jaj, mit tettem! Nem tréfa ez — öt édes gyermekünk van — elég gond neki . . . Az uram jön? . . . Nem, nem ő az . . . Minek hoztam magammal ezeket? . . . Ha az uram megver érte, igaza van, megérdemlem . . . Jön! . . . Nem, nem ő . . . Annál jobb!”

Az ajtó nyikorgott, mintha jönne — valaki. Jeanne összerezett és fölemelkedett székéről.

„Nem. Megint senki! Istenem, miért is tettem ezt? . . . Hogy fogok most a szeme közé nézni? . . .”

Jeanne elmélázott és hallgatásba, gondolkodásba merülve, sokáig ült az ágy mellett.

Megszűnt az eső. Kiderült az idő. De a szél még fujt és az Óceán bömbölt, mint azelőtt. Hirtelen kipattant az ajtó és friss tengeri levegő áramlott be a szobába. A kunyhóba magas termetű, viharbarnította halász lépett be, mialatt maga után huzta nedves, szakadt hálóját és így szólt:

— Végre megjöttem, Jeanne!

— Ah, te vagy! — kiáltott fel Jeanne, de nem folytatta és nem mert a férfi szemébe nézni.

— Hü, micsoda megveszekedett éjszaka! Rettenetes!

— Bizony, rettenetes volt a vihar. És a halászat?

— Siralmas, de egészen siralmas volt! Nem fogtam semmit. Csak a hálóm ment tönkre. Rossz idő, rossz sors! . . . Ez volt aztán a vihar, láncoslobogóját! Azt hiszem, ilyen éjszakát még nem éltem át. A szél úgy süvöltött, mintha az ördög kergetné és bárkám mint labda táncolt a vízben. Azt hittem, már kettéhasadt és én alámerülök. Hát lehet ilyenkor halat fogni? Örül az ember, ha ép bőrrel kerül haza . . . No és te mit csináltál, mig oda voltam?

A halász becepelte hálóját a szobába és letelepedett a kályha mellé.

— Én? . . . — szólt Jeanne és elsápadt. — Mit

csináltam? . . . Ültem és varrtam . . . A szél úgy üvöltött, hogy aggódni kezdtem. Miattad aggódtam.

— Hát bizony . . . csúf, gonosz a vihar. De hát mit tehet az ember?

Mindketten hallgattak.

Aztán megszólalt Jeanne, mint aki bűnös, téve-
tegen, reszketve és habozva:

— Tudod-e, hogy a szomszédasszony, Simone meghalt? Azt se tudom, mikor halt meg. Biztosan még tegnap, miután elmentél tőle. Nehezére eshetett a halál! Hogy fájhatott a szive gyermekeiért! Két egészen kicsi gyermek maradt utána. Az egyik még nem tud beszélni, a másik csak most kezd a földön csuszkálni . . .

Jeanne elhallgatott. A halász homlokát ráncolta, nyílt arca komor és gondterhes lett.

— Nagy baj! — mondta végül és megvakarta füle tövét. — De hát mit lehet csinálni? El kell őket hozni, mert ha felébrednek, hát mit csinálnak a halott anyjukkal? Hát, ebadta! majd csak elkinlódunk így is valahogy! Menj értük gyorsan!

De Jeanne nem moccant.

— Mi van veled? Nem tetszik neked? Aggódsz és nem akarod elhozni őket? Mi van veled, Jeanne?

Jeanne felállt és némán odavezette urát az ágyhoz. Félrevonta a függönyt.

Ott feküdt a szomszédasszony két gyermeke és még mindig oly édesdeden, ártatlanul aludtak . . .

Hugo Victor.

(Prózába átültette: Mikulics V.)

Január 8.

A krisztusi tanítás oly tiszta, hogy a kis gyermekek is megértik igazi értelmét. Csak azok az emberek, akik szeretnék, ha keresztyéneknek tartanák és ne-

veznék őket, de nem akarnak valóban keresztyének lenni, azok nem értik meg.

Buddha mondá: „Ember, aki a vallásnak szentelte magát, olyan, mint az az ember, aki világosságot visz a sötét házba. Nyomban eloszlik a sötétség és világosság lesz. Csak állhatatosan kutasd a bölcseséget, csak igyekezz megismerni az igazságot és teljes megvilágosodáshoz jutsz“.

Az a nép, — a jó embereket értem ezalatt, akiken még nem fogott a rothadás, amely az uralkodó osztályokból indul ki — az a nép, amely még mentes attól, amit Krisztus a gazdagság káprázatának nevezett, az a nép, amely megelégszik mindennapi kenyérével és az égi atyától csak azt kéri, amit ő a madaraknak ad, akik nem vetnek és nem aratnak, az a nép igazi életet él, inkább él szívével, mint a többi ember a világi örömekbe és gondokba elmerülve. Ez az oka annak, hogy hősi és önfeláldozó tetteket a népben kell keresnünk. Ha eltűnik ez a nép — mi lesz a kötelesség parancsaiból, mi lesz abból, amin társadalmunk kizárólag nyugszik, mi lesz abból, ami egy nemzet nagyságát és hatalmát alkotja? És ha a betegség gyógyíthatatlan, ha kell, hogy meghaljanak, honnan fog kisarjadni az új törzs, amely a régi fát van hivatva pótolni, honnan, ha nem megint a népből? Ezért fordul Krisztus a néphez és a nép az, amely megismeri benne Isten küldöttét, áldja nevét, hirdeti hatalmát, amelynek aláveti magát. Az egyházfejedelmek és írástudók azonban megátkozták és megölték Krisztust. És bár erőszakot és cselt vetettek ellene, bár meggyilkolták, mégis urrá lett a népen. A nép felállította Krisztus országát a földön és ez az ország a nép által fog tovább terjedni, a nép által fog új korszak következni, amelynek isteni csiráit az elmúlt

uralkodók mindenképp ki akarták irtani, mert páni félelem szállta meg őket, hogy közel van a végük..
Lamennais.

Csak kétfajta babonától kell óvakodnunk, amelyek egyaránt veszedelmesek: az egyik, hogy Isten lényegét szavakkal meg tudjuk határozni; a másik a tudománynak az a babonája, hogy azt képzei: Isten működését analitikai uton meg lehet magyarázni.
John Ruskin.

Krisztus utolsó parancsolata magában foglalja egész tanítását: „Szeressétek egymást, mint ahogy én szerettelek titeket. Így aztán mindenki rátok fog ismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, mert szeretettel viseltettek egymás iránt“. — Krisztus tehát nem mondotta: „Mert ezt vagy azt hiszitek“, hanem azt mondta: „Mert szeretettel viseltettek egymás iránt“. A hit ahhoz fűződik, ami fejlődésben van és ezért változik az emberi nézetek és ismeretek változásával, tehát időhöz van kötve és idővel változik. A szeretet azonban nem függ az időtől, hanem változhatatlan és örök.

Az én hitem: szeretet minden élőlénnel szemben.
Cordovai Ibrahim

A keresztyénség megvalósításához még csak az szükséges, hogy intézményessége megszűnjék.

Január 9.

Az igazi tudás önálló.

Csak amikor mindent tökéletesen elfelejtettünk, amire tanítottak, kezdhettük el igazi ismeretek gyűjtését. Amíg abban a véleményben vagyunk, hogy valamely tárgyhöz való viszonyunkat tudós megállapíthatja, addig egy hajszálnyira se jutunk közelebb ehhez a tárgyhöz. Ha helyesen fel akarok ismerni egy tárgyat, oly módon kell közelednem hozzá, mintha teljesen ismeretlen volna előttem. *Thoreau.*

Idegen gondolatok folytonos beáramlása mindenestre saját gondolatainkat akadályozza és megfojtja, sőt ha huzamosabb ideig történik, gondolkodó erőnket meg is béníthatja, ha nincs meg az a magasfokú rugalmassága, amely ama természetellenes beáramlásnak ellent tud állni. Ezért az örökös olvasás és tanulás egyenesen megrontja a fejet; még azzal is, hogy saját gondolataink és ismereteink rendszere a maga egész összességét és állandó összefüggését elveszti, ha önként és gyakran megszakítjuk, hogy idegen gondolatmenet számára helyet nyerjünk. Ha saját gondolataimat elüzöm, hogy egy könyv gondolatainak helyet csináljak, ez olybá tűnik fel nekem, mint az a dolog, amit Shakespeare a maga kora utazóinak szemére vet, hogy tudniillik eladják saját hazájukat, hogy másokét láthassák.

Sőt egyenesen veszélyes, ha hamarabb olvasunk valami tárgyról, mielőtt magunk gondolkodtunk volna rajta. Mert az új anyaggal, amit felvettünk, egyszerűen az idegen nézet és az anyag idegentől eredő feldolgozása is belopódzik agyunkba, annál is inkább mert lustaság és közömbösség azt tanácsolják nekünk, hogy a gondolkodás munkájától megkíméljük magunkat, fogadjuk el a kész gondolkodási eredményt és hagyjuk ezt érvényesülni. Ez aztán befészkei magát agyunkba és a tárgy felől való gondolataink olyanok lesznek, mint az árokban folyó patak, hogy mindig

a megszokott útján halad. Más, új ösvényt találni ezek után még nehezebb. Ez nagyrészt az oka annak, hogy a tudósokban oly kevés az eredetiség.

Schopenhauer.

A tudós hasonlít a forgalomban lévő pénzdarabhoz. Az embernek részben joga van rá, hogy büszkélkedjék vele, ha tudniillik ő maga dolgozta meg e pénzdarab aranyát, vagy maga verte, vagy legalább is becsületes úton szerezte. De ha egyáltalán nem dolgozott rajta, csak valami járókelő az arcába dobta, ugyan mi büszkélkedni valója van vele?

John Ruskin.

Az emberi ész számára semmi sem hátrányosabb, mint ha tulkorán és tulsokat tanulunk.

A legnagyobb gondolkodók érdeme épp abból áll, hogy a meglévő könyvektől és hagyományoktól függetlenül annak adtak kifejezést, amit ők maguk gondoltak és nem annak, amit elődeik vagy a körülöttük élő emberek véltek.

Mindegyikünk tehát figyelje, lesse és fogja meg ama tiszta gondolatait, amelyek az ember tudatában időnkint néha felcikáznak és tüzet fognak. Ez a belső villámfény hasonlíthatatlanul nagyobb jelentőségű valamennyiünk számára, mint ha a költők és bölcsek egész csillagraját tanulmányozzuk.

Emerson.

Kevesebbet olvassatok, kevesebbet tanuljatok és többet gondolkodjatok. Tanítóktól és könyvektől csak annyit tanuljatok, amennyire szükségetek van és amennyit meg akartok tudni.

Vallástanítás a nevelés alapja.

Valaki pedig megbotráncoztat valamelyiket e kicsinyek közül, akik énbennem hisznek, jobb volna annak, hogy egy malomkövet kötnének a nyakára és a tenger mélységébe vetnék.

Jaj e világnak a kísértések miatt! Mert szükséges, hogy legyenek kísértések, de jaj annak az embernek, akitől a kísértés ered.

Máté XVIII., 6—7.

A nevelés művészetének egyik elve, amelyet szem előtt kellene tartaniok mindazoknak, akiknek gyermeknevelő terveik vannak, a következő: gyermekeket nem az emberi nem jelenlegi állapota szerint kellene nevelni, hanem a jövőben lehetséges jobb állapota szerint, vagyis az emberiség eszméje és egész rendeltetése szerint. Ez az elv rendkívül nagy fontossága. A szülők rendesen úgy nevelik gyermekeiket, hogy a mai, bármily romlott korba beleilleszkedhessenek. De jobbra kellene őket nevelni, hogy a jövőben ezáltal jobb állapotok keletkezhessenek.

Kant.

Hogy egy embert a jövő számára alkalmassá neveljünk, a teljesen tökéletes ember szem előtt tartásával kell nevelnünk, — csak így lesz méltó tagja, annak a jövő nemzedéknek, amelynek körében élnie kell majd.

A szülők és tanítók legelső kötelessége szerintem az, hogy a gyermekben felébresszék isteni természetének tudatát.

Channing.

Az igazi nevelés feladata nemcsak abból áll, hogy az embereket jó tettekre serkentsük, hanem hogy ezekben a tettekben örömet is találjanak; nemcsak, hogy az emberek tiszták legyenek, hanem, hogy szeressék a tisztaságot; nemcsak, hogy igazságosak legyenek, hanem hogy szomjuhosszúak és óhajtsák az igazságosságot.

John Ruskin.

* * *

Vallástanítás a nevelés alapja. Ezzel szemben a mi keresztyén világunkban azt tanítják, amiben senkisé isem hisz. A gyermekek azonban éles szeműek és látják ezt, nemcsak azt nem hiszik el, amire tanítják őket, hanem azoknak se hisznek, akik őket tanítják.

Január 11.

Alázatosság az elengedhetetlen feltétele tökéletesedésünknek. „Minek. tökéletesíteni magunkat, ha ugyis jók vagyunk?”

*

Gyermekeim, végezd el kötelességeidet alázattal és méltó leszel a szeretetre. Mennél magasabb fokon állsz, annál alázatosabbnak kell lenned. Sokan élnek az élet magasságában és dicsőségében, de az élet titkai csak az alacsonyan állók előtt nyílnak meg. Ne vágyódj oly tettekre, amelyek nagyon fáradságosak és meghaladják erődöt, hanem tiszteletteljesen elmélkedj arról, ami eléd van írva. Ne kívánd tudni azt, amit nem kell tudnod. Amugy is több dologról hullt le előtled a lepel, mint amennyit megérthetsz.

Sokan megcsalják magukat becsvágyó véleményükkel, ezért ne kérkedj azzal a tudásoddal, amely nincs meg neked.

Ecclesiast.

Jézus pedig előszólítván őket, mondá: Tudjátok, hogy a pogányoknak fejedelmeik uralkodnak azokon és akik hatalmasok, hatalmaskodnak azokon. De nem úgy leszen ti köztetek, hanem aki köztetek nagy akar lenni, legyen a ti szolgátok. És valaki ti köztetek akar első lenni, legyen a ti szolgátok. Mint az Embernek Fia nem jött, hogy szolgáljanak néki, hanem, hogy ő szolgáljon és adja az ő életét váltságul sokakért.

Máté XX., 25—28.

★

Akit megsértettek és nyugodtan eltüri a sértést és nem viszonozza hasonlóval, nagy győzelmet aratott saját magán.

★

Barátaid közül néhányan ócsárolnak, mások dicsérnek; tartsd magad azokhoz, akik ócsárolnak és kerüld azokat, akik dicsérnek. *A Talmud.*

★

Foglalj el alacsonyabb helyet, mint amely megillet.

Jobb, ha azt mondják neked: „menj följebb“, mint ha azt mondják: „lejjebb veled!“

Aki felmagasítja magát, azt megalázza Isten, aki azonban alázatos, azt Isten a magasba emeli.

A Talmud.

★

Iparkodjatok folytonosan arra, hogy minden uralomvágyat kiirtsatok magatokból, óvakodjatok a hiuságtól, ne keressetek dicséretet és dicsőséget — mert mindez csak megronthatja lelketeket. Óvakodjatok attól a gondolattól, hogy jobbak vagytok, mint mások, vagy hogy benneteket oly erények ékesítenek, amelyek a hozzátok hasonlóknak nem találhatók.

★

Bár a bölcs szigorú önmagával szemben, mégsem követel másoktól semmit. Meg van elégedve helyzetével és nem panaszolja be az Eget, nem vádol soha más embert a saját sorsa miatt, — és meghajol, ha súlyos csapás éri. De a közönséges halandó, aki földi javakat hajszol, veszélybe kerül.

Ha a nyíl nem ér célt, a lövész saját magát okolja és nem másban keresi a hibát. Épp így jár el a bölcs.
Kungfutsze (Confucius)

★

Isten országa számára megbizhatatlan az az ember, aki szánt és körül néz.

★

Hanem aki köztetek legnagyobb, legyen a ti szolgátok. Valaki pedig magát felmagasztalja, megaláztatik: és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.

Máté XXIII., 11—12.

★ ★ ★

Idézd emlékezetedbe mindazt a rosszat, amit cselekedtél. Ez segítségedre lesz abban, hogy ne tégy rosszat. De ha felidézed ami jót cselekedtél, akkor ez megakadályoz abban, hogy jót tegyél.

Január 12.

Vannak emberek, akik fennhéjázón jogot formálnak arra, hogy megállapítsák mások viszonyát Istenhez és a világhoz, és vannak emberek, a tengernyi többség, akik ezt a jogot át is engedik másoknak és vakon elhiszik, amit nekik mondanak. Egyenlő mértékben vétkesek ezek is, azok is.

★

Vannak emberek, akik miután fölismerték, hogy minden vallási kérdést meg kell oldani és minden vallási törvényt meg kell állapítani, nyomban kiszolgáltadják magukat azoknak, akik az ilyen megoldást és megállapítást magukra vállalták.

Miért fájjon a fejük olyasmiért, amit mások oly határozottan a saját, el nem vehető joguknak nyilvánítottak? Hiszen nekik marad az, hogy az időt kellemesen eltölthetik, napjaikat élvezetekkel és szórakozásokkal betölthetik és ily módon éveken át kellemes álmodozásban élhetnek. Az ilyen tompa megelégedettség eredménye aztán az, hogy a népből hiányzik a megismerésre való törekvés.

Félek, hogy ama vasjárom rabszolgai nyoma, amelyet a vallási dogmatizmus alkotott, még sokáig meg fog látszani nyakunkon. *Milton.*

Abban a pillanatban, amikor az ember lemondott szellemi függetlenségéről; abban a pillanatban, amikor kötelességeit nem a maga belső hangja, hanem osztályok és pártok nyújtotta előnyök szerint állapította meg; abban a pillanatban, amikor személyes felelősségét lerázta magáról arra való tekintettel, hogy csak egy a milliók közül: ebben a pillanatban egyszersmind elvesztette szellemi erejét és emberektől várja azt, amit csak Isten tud megtenni, az isteni hatalom helyébe emberi kéz durva eszközeit teszi.

Channing.

Valamennyien gyermekek vagyunk, akik legelőször nagyanyáink, aztán tanítóink és még később — aszerint, hogy milyen idők vagyunk — más csodálatraméltó embereknek, akikkel találkozunk, megdönthetetlen igazságait ismételtetjük.

Mily buzgalommal iparkodunk könyv nélkül

megtanulni a szavakat, amiket hallottunk! De amint arra a magaslati pontra jutunk, ahol elődeink álltak és megértjük szavaik értelmét, akkor csalódásunk oly nagy, hogy szeretnénk mindent elfelejteni, amit tőlük hallottunk.

Emerson.

★

Ti pedig ne hivattassatok Mestereknek, mert egy a ti Mesteretek, a Krisztus, ti pedig mindnyájan atyafiak vagytok.

Máté XXIII., 8.

★

Őrizzétek magatokat a hamis prófétáktól, akik hozzátok jönnek juhok ruhájában, de belől ragadozó farkasok. Az ő gyümölcsseikről isméritek meg őket, vajjon szednek-e tövisről szőlőt, vagy a bojtorjánról fügét? Eképen minden jó fa jó gyümölcsöket terem, a megveszett fa pedig hitvány gyümölcsöket terem. Nem teremhet a jó fa hitvány gyümölcsöket, sem a megveszett fa jó gyümölcsöket nem teremhet. Valamely fa nem terem jó gyümölcsöt, kivágattatik és tüzre vettetik. Azért az ő gyümölcsseikről isméritek meg őket.

Máté VII., 15—20.

★ ★ ★

Az ember javára fordíthatja a hagyományokat, amelyek elmúlt idők bölcs és szent embereiről reaszálltak, de az ember dolga, hogy a hagyományokat eszével megvizsgálja, az egyiket elvesse, a másikat megtartsa.

Minden embernek magának kell megállapítania Istenhez és a világhoz való viszonyát.

Január 13.

A hit lelki nyugalmat ad.

★

A vallásnak sokkal magasabb szándékai vannak, mint hogy derék, becsületes embereket neveljen. Eleve fölteszi, hogy ilyen emberek vannak és a vallás legfőbb célja, hogy a derék, becsületes embert magasabb nézőpontokra emelje.

Lessing.

Kétféle nyugalom van. Nyugalom negatív értelemben: zaj és maró gondok hiánya. Ilyen a harc, a vihar után való nyugalom. De van egy másik, egy tökéletesebb lelki nyugalom, amelyet az előbbi csak megelőz: — az az isteni megelégedettség, mely minden megért és amelyet voltaképp így kellene hívunk: „Isten országa bennünk.“ Az ilyenfajta lelki nyugalomhoz tartozik az a megelégedettség, amelyet a valóság nyújt. Ez a tudatos kapcsolat Istennel és a világegyetemmel; a szeretet kapcsolata minden lénnel; szeretet minden iránt, ami tiszta és ártatlan; az a képesség, hogy vágyainkat, előnyeinket fel tudjuk áldozni; a világegyetem szellemében és életében való részvételünk; az ok teljes harmóniája az ok ősforrásával. Ezen alapszik az ember megelégedettsége és bölcsesége.

Channing.

Barátom, miért busongani a lét titkain? Miért kinyitni a szívet fáradságos elmélkedésekkel? Éljd boldogul és töltsd idődet örömben, hiszen a végén nem kérdezik tőled, miért olyan a világ, amilyen.

Nézd meg a nap fölkelését, emelkedj föl, ifju és szívjd magadba a hajnalpir levegőjét. Jön idő, amikor keresni fogod, de majd nem találod az élet ama pillanatait, amelyeket úgy megcsodálunk ebben a csalóka világban. A hajnal levetette éjszakai palástját — mirevaló a te sopánkodásod, gyászod? Kelj fel, mi ki akarjuk használni a reggelt, mert jön még sok reggel, amikor már elfogyott a lélekzetünk.

Azt mondják, az utolsó napon világítélet lesz és a jó Isten haragudni fog. De jóságából más, mint jó, nem származhatik. Ne félj: a vég csupa öröm lesz. A vallási különbség az emberiséget hetvenkét nemzetre osztotta — valamennyi dogmájukból én egyet választottam ki: az isteni szeretetet.

Omar Chijam. (Perzsia.)

Ki a jó ember? Csak a vallásos ember jó ember. A legfőbb és legfontosabb: akaratunk és lelkiismere-tünk (eszünk) összhangja. *Kinai buddhizmus.*

Az emberek azt szokták kérdezni: mi lesz a halál után? E kérdésre így kell felelni: Ha nem a nyelved-del, hanem igazán a szivedből mondod: „Legyen meg a te akaratod miképpen a földön, azonkép az égben is“ — azaz miképpen ebben az időleges életben, azonkép az örök életben is — akkor még csak gondolnod is felesleges arra, hogy mi lesz a halál után. Add át magad a Végtelen Lény akaratának, áldd ezt az akaratot, minthogy tudod, hogy ez az akarat — szeretet — mitől félnél hát?

Krisztus így szólt haldoklásában: „Atyám, a te kezeidbe teszem le az én lelkemet.“ Annak, aki ezeket a szavakat nem csupán a nyelvével, hanem egész szí-vével mondja, nincs semmi többre szüksége.

Ha a lelkem visszatér az Atyához, akkor csak a legjobb történhetik vele.

Hogy az ember igaz hitre tegyen szert, ezt fel kell nevelnie a lelkében. És hogy felnevelje, a hit mű-veit kell megtennie.

A hit műveinek lényege pedig nem nagyszerű hőstetekben van, hanem oly tettekben, amelyek néha észrevétlenül maradnak, jelentéktelenek, de kizárólag Isten kedvéért történnek.

„Egyedül kell meghalnunk“ — mondta Pascal. Az igazi élet is az, amikor egyedül élsz — Isten előtt és nem az emberek előtt.

* * *

Ne higgyétek, hogy lelketek nyugalma hit nélkül elértek.

Január 14.

Testi „én“-ünk szeretete Isten iránt való szeretetünk elidomtalantása.

Ha szeretjük magunkban azt, aki mindenkiben ugyanaz, ez jelenti azt, hogy Istent szeretjük.

★

„Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?“ Jézus pedig mondá neki: „Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.“ Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlatos ehhez: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.“ E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták.

Máté XXII., 36—40.

★

Nem abból él minden ember, hogy magamagáról gondoskodik, hanem abból a szeretetből, amely az emberekben él.

Mintha Isten nem akarta volna, hogy az emberek külön-külön éljenek és ezért nem árulta el nekik, mire van szüksége mindegyiknek a maga számára, hanem mintha azt akarta volna, hogy együtt éljenek és ezért elárulta előttük, hogy mire van szükségük a maguk és az összesség számára.

Az embereknek úgy tűnik fel, mintha a saját magukért való gond éltetné őket, de csak a szeretetből élnek. Aki szeretetben él, Istenben él és Isten benne van, mert Isten a szeretet.

★

Az emberek szeretetből élnek: az önmagunk szeretete — a halál kezdete; Isten és az emberek iránt való szeretetünk — az élet kezdete.

Ha az ember nem tud megbocsátani embertestvérének, akkor nem szereti őt. Az igaz szeretetnek nincs vége és érje bármiféle sok bántódás, valamennyit megbocsátja a szeretet, ha igazi.

Isten a szeretet és aki a szeretetben lakozik, Istenben lakozik és Isten benne lakozik. Istent soha, senki nem látta, de ha egymást szeretjük, Isten mi bennünk lakozik és az ő szeretete megteljesedett mi bennünk. Ha valaki azt mondja: „Szeretem Istent“ és az ő atyafiát gyűlöli, hazug az. Mert aki nem szereti az ő atyafiát, akit látott, mi módon szeretheti az Istent, akit nem látott? Szerelmeseim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől vagyon és mindenki, aki szereti atyafiát, Istentől született és isméri az Istent. Aki a szeretetben lakozik, Istenben lakozik és Isten benne lakozik.

János első levelének 4. fejezetéből.

A szeretet nem alapelve életünknek. A szeretet okozat és nem ok. A szeretet oka: az isteni, szellemi alapelv tudata bennünk. Ez a tudat szeretetet követel és szeretetet teremt.

Ha azt szeretjük, aki nekünk kellemes, ezt nem nevezik Isten szeretetének, egyáltalán ennek a neve nem szeretet.

Igazi szeretetet sajátmagunk legyőzésével érünk el. Gondold meg, hogy az, akivel érintkezel, éppen úgy, mint te, sajátmagát szereti, és meg fogod érteni, hogyan kell viselkedned vele szemben.

Heti olvasmány

A töredelmes bűnös

És mondá Jézusnak: „Uram, emlékezzél meg én rólam, mikor menedsz a te országodba!” És mondá neki Jézus: „Bizony mondom néked: ma velem leszel a Paradicsomban!” *Lukács XXIII, 42—43.*

Egy ember hetven évig élt a földön és egész életét bűnökben töltötte el. Meg is betegedett és nem vezekelt. És amikor eljött halála órája, sirni kezdett az utolsó órában és kiáltott: „Uram, bocsáss meg nekem, mint ahogy megbocsátottál a latornak a kereszten!” És alig hogy ezt mondta — lelke elszállt. A bűnös ember lelke megszerette Istent, hitt kegyelmében és eljutott a Paradicsom kapujához.

A bűnös bekopogott a kapun és a mennybe való bebocsátását kérte.

És a kapu mögött hang hallatszott: „Ki az az ember, aki a Paradicsom kapuján kopog? És mik azok a cselekedetek, amelyeket életében véghez vitt?”

És felelt erre a Vádló hangja és elsorolta az ember valamennyi büntetettét. Egyetlen jó cselekedetét sem említette.

A kapu mögül hallatszott a felelet: „Bűnösök nem jöhetnek a mennyek országába. Hordd el a sátorfádat!”

„Uram, hallom a hangodat, de nem látom az arcodat és nem tudom nevedet” — mondta erre a bűnös ember.

És felelt a hang: „Péter apostol vagyok.”

Felelte a bűnös: „Péter apostol, irgalmazz meg nekem! Emlékezz meg az emberi gyöngeségről és az isteni kegyességről. Nem voltál-e Krisztus egyik tanítványa? Nem hallottad-e tanítását a saját szájából és nem láttad-e az ő élete példáját? Jusson eszedbe,

hogy amikor Krisztus szomorkodott és lelke komor volt, háromszor kért téged, hogy ne aludj, hanem imádkozzál, te mégis aludtál, mert ólomból volt a szemedhéja és ő háromszor talált rád, amint aludtál. Így tettem én is.

„És arra is emlékezz, hogyan kukorékolt a kakas, amikor elmentél és te keservesen sirtál. Így tettem én is. Lehetetlen, hogy elutasíts engem.“

A hang a Paradicsom kapuja mögött elhallgatott. „Aztán jusson eszedbe, hogy megígérted neki, nem fogod őt megtagadni haláláig és amikor őt Kajafás főpap elé vezették, háromszor megtagadtad őt. Így tettem én is.“

És miután a bűnös ember egy darabig csöndben álldogált, megint kopogott a kapun és a mennybe való bebocsátását kérte.

Egy másik hang hallatszott és kérdezte: „Ki ez az ember és hogyan élt a földön?“

És újra felelt rá a Vádló és elismételte a bűnös ember gonosz tetteit anélkül, hogy egyetlen jó cselekedetét megemlítette volna.

„Hordd el a sátorfádat! Ilyen bűnös ember nem élhet velünk közösségben a Paradicsomban“ — szólt a hang a kapu mögött.

„Uram, hallom a hangodat, de nem látom arcodat és nem tudom a nevedet.“

És a hang felelte: „Dávid vagyok, a király és próféta.“

A bűnös ember nem lett kishitű és szólt: „Dávid király, könyörülj meg rajtam! Emlékezz meg az emberi gyöngeségről és Isten kegyelméről. Isten szeretett téged és valamennyi ember fölé helyezett. Mindened megvolt: királyságod, gazdagságod, feleségeid, gyermekeid és amikor palotád tetejéről megláttad egy szegény ember feleségét, megszállt téged a bűn, elragadtad Uriás feleségét és magát Uriást megölted az Ammoniták kardjával. Te, gazdag ember létedre elrabol-

tad a szegény ember utolsó juhocskáját és őt magát megölted. Így tettem én is.

„És jusson eszedbe, hogyan vezekeltél és szóltál: „Elismerem bűnömet és szomorú vagyok bűneim miatt.” Én is így tettem. Nem utasíthatsz el.”

A hang a kapu mögött elhallgatott.

És miután a bűnös ember egy darabig álldogált, megint bekopogott a kapun és bebocsátását kérte a mennyek országába. Harmadik hang hallatszott a kapu mögött és kérdezte: „Ki ez az ember? És hogyan töltötte a földön életét?”

A Vádló hangja felelt és harmadszor is elsorolta a bűnös ember gonosz tetteit és egyetlen jó cselekedetét sem említette.

„Hordd el a sátorfádat! Bűnösök nem jöhetnek a mennyek országába!” — szólt a hang a kapu mögött.

És szólt a bűnös: „Hallom hangodat, de nem látom arcodat és nem tudom nevedet.”

„János vagyok, a teológus, Krisztus legkedvesebb tanítványa.”

Megörült erre a bűnös ember és szólt: „Most már biztos a bebocsátásom. Péter és Dávid be fognak bocsátani, mert ismerik az emberi gyöngeséget és Isten végtelen kegyelmét. Te pedig azért fogsz engem bebocsátani, mert sok szeretet lakozik benned. Nem te voltál-e, János teológus, aki könyvedben azt irtad, hogy Isten a szeretet és aki nem szeret, Istent sem ismerheti? Öregkorodban nem hajtogattad-e újra és újra mindig ugyanazokat a szavakat az emberek előtt: „Szerelmeseim, szeressétek egymást!” Hogyan lehetsz ellenségem és hogyan üzhetsz el? Vagy vissza kell vonnod saját szavaidat, vagy pedig kell hogy megszeress és bebocsáss a mennybe.”

A Paradicsom kapuja kinyílt, János keblére ölelte a bűnöst és bebocsátá a mennybe. *Tolsztoj.*

Január 15.

Halál és születés két határvonal. E határvonalak mögött valami ugyanaz van.

A lehető legkevesebb ember gondolta át alaposan és kellőkép a *nemlét* értékét. A halál után való nemlét alatt azt az állapotot értem, amelyben voltam, mielőtt megszülettem. Ez tulajdonkép nem apáthia, mert hiszen az apáthiát még érezni lehet, hanem egyszerűen — semmi sem. Ha én ebbe az állapotba jutok — bár az *én* és *állapot* szavak használata nem ide való — akkor az olyasvalami, azt hiszem, ami teljesen egyenlő jelentőségű az örökléttel. Azt hiszem, egyformán jól érezzük magunkat, ha a két állapot közül bármelyikben vagyunk. Lenni és *megvárni*, a józan ész szerint cselekedni: ez a mi kötelességünk, mint-hogy az egész nem láthatjuk át. *Lichtenberg.*

Olyankor, amikor az ember jót cselekszik, a halhatatlanság kérdése nem érdekli. Minden oly jó a jelenben, hogy biztosan a jövőben is jó lesz. Hinnünk kell abban, hogy amire a legnagyobb szükségünk van, meg is lesz és hogy élni fogunk, ha jobb, hogy éljünk. Sokkal jobb, és a lélek számára megnyugtatóbb, ha ebben a meggyőződésben élünk, mint ha azt hisszük, hogy még millió évek, évszázadok, évezredek várnak reánk...

Amíg élünk, lelkeink halottak és el vannak temetve testünkben; de amikor meghalunk, akkor újra élőkké válnak.

Efezusi Heraklitosz.

Nincs halál; egy egész sor átváltozás van, amelyeken már átmentem és amelyek közül a legjobbakon még át fogok menni.

Az emberi lélek nem semmisülhet meg teljesen a testtel együtt, hanem megmarad belőle valami, ami örök.

Spinoza.

* * *

Ha az ember a halhatatlanságról elmélkedik, nem szorítkozhatik csupán a jövőre, — önkénytelenül felmerül a titokzatos multa való gondolás is.

Január 16.

A rossz életberendezés legfőbb oka a hamis vallás.

★

Az ember élete abból áll, hogy életének esztelenségét eszességre változtassa. És ehhez két dolog kell.

1. hogy az ember lássa a világ esztelenségét teljes jelentőségében és figyelmét erről ne fordítsa el;

2. hogy az ember világos tudatában legyen egy másképp lehetséges élet okosságának.

Amikor az ember az élet minden esztelenségét és belőle fakadó siralmasságát fölismeri, önkénytelenül elfordul tőle; másrésről azonban, ha egy másképp lehetséges élet okosságáról tiszta tudata van, önkénytelenül is erre fog törekedni. Ennélfogva az emberiség minden tanítója tartsa feladatának, hogy az esztelenség rossz oldala ne maradjon rejtve és az okos élet üdvössége teljesen világosan meg legyen magyarázva.

De Mózes trónjára mindig oly emberek hágnak fel, akik nem a világosságban járnak, mert tetteik gonoszak, és épp ezért az emberiségnek ezek az állítólagos tanítói egyáltalán nem az élet esztelenségét és az eszmény okosságát világítják meg, hanem épp ellenkezőleg elrejtik az élet esztelenségét és aláássák az eszmény okosságában való bizalmat.

Ez a mi életünkben történik. A világ embereinek minden tevékenysége abból áll, hogy az élet esztelen-ségét elrejtsek. E célból vannak és működnek a követ-kezők:

1. Rendőrségek, 2. hadseregek, 3. büntetőtörvé-nyek, fogházak, 4. emberbaráti intézmények: gyer-mekmenhelyek, szegényházak aggok számára, 5. le-lencházak, 6. bordélyházak, 7. örültek házai, 8. kór-házak, különösen bujakórosok és tüdővézsések szá-mára, 9. biztosító intézetek, 10. valamennyi kötelező és erőszakosan beszédett anyagi eszközök segítségével felállított nevelőintézetek, 11) fiatalok büntetésre szá-mára való intézetek és sok más egyéb.

Ha abból az energiából, amelyet ama intézmé-nyekre fordítanak, amelyeknek az a céljuk, hogy a rosszat elrejtsek és fokozzák,* csak egy ezredrészt annak a leküzdésére fordítanak, amelynek elrejté-sére mindezek az intézetek szolgálnak, akkor a rossz, amely most nyilvánvaló előttünk és amely bennünket kinoz, ez a rossz csakhamar megsemmisülne.

Társadalmi jelenségeinket a legnagyobb figye-lemmel kell kísélnünk. Készen kell lennünk arra, hogy véleményeinket megváltoztassuk, régi intézetein-keket feladjuk és újakat fogadjunk el. Meg kell szaba-dulnunk előítéletektől és teljesen szabad, független ésszel kell gondolkodnunk. Az a hajós, aki mindig ugyanazokat a vitorlákat feszíti ki anélkül, hogy ügyet vetne a szél irányára, sohase fog kikötőbe jutni.

Henry George.

* Érdekes volna megvizsgálni, hogy eme intézmények kö-zül mindegyik mily végzetes módon teremt a baj eltitkolásán kívül még újabb bajokat és hogy az a baj, amelyet megszü-ntetni vélt, mint nő meg folytonosan, mint valami hólabda; látogassatok meg nevelőintézeteket, örültek házait, árvaházakat, börtönöket, kaszárnnyakat.

T. L.

Ha beletekinttek a történelembe, látni fogjátok, hogy az emberi nyomor egyik legfőbb oka az volt, hogy az emberek vagy olyanoknak szolgálnak, akiket többé nem láthatnak és akik az ő segítségükre már nem szorulnak, vagy a gőgös és rossz embereknek, akik csak bolondítják az embereket és akiken segíteni nem illik.

Csak egyszerően és nyíltan magunkévá kell tennünk Krisztus tanítását, hogy ráeszméljunk arra a szörnyű csalásra, amelyben valamennyien együtt és külön-külön is élünk.

Az emberek nyomorának legfőbb oka, hogy alárendelik magukat a hamis hit követelményeinek.

Január 17

Ha az ember eleget tesz belső hivatásának, Isten törvényét saját lelkében megvalósítja, akkor önkénytelenül és a leghatásosabb módon a társadalmi élet javításán munkálkodik.

Helyzetünk a világban hasonlít ama gyermekéhez, aki oly szobába kerül, ahol egy tudós tudományos előadást tart. A gyermek nem hallotta az előadás elejét és távozik az előadás vége előtt. Valamit mégis hallott, de nem értette meg, amit hallott. Isten nagy előadása évezredekkel előbb megkezdődött, mielőtt tanítását hallottuk és akkor is tovább fog folytatódni, amikor már csak por leszünk. Tanításának csak egy részét hallottuk és abból is a legtöbbet nem értettük meg. De ha keveset és zavarosan értettünk is meg, annyit megér-

tettünk, hogy valami fenséges, ünnepies, imponáló szent dologról van szó, amely bennünk is megvan.

David Thomas.

A rajongó néha egészen helyes pillantásokat vet a jövőbe, de magát ezt a jövőt nem tudja kívánni. Szeretné gyorsítani ezt a jövőt és szeretné, ha ő gyorsíthatná. Amihez a természetnek évezredekre van szüksége, annak az ő rövid emberéletének pillanata alatt kellene megérnie.

Lessing.

Miért küzdtek, fáradtok hiába nyomorúságokban? Vágyatok helyes, jó, de nem tudjátok, hogyan kell megvalósítani. Szívelejtetek meg ezt a tanítást: Csak az adhatja vissza életünket, aki adta. Nem fog nektek semmi sem sikerülni Isten nélkül. Forogtok-forogtok szenvedéseitek ágyán, mily megkönnyebbülést találtatok? Néhány zsarnokot levertetek, mások jöttek helyükbe, még rosszabbak, mint az előbbiek. Megszüntettétek a jobbság törvényeit és kaptátok helyükbe a véradó törvényeit, aztán újabb szolgai törvényeket. Ne bizzatok azokban az emberekben, akik közétek és Isten közé állnak, hogy árnyékuk eltakarja Őt előletek. Ezeknek az embereknek gonosz szándékaik vannak. Mert Istentől ered az erő, amely felszabadít, minthogy Istentől ered a szeretet, amely egyesít. Mit tehet értetek az az ember, akinek saját gondolata a zsinórmértéke és saját akarata a törvény? Ha becsületes ember is és a jót akarja, mégis a saját akaratát kell hogy törvénné tegye és a saját gondolatát zsinórmértékké. De a zsarnokok is csak ezt teszik. Nem érdemes azért fáradni, azért felforgatni mindent és azért kiállni fedetlen testtel, hogy az egyik zsarnokság helyébe másikat helyezzünk. A szabadság nem abból áll, hogy egyik ember uralkodott a másik helyett, hanem abból, hogy egyik se uralkodjék. De ahol Isten nem kormányoz, ott ember uralkodik. Isten uralma jelenti

az igazságosság uralmát az észben és az irgalom uralmát a szívben; a földön pedig Isten uralmának alapja az Istenben való hitben van, mert Krisztus hirdeti Isten törvényét, az irgalom törvényét és az igazságosság törvényét. Az igazságosság törvénye azt tanítja, hogy mindnyájan egyenlők vagyunk Atyánk előtt, aki az Isten és egyetlen mesterünk előtt, aki Krisztus. Az irgalmasság törvénye arra tanít, hogy szeressük egymást és segítsünk egymásnak, mint ugyanannak az atyának a gyermekei és ugyanannak a mesternek a tanítványai. De akik így szólnak: „Előttünk nem tudták, mi az igazságosság, az igazságosság tőlünk ered, bizzatok bennünk és mi oly igazságot teremtünk, amely megelégedésekre fog szolgálni” — ezek az emberek megcsalnak titeket vagy ha őszintén ígérik a szabadságot, önmagukat csalják, — mert azt kívánják tőletek, hogy ismerjétek el őket uraitoknak és így szabadságuk nem jelent mást, mint engedelmességet egy új urral szemben. Feleljétek nekik, hogy a ti uratok egyedül — Isten, hogy nem akartok más urat és hogy Isten meg fog titeket szabadítani.

Lamennais.

Jó volna, ha a bölcsesség olyan volna, hogy az egyik emberből, aki tele van vele, átömölhetne a másikba, akiben nincs meg, mint ahogy a közlekedő edényeknél a víz egyik edényből a másikba szivárog mindaddig, amíg a két edényben egyforma magasan van a víz. De a baj abban van, hogy mások bölcsességét csak úgy tudjuk magunkévá tenni, ha magunk is közremunkálkodunk.

Ha egy embert jóra taníthatnál és nem teszed meg — egy testvért vesztettél. Ha egy ember nem hajlandó tanításodat elfogadni és te mégis tanítod — akkor szavakat vesztettél el.

A bölcs, felvilágosodott ember nem veszít sem testvért, sem szavakat. *Kínai bölcs mondás.*

★ ★ ★

Végezd el életed munkáját úgy, hogy Isten akaratát teljesíted és légy meggyőződve, hogy csak ezen a módon, amely a leghálásabb is, dolgozhatsz az emberi együttélés javításán.

Január 18.

Felvilágosodott ember az, aki tudja, mi a rendeltetése az életben és ennek ereje szerint igyekszik megfelelni.

★

Tudós az az ember, aki sokat megtanult a könyvekből. Művelt az, aki korának legszélesebb körű ismereteit és szokásait elsajátította. Felvilágosodott az az ember, aki megérti az élet értelmét.

★

Amióta az emberiség fennáll, mindig és minden népnek voltak oly tanítói, akik tudományba foglalták, amit az emberiségnek leginkább szükséges tudnia. Ez a tudomány mindig azt tanította, hogy miben áll minden ember és minden egyes ember rendeltetése és ezért igazi üdve. És csak e tudomány alapján lehet megítélni minden egyéb ismeret fontosságát.

A tudománynak megszámlálhatatlan tömegű tárgya van; és ha nem tudjuk, miben áll minden ember hivatása és üdve, akkor nincs mód rá, hogy a végtelen sok tárgy közül válogathassunk; épp ezért ennek tudása nélkül minden tudás és művészet haszontalan és ártalmas időtöltés, mint ahogy nálunk tényleg is az.

★

Annak az értelmetlen, minden idők legkitünőbb embereinek felismerésével ellentétes életnek, amelyet a modern ember él, egyetlen magyarázata abban van, hogy az ifju nemzedékeket számtalan nehéz dolgokra oktatják, mint például: az égitestek tulajdonságai, a föld állapota sok millió évvel ezelőtt, az élő szervezetek eredete és más hasonló tudományra. Csak egy dologra nem tanítják őket, amit pedig egyedül szükséges tudni, hogy tudniillik mi az élet értelme, hogyan kell ezt leélni, hogyan vélekedtek ebben a kérdésben az ó-kor legbölcsebb emberei és hogyan oldották meg a kérdést. Nemcsak hogy nem tanítják ezt, hanem helyette vallástanítás címen nyilvánvaló lehetetlenséget tanítanak, amelyben maguk a tanítók sem hisznek mindig. Életünk egész építménye alatt nem szilárd kövek, hanem léggel töltött hólyagok vannak. Hogyan ne omlana össze ez az építmény?

*

A mi időnk egyik mindennapos jelensége, hogy oly emberekkel találkozunk, akik magukat tudósoknak, művelteknek és felvilágosodottaknak hiszik, holott a legszomorubb és legkorhadtabb tudatlanságban sinylődnek: nemcsak nem ismerik saját életük lényegét, hanem még büszkéek is erre a tudatlanságukra. És viszont szintén nem ritka jelenség, hogy egyáltalán oskolázatlan vagy csak kissé oskolázott emberekkel találkozunk, akiknek sem kémiai táblázatokról, sem parallaxisokról, sem a rádium tulajdonságairól fogalmuk sincs és mégis igazán felvilágosodott emberek, ismerik az élet értelmét, ezzel nem is kérkednek és csak sajnálkozással gondolnak azokra az álfelvilágosodottakra, akik mérhetetlen önteltségükkel a tudatlanságukat szétrombolhatatlanná tették.

* * *

A tudományban egy dolgot szükséges tudni: mi
ben áll igazi üdvünk.

Ezt az ismeretet mindenki elsajátíthatja.

Január 19.

A társadalmi életet csak az emberek önfeláldozásával lehet megjavítani.

★

Azt mondják: egy fecske nem csinál tavaszt, de hát azért, mert egy fecske nem csinál tavaszt, az a fecske, amely már érzi a tavaszt, ne röpködjön, hanem várjon? Ha minden fűszál, minden rügy így a várakozás álláspontjára helyezkednék, akkor a tavasz nem jönne el sohasem. Isten birodalma alapjának megvetésében tehát nem szabad törődnünk azzal, hogy az első vagy az ezredik fecske vagyunk-e.

★

Föld és menny örök. Annak oka, hogy föld és menny örök, abban van, hogy nem önmagukért állnak fenn. Ezért örök tehát mind a kettő.

Ezért szabadítja fel a szent ember magát saját-magától és ezzel megmenti magát. Ez pedig azért van így, mert a maga számára nem kíván semmit. Ezért végzi el mindazt, amire szüksége van.

Lao-Tsze.

★

Mind a magánéletben, mind a nyilvánosság előtt ugyanaz a törvény érvényes: ha az életet jobbra akarod tenni, légy elkészülve, hogy életed feláldozd érte.

★

Ebben a korban, amikor a népek csak jelre várnak, hogy oly harcot kezdjenek, amelyet a föld még nem látott, a jó és rossz harcát — amikor már a világ minden részén hallani a mennydörgés tompa moraját, és amikor már mindenki érzi, hogy közel az idő, amikor a két hadsereg megütközik — Isten hadserege és Sátán hadserege; és amikor mindenki érzi, hogy az emberiség jövő sorsa, szabadulása vagy rab-szolgasága ennek a harcnak a kimenetelétől függ: ebben az ünnepies időben mindenkinek egész bizonyosan tudnia kell, hogy az „Isten harcosa“ nevet csak akkor érdemli meg az ember, ha követi Isten hadserege ama vezérének példáját, aki a szegények kedvéért szegény lett, mert meg akarta őket váltani. Az Ember Fia példájára le kell mondanunk mindenről, minden oly helyről, ahol lehajthatjuk fejünket, mert nem szabad elpuhulnunk és képeseknek kell lennünk arra, hogy ma itt, holnap ott és mindennütt ott legyünk, ahol veszély fenyeget és át kell engednünk a holtaknak, hogy eltemessék a holtakat. Holtak pedig azok, akik muló és anyagi dolgok miatt bűba vannak merülve és még azt sem tudják, hogy lelkük van, amely felszabadulásra vágyik és nem tudják, hogy az élet harc, vagyis meg kell halni a nagy felszabadulás kedvéért.

Lamennais.

★

Az ember történetében a legfontosabb, hogy mire *törekedett*. Mindaz, amit az ember véghez vitt, mindig a legnagyobb mértékben véletlen körülményektől függött és csak a legjobb esetben jelentette szándékai legcsekélyebb megvalósulását. És a legnagyobb emberek élete inkább törekvéseikben és igyekezetükben nyilvánult meg, mint törekvéseik teljesülésében. Ezért is csak törekvéseik és érzéseik alapján lehet itélni róluk, nem pedig annak alapján, hogy mit sikerült megvalósítaniok.

John Ruskin.

★ ★ ★

Az élet megjavításának minden kísérlete hiábavaló áldozat nélkül. Efféle kísérletek csak elodázzák távolabbi időkre a megjavítás lehetőségét.

Január 20.

A keresztyénség Isten és emberek közt közvetlen összeköttetést létesített.

Ti kérdezitek tőlem, mi Krisztusnak, a világ megváltójának lényege? Azt felelem erre: bizakodása az emberi lélek nagyságában. Az emberben Isten visszfényét, hasonmását látta, ezért vágyódott annyira az ember megváltására; ezért szerette annyira az embert, bárki is volt, bármilyenek voltak annak az embernek életviszonyai, jelleme. Jézus oly pillantást vetett az emberre, amely áthatott a testi burkon — a testiség eltűnt előle. A gazdag pompás ruháján és a szegény koldus condráján át belátott az ember lelkébe és ott a szomorú tudatlanság és bűnös szenny környezetében meglátta az ember szellemi, halhatatlan természetét, valamint az erő és tökéletesedés oly csiráit, amelyek a végtelenségig fejlődésképesek. Az erkölcsileg legzüllöttebb és legromlottabb emberben is oly lényt látott, aki a világosság angyalává változhatik. Sőt mi több: érezte, hogy benne magában sincs semmi olyan, amit bármely más ember el ne érhetne. *Channing.*

A népeknél, valamint egyes embereknél az előítéletektől való szabadulással még egyáltalán nem jár vele a lelki nehézségek kisebbedése, hanem csak a durva akadályok helyébe finomabbak kerülnek. Sok gyöngye lélek eközben elveszti támaszát. De ebben nincs semmi rossz, semmi veszedelmes. Semmi más

ez, mint növekedés. A gyermeknek meg kell tanulnia, hogy saját lábán járjon. Amint az ember megszokott babonájától szabadul, eleinte zürzavarosnak, hajléktalannak érzi magát... De amint így a külső támasztékaitól elesik, ez arra kényszeríti, hogy saját belsejéhez forduljon és utána megerősödöttnek érzi magát. Szemtől-szemben áll Isten fenségével. Nem könyvből, hanem saját lelkéből olvassa most a tiz parancsolatot, az evangéliumokat és az apostolok leveleit. És a maga kis imádkozózuga a mennybolt hatalmas templomává válik.

Emerson.

Isten megismerése vagy spekulatív uton történik és ez ut bizonytalan, veszélyes tévedéseknek van alávetve, vagy morális uton történik, a vallás útján és Istenben nem lát más tulajdonságokat, mint amelyek morális céluak. Ez a hit természetes és természetfeletti.

Kant.

Nemcsak erkölcsös életre kell törekednetek, hanem arra is, ami magasabban áll, mint a morál.

Thoreau.

Féljetez mindattól, ami közétek és Isten szelleme közé állhat, akinek képe lelketekben lakozik.

Január 21.

Az ember abban a mértékben tökéletesedik, amily mértékben esze erősödik és szenvedélyei elhamvadnak. Boldog az az ember, aki tudatosan működik közre ezen a tökéletesbedésen és benne látja üdvét.

Az ember dicső tetteket lát maga előtt, amelyeket általános tapssal jutalmaznak és megcsillan előtte a rózsás messziség, amely úgy csábitja az ifjut. Ha a messzeség és a dicső tettek kialusznak, kialszik az igyekező erő is. A keresztyén ember előtt azonban örökké ragyog a messzeség, a dicső tettek örökké előtte lebegnek. Mint valami fiatalember szomjuhozik az élet harcára; hiszen vannak eszközei, amelyekkel harcolhat és van küzdőtér, ahol erejét kifejtheti, mert pillantása, amelyet magára vet, mind élesebbé válik és saját magában újabb hibákat fedez fel, amelyek ellen harcolnia kell. Ezért ereje sohasem lankad, sőt, mind élénkebbé válik. És az a vágya, hogy jobba legyen, úgy ösztökéli, ahogy soha becsvágyó embert olt-hatatlan ambíciója nem ösztökélhet. Ez az oka annak, hogy a keresztyén ember akkor is előremegy, amikor mások lefelé mennek és ez az oka, hogy mind esze-sebbé válik.

Gogolj.

Az ember előtt úgy tűnik fel, hogy igazi munka csak az, ha valami külsőleg érvényesülő munkán dolgozik: valamit alkotni, valamit felhalmozni akar — vagyont, házat, csordát, kerti gyümölcsöket; és azt hiszi, hogy a saját lelkén való munkálkodás — jelentéktelenség. Pedig minden más munka, kivéve a saját lelke megmunkálását — hiu, hiábavaló alkotás.

Tévedések és elhibázott eljárás ne hozzanak ki sodrodból. Semmiből sem tanul annyit az ember, mint a saját hibája felismeréséből. Ez az önnevelés egyik legfőbb eszköze.

Carlyle.

Óvjatok meg szíveteket idegen gondoktól; ne avatkozzatok oly dolgokba, amelyekhez semmi közötök; inkább törekedjete a saját megjavulástokra és a tökéletességhez vivő uton való boldogulástokra.

„Sohase mondjátok: „Ez a cselekedet nem jelentős, minden aggodalom nélkül megtehetem.“ Ne mondjátok soha: „Ez az erény oly jelentéktelen, hogy nélküle is boldogulhatok.“

Rettenetes annak az embernek a helyzete, aki nincs tudatában annak, hogy lelki élete is növekedhetik és csak állati életének tudatában van. Mennél tovább jut életében, annál inkább eltesped és eltűnik benne az, amit saját életének tekintett és ezt nála semmi sem pótolja.

Heti olvasmány

Tökéletesedés

Ember nem érheti el Isten tökéletességét, de folytonos erőfeszítéseket kell tennie, hogy mennél közelebb jusson Istenhez. Ez az az ut, amely az emberiség számára ősidők óta ki volt szabva, hogy haladjon rajta. Tövises ut és fáradságos a kényelmetlenségek miatt, amelyekkel ott lépten-nyomon találkozunk. De örvendetes és üdítő ut is a gyümölcsök miatt, amelyek ott nőnek és amelyek közül az utolsó — a testvéri béke, a béke birodalma és a földön való béke országa. Eljön aztán az utolsó nagy egyetértés is. Ez az egyetértés azonban nem más, mint az egyesült lények benső érintkezése, minden egyes lény életének összeolvadása a másikkal. Ennek az egyetértésnek megvalósítására nincs is más eszköz, mint az önmagunkról való lemondás abban a mértékben, ahogy azt az egyetértés kívánja — szabad és önkéntes lemondás mindarról, ami elválaszt bennünket és egyedülállóvá tesz. Ebben áll az evangélium egész tanítása. Az irgalmasságon, a

közös nagy szereteten épül fel, amely eltölti Istent és teremtménye egész művét. Isten minden teremtményében minden ebben az irányban változik meg. Az egyéni önzésből született meg a gőg, kapzsiság, érzékiség, irigység, harag, ellenségeskedés. Annak az együttélésnek érzéséből, amelynek középpontja Isten, született meg a magunkról való megfélemlkezés, szelidség, önmegtagadás, benső béke, tiszta öröm, remény, amelyek a földi életet a jövő boldogság biztos zálogává avatják.

De ne feledkezzetek meg róla: mennél tovább haladtok az igazi rendnek ez útján, mennél inkább iparkodtok másokat is erre az utra téríteni, annál nagyobb akadályokra fogtok bukkanni. A világi élet gyermekei, a mult fejedelmének alattvalói gyűlölni és üldözni fognak benneteket, — bíróság elé fognak hurcolni, börtönbe fognak vetni, hogy a jót már csirájában megfojtsák, azt a jót, amelynek magvait ti magatok körül elhintitek — még pedig azért, hogy a rosszat, amelyet szolgálnak, mennél tartósabbá tegyék. Erősítsétek meg szíveteket, szilárdítsátok meg bátorságtokat, hogy el ne essetek ebben a szent harcban. Hagyjátok örökölni ezt a harcot, mint hagyatékokotok legszebb részét, azokra, akik nyomotokba fognak jönni. Pihenés csak az ütközet után lesz, de az ütközet addig a napig fog tartani, amikor felhangzik majd: Isten győzött, országa meg van alapítva a földön és gyermekeinek hazájuk van.

Lamennais.

Az egész civilizáció abból áll, hogy fizikai tényezők helyébe szellemi faktorok és ezek helyébe morális tényezők kerüljenek.

Az erkölcsi törvény — „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat“ — örökös törvény, amely addig meg nem szűnik, míg meg nem valósul és épp oly elengedhetetlen, mint a nehézkedés vagy a kémiai vegyületek törvénye és mint minden fizikai törvény.

Föl lehet tenni, hogy valaha a fizikai törvények is ingadoztak, nem voltak érvényesek minden természeti jelenségre, csak fokozatonként épültek ki, míg végre szükségszerűekké lettek. Ugyanez áll az erkölcsi törvényre: általunk épül fel.

A földi élet legközelebbi célja az értelmes ember szemében: a világ összes lényének egyesítése. Eleinte, egyre jobban engedelmeskedve az ész törvényeinek, csak néhány ember fogja megérteni, hogy az élet üdvösségét nem azzal érjük el, ha minden egyes lény a maga személyes boldogságára törekszik, hanem azzal, ha minden egyes lény az összes többi lények üdvére törekszik. Azután egyre többen és többen fogják ugyanezt megérteni, vagy ugyanerre a belátásra jutnak a többi összes lények is.

Január 22.

*Lehetetlen megmérni azt az erkölcsi bajt, amelyet a katonaság és az általa felidézett háboru terem. Minden baj, amely föllép, demoralizálja az embereket. De ha — mint a katonaság esetében, amely egyedül és kizárólag a gyilkosságra való előkészülettel van elfoglalva, — a hadi szörnyetteket nemcsak nyíltan követik el, hanem még hőstettekké emelik, akkor a kár félelmetes.**

A háboru olykép változtatja meg az embereket, hogy megszűnnek polgárok lenni és katonák lesznek belőlük. A szokásaik elkülönítik őket a társadalom-

* Ha Tolsztoj és vele együtt egy sor fennkölt szellemű ember a Hegyi Beszéd szent szellemében az uralkodó erkölcsöt ostorozza, ez természetesen nem érintheti annak a társadalmi osztálynak testületi becsületét, amely egészen más erkölcsi színvonalon áll. Ezt Tolsztoj épp úgy nem gondolhatta,

tól, a legerősebb érzésük a feljebbvalóik iránt való tisztelet; a táborokban megszokják az önkényuralmat, hozzászoknak ahhoz, hogy céljaik elérése érdekében erőszakosan járjanak el és hogy játsszanak felebarátaik jogával és boldogságával. A legnagyobb örömet a vad kalandok és a veszedelmek szerzik nekik. A békés munka gyűlöletes előttük.

A háboru ismét háborut hoz létre és véget nem érően folytatja ezt. A sikertől elkábitott győzők új győzelmek után sóvárognak; a legyőzött nép, amelyet veresége felfingerel, szeretné visszaszerezni becsületét és visszaszerezni, amit elvesztett. A népek, akiket a kölcsönös megbántások által feldühösítenek, szeretnék megalázní és megsemmisíteni egymást. Örülnek, ha a betegségek, az éhínség, a nyomor pusztítanak az ellenséges országban és ha azt vereség éri.

Ezrek legyilkolása örömet kelt bennük; szánsalom helyett: kivilágítják a városokat és ünnepel az egész ország.

Igy fajul el az ember szíve és a legrosszabb szenvedélyek ébrednek benne. Az ember lemond a rokonszenv és az emberiség érzelmeiről. *Channing.*

Odaállítják az embert erejének teljében, fiatalságának legszebb éveiben, fegyvert adnak a kezébe, borsnyut a hátára. kókárdát a kalpagjára és azt mondják neki: „Embertársam, az az uralkodó méltatlanul bánt velem, ezért meg kell támadnod valamennyi alattvalóját; megüzentem nekik, hogy egy meghatározott napon meg fogsz jelenni a határon, hogy megöld őket...

Tapasztalatlanságod miatt talán azt hiszed, hogy mint ahogy nem mondhatta volna azt sem, hogy némely polinéziai sziget lakói, akiknél az emberáldozat és emberevés szent intézmény, az ott uralkodó becsületfogalmak szerint nem tekinthetők korrekt dzsentlméneknek azért, mert éppugy nem követik a Hegyi Beszéd tanítását, mint a mi keresztyéneink.

Eugen Heinrich Schmitt megjegyzése.

az ellenségeink emberek. De nem emberek, hanem franciák, poroszok, japánok. Az emberi nemtől az egyenruhájuk színéről tudod majd megkülönböztetni őket. Igyekezz, hogy jól teljesítsd kötelességedet, mert itthon fogok maradni és meg foglak figyelni. Ha győztök, egyenruhámban elétek fogok lépni és ezt fogom mondani: „Katonák, meg vagyok elégedve veletek.“ Az esetben, ha a csatatéren maradsz, ami nagyon lehetséges, értesíteni fogom halálodról családodat, hogy megsirasson és örökölhessen utánad. Ha elveszted félkarodat, vagy féllábadat, akkor megfizetem neked, amibe került. Ha azonban életben maradsz és nem tudod hordozni a bornyut, akkor elbocsátlak és ott halhatsz éhen, ahol tetszik, ezzel nem törődöm.

Claude Tillier.

Hol van Krisztus? Hol van a tanítása? Hol lehet őt megtalálni a keresztyén népek közt? Az intézményeikben — ott nincs, a törvényekben talán, amelyeket az igazságtalanság szelleme hat át? Nem, ott sincs. Az önző szokásokban — ott nincs. Hát hol van Krisztus tanítása? Az eljövendő időkben van, amelyeket a munka készített elő az emberi természet legmélyebb mélyében; a tiszta lelkek és az igazságos szívek törekvésében van; mindenkinek öntudatában van, mert mindenki érzi, hogy a jelenlegi állapot nem tarthat soká, mert rossz, mert az irgalmasság, a testvériesség megtagadása, Káin öröksége, rég elítélt dolog, amely arra van szánva, hogy Isten lehellete elpusztítsa.

Lamennais.

Nem lehet felelősség nélkül kormányozni, még kevésbé lehet felelősség nélkül katonának lenni.

A háborúknak sokféle ürügyük volt, de csak egyféle okuk — a légiók.

Victor Hugo.

Ha nem akarsz a gyilkolás részese lenni, tekints minden háborus embert mint őrző emberpusztítót. Az ember elnyomhatja iszonyatát és szánságot érezhet iránta. De ha valaki, mint szokás, még dicsekszik is hivatásával és nem téríthető észre, akkor kell hogy az emberben az a kívánság támadjon, hogy az ilyen emberrel minden összeköttetést megszakítson.

Január 23.

A harag rút dolog és elriasztja az embert.

Az első mód, hogy megszabaduljon az ember a haragtól, abban áll, hogy ne vesse alá magát neki, hanem tekintse úgy, mintha oly zsarnok volna, akitől meg akar szabadulni; meg kell tagadnunk neki az engedelmisséget, ha azt parancsolja, hogy indulatosak legyünk és fenyegetően nézzünk körül és ütlegetek, csapásokat osszunk; épp ellenkezőleg, csillapodjék az ember és kerülje el azt, hogy a szenvedélyét heves testmozdulatokkal és felkiáltásokkal fokozza, mert ez csak rosszabbá teszi a betegséget.

Egyetlen szenvedély sem terjed ki mindenkire, sem a szeretet, sem az irigység, sem a félelem; haragban ellenben mindenkire rátámadsz és senkit sem hagysz békében — egyre megy, hogy ellensége vagy jóbarát, gyermek vagy felnőtt, még az isteneket, a vadállatokat és az élettelen tárgyakat is megtámadod.

Azzal kezdtem a gyógy módomat, — nem tudom, jól tettem-e vagy rosszul — hogy másokon tanulmányoztam a haragot, ugyanugy, mintahogy a spártaiak a helótákon tanulmányozták a részegséget. Mindenekelőtt Hippokrátesz jutott eszembe, aki azt a betegséget mondta legsúlyosabbnak, amelyben a beteg arca elváltozik. Ugyanugy teszek én: amint azt láttam, hogy némely ember a harag következtében annyira magán

kívül volt, hogy elváltoztak az arcvonásai, más lett az arca színe, a járása és a hangja, ekkor megjegyeztem ennek a szenvedélynek a képét és bosszusan ezt gondoltam magamban: Mi történnék, ha egyszer a barátaim, a feleségem és a lányaim hirtelen ilyen borzasztó és eltorzult arccal látnának, nemcsak vad, haragos szemekkel, hanem ellenséges, durva hanggal!...

Tudvalevőleg úgy tisztul a tenger, hogy partra veti a tengeri növényeket, ha hullámaait felkorbácsolja a vihar.

Azt mondják, hogy a harag is, mint a tenger vihar idején, az illetlen, durva és gyalázkodó szavak után, amelyek az ember száját elhagyják, talál lefolyást.

De, ha pontosan megfigyeljük magunkat a harag kitörésének idején, hogy tisztába jöjjünk a harag természetével, éppenséggel nem igazolódik be ez a gondolat, hanem épp ellenkezőleg, arra az eredményre jutunk, hogy ennek az igazságnak tarthatalanságáról győződünk meg.

Mindenekelőtt azt mutatja nekünk ez az önmegfigyelés, hogy a harag sem nem nemes, sem nem férfias dolog, sem nem emelkedett kedélyállapot, sem lelki nagyság nem rejlik benne, mint ahogy ezt tudatlan emberek hajlandók elhinni, akik a harag közben való felgerjedést aktivitásnak, a fenyegetődzést bátorságnak és a fékezhetetlenséget és kegyetlenséget az erő jelének tekintik, a kérlelhetetlenséget jellem-szilárdságnak és a féktelenséget és kegyetlenséget az erő kifejezésének magyarázzák.

Éppen az ellenkezője az igaz: a haragos ember cselekedetei és mozdulatai az ő gyengeségét és kicsinyességét mutatják, nemcsak akkor, midőn haragjában a gyermekeit veri meg és dühösen viselkedik a feleségével szemben, hanem akkor is, ha azt hiszi, hogy a kutyaít és a lovait meg kell fenyíteni.

Mintahogy az erős ütés daganatot hoz létre a testen, úgy gyenge lelkekben a mások által okozott fájdalom heves dühkitörést idéz elő. Ezért hajlamosabbak

a haragra a nők, mint a férfiak, a betegek inkább, mint az egészségesek.

Ugy, hogy — mint valaki megjegyezte, — a harag nem erős, hanem gyenge lélek jele, amely erőlködése és görcsös rángatódzása közben nemcsak bosszuvágyát elégíti ki, a viharzó tengerhez hasonlóan, amely szennyét partra veti, hanem még jobban elsötétíti és bemocskolja saját magát.

Seneca.

A zsugori igyekszik mások vagyonát magához kaparintani, abban a reményben, hogy meggazdagszik; a saját haszna érdekében árt az embernek. A haragos ember azonban sokkal kevésbé érthető: árt másoknak anélkül, hogy bűnéből valamilyen hasznót huzna; árt másoknak, magának azonban még sokkal többet. Nem a legnagyobb ostobaság, ha az ember egyszerre pusztítja el házát, testét és lelkét?

Beszélgetések Szokratesszel.

Nem az a bátor ember, aki átengedi magát a harag kitöréseinek, hanem az, akiben enyheség és szelidség lakozik.

Marcus Aurelius.

Akármilyen kellemetlen is a harag másoknak, a legkinosabb annak, akin erőt vesz.

Amit haragunkban kezdtünk, az szégyennel végződik.

A harag rendszerint sokkal ártalmasabb, mint a sértés, amely a haragot előidézte.

Az, akinek dühé határtalan, — mert a düh úgy hatalmában tartja, mintha guzsba kötötte volna — az csakhamar oda fog jutni, ahova legnagyobb ellenségét szeretné taszítani.

Frissen fejt tej nem egyhamar savanyodik meg, a rossz tett nem hozza meg tüstént gyümölcsét, hanem mint a hamu alatt lappangó tűz, lassan égeti és gyötri a bolondokat.

Buddhista bölcs mondás.

★

Az ellenséged rosszal fizet a rosszért, fájdalmasan megbosszulja magát rajtad az, aki gyűlöl, de hasonlíthatatlanul nagyobb az a szenvedés, amelyet megzavart eszed szerez neked. És sem apád, sem anyád, sem barátaid, vagy rokonaid nem tehetnek olyan sok jót neked, mint az eszed, ha helyes uton jár.

Buddhista bölcs mondás.

★ ★ ★

Ha az emberek dühödten civakodnak egymás közt, egy gyermek rögtön tisztában van a helyzettel: nem vizsgálja, hogy kinek van igaza és ki a hibás, hanem félelemmel és irtózáttal menekül el az ilyen emberektől.

Január 24.

Nem adatott meg nekünk tudnunk, hova megy az emberiség. A legnagyobb bölcsesség abban rejlik, hogy tudd, hova kell neked menned. Te azonban tudod: Istenhez, a legnagyobb tökéletességhez kell menned.

★

Keskeny az ösvény, amely az élethez vezet és csak kevesen tudják megtalálni, mert az emberben magában van és mert csak kevesen keresik az élet útját. A legtöbben mások számára keresik meg az utat, ezért nem találják meg a maguk számára soha.

Lucy Mallory.

★

Csak háromféle ember van: olyan, aki Istent szolgálja, mert megtalálta; ez az ember okos és boldog. Olyan, aki keresi, mert még nem találta meg; ez az ember okos, de még nem boldog. Olyan, aki él, anélkül, hogy keresné Istent; ez az ember ostoba és boldogtalan.

Blaise Pascal.

★

Olyan embert, aki keresi a bölcseséget okosnak mondhatunk, de ha azt gondolja, hogy megtalálta, akkor bolond.

Albitis.

★

Ahol az igazság keresése kezdődik, ott mindig élet is kezdődik; mihelyt azonban az igazság keresése megszűnik, megszűnik az élet is.

John Ruskin.

★

Nem az a fontos, hogy milyen helyet töltünk be, hanem az irány, amelyben előre megyünk.

★ ★ ★

Nem ama céloknak kell meghatározniok tevékenységedet, amelyek a körülötted lévő emberekével közösek, hanem életed rendeltetésének, amely ugyanaz, mint a világ összes embereinek rendeltetése.

Január 25.

Vannak olyan ismeretek, amelyek nélkülözhetetlenek mindenki számára. Amíg ezeket az ismereteket az ember meg nem szerzi, addig valamennyi többi ismerete csak hátrányára lesz.

★

Szokratesz állandóan arra mutatott rá tanítvánvai előtt, hogy ha jól értelmezzük a műveltség fogalmát, minden tudományban csak egy bizonyos határig kell elmennünk, amelyet nem szabad átlépünk. A geometriával, mondotta, csak annyit kell foglalkozni, hogy az ember képes legyen, ha arra kerül a sor, egy darab földet felmérni, átvenni, vagy átadni, egy örökséget felosztani vagy valamilyen munkát megosztani a munkások közt. „Ezt azonban olyan könnyű megtanulni, mondotta, hogy csak figyelni kell és semmiféle felmérés sem okozhat nehézségeket, még akkor sem, ha az egész földet kellene felmérni.“ Nagyon helytelenítette ezért, ha igen nehezen megérthető ábrákig foglalkozunk a geometriával. Ámbár ő maga sem volt járatlan e tudományban, azt tartotta mégis, hogy ilyen vizsgálódások egy egész emberéletet vesznek igénybe, nagyon sok más hasznos ismeret megszerzésétől tartanak vissza és úgy sem használnak semmit. Azt is ajánlotta, hogy a csillagászzal foglalkozzunk, de csak olyan mértékben, hogy képesek legyünk a naplemente idejét, a hónapok és az évek változásait fölismerni, hogy vízi és szárazföldi utazásunkon és őrtálláskor eszerint tájékozódhassunk. „Ez is olyan könnyű, mondotta, hogy az éjjeli öröktől, kormányosoktól és sok más embertől, aki ezzel foglalkozik, megtanulhatjuk.“ Ellenben attól, hogy a csillagászzal addig foglalkozzunk, míg meg nem ismerjük azokat az égitesteket, amelyek a többiekhez képest megváltoztatják helyzetüket, addig, míg meg nem ismerjük a bolygókat és a hébekorban megjelenő csillagokat és hogy időnként a csillagok távolságának, mozgásának és mozgásuk okainak vizsgálatával töltjük, ettől a leghatározottabban óvott mindenkit, mert, mondotta, ennek a hasznát nem tudja belátni. Ily kevésre becsülte ezeket a tudományokat, nem mintha nem ismerte volna őket, — mert hiszen meglehetősen behatóan foglalkozott eme tudományok tanulmányozásával, — hanem mert nem akarta, hogy hiábaváló

dolgok tanulmányozására fordítsák az emberek az időt, amelyet jobban is fel lehet használni.

Jaj azoknak a tudósoknak, akik ismeretet halmoznak ismeretre! Jaj az önmagukkal elégedett filozófusoknak, a betelni nem tudó kutatóknak, akik úgy őrzik világosságukat, mint a fősvények kincseiket! Ezek a rut gazdagok naponta lakmároznak szellemi asztaluknál, míg Lázárnak szüntelenül éheznie kell. Ezek az emberek azzal vannak eltelve, ami nincs, mert hiábavaló tudásuk sem belső tökéletességüket, sem a társadalomét nem mozditja elő. *Fénélon.*

Félj a tudástól, de még inkább félj az ál-tudománytól. Fordíts el a szemedet a világtól, a látszattól és ne bizz érzékeidben, mert hazudnak, hanem keresd magadban, a személytelenben az örök embert. *Buddhista bölcs mondás.*

Kivel lehet összehasonlítani a tudós és egyuttal istenfélő embert? Iparossal, akinek kezében van a szerszáma; a tudománynak azt az emberét pedig, akinek szívét nem Isten iránti szeretet melegíti, — olyan iparossal, akinek nincs szerszáma; és azt az embert, aki istenfélő, de irtózik a tudománytól, olyan emberrel, akinek van szerszáma, de semmilyen mesterséghez nem ért. *A Talmud.*

A tapasztalati tudományok, amelyeket tisztán önmagukért és filozófiai irányzat nélkül mivelünk, olyan archoz hasonlítanak, amelynek nincs szeme. A velük való foglalkozás megfelel a jó képességű embereknek, akiknek azonban nincs kiváló tehetségük, amely

egyébként hátrányos is volna az ilyenfajta aprólékos kutatások számára. Az ilyen emberek egész erejüket és összes tudásukat egy elvont területen összpontosítják, amelyen azzal a feltétellel, hogy minden más dologban teljesen tudatlanok lesznek, lehetőleg tökéletes tudásra tehetnek szert. Ezért a genfi óra-munkásokhoz lehet őket hasonlítani, akiknek egy része csak kereket, másik része csak rugót, a harmadik pedig csupán láncot készít. Össze lehet hasonlítani őket a zenekari zenészekkel is, akik közül mindegyik mester, de csak a saját hangszerén. *Schopenhauer.*

A szellemi foglalkozás nem lakatja jól az embert.

Két ember ment be egy kertbe: egy tudós és egy, aki istenfélő életet élt. A tudós nyomban megszámlálta a fákat, a gyümölcsöket és meg akarta állapítani a kert értékét. Az istenfélő tüstént megismerkedett a kert tulajdonosával, odalépett az egyik fához és jólakott annak gyümölcszeivel.

Élvezd a gyümölcsöket. Azzal, hogy a leveleket számlálsz és hiábavaló számításokat végzel, nem laksz jól. Nem az értelmed tevékenysége, hanem az Istenben való élet adja meg számodra a legnagyobb boldogság bőségét. *Brámán bölcs mondás.*

Hasznosabb néhány bölcs tanítást ismerni, amely mindig javadra válhatik, mint sok dolgot tanulni, amely mitsem használ. *Seneca.*

Mint minden más dologból, a tudásból is megárt az, amire nincs szükségünk.

Olyan emberek, akiknek az élete felebarátjuk elnyomásán alapszik, — mint például a gazdagoké — nem lehetnek irgalmasok.

Nem a legnagyobb mértékben összeférhetetlen dolog-e, ha mi magunk torkig jóllakottan asztalnál ülünk, de közben nem törődünk a többieknek a sirásával, akik abban az időben elhaladnak az utcán, sőt megbotránkozunk rajtuk és csalóknak nevezzük őket? Ember mit beszélsz? ... Lehetséges, hogy valaki szinleljen pusztán egy darab kenyér kedvéért? . . .

— Jó — fogod te mondani — akkor hát annál inkább könyörüljünk meg rajta, annál inkább segítsük ki nyomorából. Ha azonban nem akarsz adományt juttatni neki, legalább ne sértsd meg; ha nem akarod kisegíteni a bajból, legalább ne taszítsd az örvénybe.

Johannes Chrysostomus.

Még ha a magadéból adnál is, sem illenék olyan fukarnak lenned, de hiszen abból adsz, ami az Uré, — miért vagy hát olyan nagyon zsugori? Akarod, hogy megmondjam neked az ilyen embertelenség okát? ... Kapzsiság utján tettél szert vagyonodra, ezért vagy olyan szűkmarku az alamizsnaadásban. Valóban, aki a fosztogatáshoz van szokva, hogyan fordíthatná szivét annak az ellenkezője felé? Hogyan áldozhatná fel a sajátját másnak az, aki idegen dolgot tulajdonít el? A kutya sem tudja többé őrizni a nyáját, ha hozzászokott a husevéshez és megölik ezért az ilyen kutyákat a juhászok. Tartózkodjunk tehát az ilyen tápláléktól, hogy velünk is ne történjék ugyanez; mert azok,

akiknek mások testére van szükségük a táplálkozáshoz, okai a mások éhhalálának. „Sőt inkább azokból a dolgokból, amelyek nálatok vannak, adjatok alamizsnát — mondotta az Ur — és minden tiszta lesz nektek.“ (Lukács XI., 41.) Én azonban nem arra az alamizsnára gondolok, amely igazságtalanságból származik, mert ez nem alamizsna, hanem kegyetlenség és embertelenség. Valóban, mit használ az, ha az egyiket levetkőztetjük és a másikat felöltöztetjük? Az alamizsnának szánalomból kell erednie, az ilyen alamizsna azonban csak embertelenség. És ha odaadnók is mindazt, amit másoktól raboltunk el, ez sem használna semmit.

Johannes Chrysostomus.

Előbb hagyd félbe a rablást, csak aztán adj alamizsnát. Tartózkodj az uzsorától, csak aztán nyujtsd ki kezedet, hogy alamizsnát adj. Ha azonban egy időben juttatunk némelyeket koldusbotra és ruházunk fel másokat, akkor az alamizsnánk a gonosztevőket szaporítja. Jobb semmilyen irgalmasságot sem gyakorolni, mint ilyet.

Johannes Chrysostomus.

Az ál-irgalmasság fényes példája az a kiállítás, amelyet Koburg Mária Alekszandrovna hercegnő rendezett jótékony célra. Ezen a kiállításon briliánsokat mutogattak, amelyeknek értéke több millióra rugott.

Semmilyen alkalommal sem nyilvánvalóbb a gazdagok kegyetlensége, mint akkor, ha megkísérlik, hogy irgalmasak legyenek.

Ha az, aki kap, nem mond képmutató módon köszönetet és ehelyett követel, akkor ez intőjel, hogy

adakozó és szegény közt igazi emberi viszony kezdődik, amelyben igazi irgalmasságra adódik alkalom.

A gazdagnak három személy számára tizenöt szobája van, de nem tud sem helyet adni a koldusnak a kandalló mellett, sem éjjeli szállást.

A parasztnak azonban hét öl széles szobája van, héttagu családjával együtt és készségesen fogadja az idegent.

Szeretjük azt a tökéletlenséget a tárgyakon, amelyet Isten eleve azért rendelt így, hogy az ember élettörvénye — az erőfeszítés legyen és az emberi biráskodás törvénye — az irgalmasság legyen. Csak Istennél van a tökéletesség és mennél tökéletesebb az emberi ész, annál világosabban látja e tekintetben a különbséget Isten és ember műve között.

John Ruskin.

Mint ahogy a bölcsesség alaptörvénye az, hogy önmagunkat megismerjük — bár ez a legnehezebb — akként az irgalmasság alaptörvénye abban van, hogy az ember megelégedett legyen önmagával, bár ez épp oly nehéz és csak az az ember, aki ily mértékben elégedett és önmagával ki van békülve, fog elég tehetséges és erős lenni arra, hogy irgalmas cselekedeteket gyakoroljon.

John Ruskin.

Akinek pedig van e világon gazdagsága és látja, hogy az ő atyafia szükségben van és elzárja attól az ő szívét, miképpen marad meg abban az Isten szeretete? Fiacskáim, ne szeressük egymást csak szóval és nyelvvel, hanem cselekedettel és valósággal.

János 1. levele. III., 17—18.

Ahhoz, hogy a gazdag irgalmas lehessen, mindenekelőtt azt kell tennie, amit Krisztus mondott a gazdag ifjunak.

Nem lehet Mammont szolgálni és el is hitetni magunkkal és másokkal, hogy Istent szolgáljuk.

Január 27.

Az emberszeretet valódi, belső el nem rabolható tulajdon, mert a szeretet másokkal és Istennel fűzi egybe az embert.

Senki sem gátolhatja meg az embert szellemi fejlődésében, csak ő maga. Sem a testi gyengeség, sem a szellemi tehetetlenség nem lehetnek akadályai szellemi természete kifejlődésének, mert mindezeket legyőzi a lelkében növekvő szeretet; ha mindezek meg is maradnak akadálnak valaki számára, ez csak azért van így, mert kevés benne a szeretet.

Lucy Mallory.

Okos ember nem azért szeret, mert az előnyös ránézve, hanem azért, mert a szeretet önmagában boldogít.

Pascal.

Ne beszéljetelek nekem megbánásról! Mit használ a szánom-bánom? A hazugság azt mondja: Bándd meg! Az igazság azt mondja: Csak szeress! Ami távol van Istentől, azt nem lehet fentartani. Űzz el magadtól minden emlékeztést. Minket a hagyományok tévesztenek meg utunkban. Ne beszélj a multról, élj a szeretet árnyékában és mással ne törődj.

Perzsa bölcs mondás.

Azt kérdezték egy bölcstől: „Mi a tudás?” Azt felelte: „Hogy ismerjük az embert.” Azt is kérdezték tőle: „Miben áll az erény?” Azt felelte: „Abban, hogy szeressük az embert.”

Kinai bölcs mondás.

Szeretned, igen szeretned kell azt, aki megbántott téged, akit elítéltél és nem szerettél, — és mindaz, amit lelke elrejtett előtted, szét fog ömleni és mint egy tisztavízű forrás fenekét, meg fogod pillantani szeretetének isteni lényét és nem lesz rá szükséged, sőt lehetetlen lesz számodra, hogy megbocsáss neki. Csak saját magadnak kell majd megbocsátanod, hogy nem szeretted Istent abban, akiben Ő volt és mert nem láttad Őt szívtelenség miatt.

Érzek magamban olyan erőt, amely idővel át fogja alakítani a világot. Ez az erő nem taszit és nem tol és mégis érzem, amint lassanként és feltartóztatlanul magával ragad. És érzem, hogy engem épp úgy vonz valami, ahogy öntudatlanul én is vonzok másokat. Magammal ragadom őket, mint ahogy ők is magukkal ragadnak és új egyesülés iránt való törekvést érzünk. Juss érintkezésbe a középponti mágnessel és magad is mágnessé leszel; és mennél inkább tudatára ébredünk rendeltetésünknek és erőnknek, annál biztosabban alakul körülöttünk új világ. Törvényhozói leszünk az isteni törvényeknek, azzal, hogy magától Istentől nyerjük ezt és az emberi törvények elszáradnak és összezsugorodnak a szemünk előtt.

És megkérdeztem azt a bennem rejlő erőt: ki vagy te?

És ezt felelte: én vagyok a szeretet, az ég uralkodója és mint szeretet uralkodó akarok lenni a földön is.

Én vagyok a leghatalmasabb az összes égi erők
közt és eljöttem, hogy megalakítsam a jövő birodalmát.

Crosby.

★

Mint ahogy az anya a saját életének veszélyeztetésével neveli fel és oltalmazza gyermekét, úgy ápolja és őrizze meg az ember magában minden élő lény iránt a barátságosság érzését.

Mettasutta (buddhizmus).

★

Aki igazán szereti Istent, az nem fog vágyódni, hogy Isten szeresse őt.

Spinoza.

★ ★ ★

A rettenthetetlenség, nyugalom, öröm, amit a szeretet ad, oly nagy, hogy az ember, aki a szeretet belső üdvösségét megismerte, észre sem veszi a világi javakat, amelyeket a szeretet (az emberek iránt való szeretet) nyújt neki.

Január 28.

Ahhoz, hogy az ember megismerje azt a törvényt, amelynek alá van vetve és amely szabadsággal ruházza fel, a testi élettől fel kell emelkednie a szellemihez.

★

De aki engem elbocsátott, igaz az, és amelyeket én őtöle hallottam, azokat szólok e világnak.

És nem vevék eszükbe, hogy ő az Atyjáról szólna nekik.

Mondá azért nekik Jézus: Mikor felmagasztaljátok az Ember Fiát, akkor megismeritek, hogy én

vagyok és én magamtól semmit sem cselekszem, hanem a mint az Atya tanított engem, úgy szólok.

János. VIII. 26—28.

Krisztus igazi próféta volt. Ismerte a lélek titkát. Láttá az ember nagyságát. Hű volt ahhoz, ami benne és bennem él. Az emberben látta megtestesítve Istent. És fenséges önkivületben ezt mondta: „Én isteni vagyok, Isten cselekszik bennem és szól az én számból. Akarod ezt látni — nézz magadra, ha magad is úgy gondolkodol és érzel, mint ahogy én most gondolkodom és érzek.“

És az emberek hallották ezeket a szavakat és a legközelebbi nemzedék így szólt: „Jehova volt ő, aki lejött hozzánk az égből. És öljük meg mindazokat, akik azt mondják, hogy ember volt.“

A kifejezésmódját, a nyelvét, a hasonlatait tették az igazságai helyébe, a templomokat nem az igazságai alapján, hanem a hasonlatai alapján építették fel. És a keresztyénségből mithosz lett, mint a görögök és egyiptomiak régebbi poétikus tanításaiból.

Krisztus tisztelte Mózeszt és a prófétákat, de nem tartotta szükségesnek, hogy kinyilatkoztatásaikat kövesse, hanem alárendelte azokat a sziv örök kinyilatkoztatásainak.

Krisztus felismerte a parancsoló törvényt, amely az emberek szívében lakozik és nem rendelte alá semmilyen más törvénynek.

Emerson.

Én és az Isten egyek vagyunk! — mondotta a Mester. — Ha azonban a testemet tekintitek istennek, tévedtek. Ha istennek tekintitek testetlen lényemet, más lényekétől különbözőnek, akkor ugyancsak tévedtek. Csak akkor nem tévedtek, ha meg tudjátok ismerni magatokban valódi Énemet, amely valóban egy az Atyával. És csak egy út vezet ennek az én

Énemnek a megismeréséhez — és ez az, hogy mind-egyik közületek megismerje a saját Énjét, amely egy az én Énimmel és Istennel. Amint ezt megtettétek, vagyis amint felfokoztatok magatokban az embert, azt fogjátok látni, hogy lényegében nincs különbség az ember közt, akit felfokoztatok magatokban és aköz, akit én már felfokoztam magamban. Mélyedjete el lényeteknek belsejébe és ott találkozni fogtok és egyesülni fogtok ugyanazzal az Istennel, akivel én találkoztam és egyesültem.

Csak úgy látszik, mintha különböző, egymástól elválasztott egyéniségek volnának, mint ahogy úgy látszik, hogy a vulkánok, amelyek egymástól szétszórva emelkednek a földön, mind külön hánnyák a tüzet.

Fjódor Sztrahov.

★

Ennek az életnek rövid idejét az örök élet törvényei szerint kell eltöltenünk.

Thoreau.

★

Az emberi lélek természete szerint, keresztyéni.

A keresztyénséget az emberek feledésbe merült és hirtelen felszínre jutó valaminek tekintik. A keresztyénség olyan magaslatra emeli az embert, ahonnan örömteljes, észszerű világ tárul elénk. Az érzés, amelyet az olyan ember táplál, aki a keresztyénség igazságát felismerte, ahhoz az érzéshez hasonlít, amelyet az érezne, aki egy sötét, dohos toronyba volt bezárva, aztán hirtelen egy magasabb nyílt terraszra emelkedik, ahonnan megpillantja Istennek azelőtt soha sem látott pompás világát.

★ ★ ★

Az a tudat, hogy az emberi törvénynek vagyunk alárendelve, rabszolgává tesz, míg az isteni törvény alá való rendeltségünk tudata felszabadít.

Heti olvasmány

Törvény

Az emberi élet csak az okos, világos öntudat felébredésével kezdődik, — annak az öntudatnak a felébredésével, amely egyuttal nyilvánvalóvá teszi az ember életét úgy a jelenben, mint a jövőben és más egyéniségek életét is, azonkívül mindazt, ami ezeknek az egyéniségeknek egymáshoz való viszonyából származik, a szenvedést és a halált — szóval mindazt, ami bennünk az egyéni élet értékének megtagadását hozza létre és azt az ellentmondást is, amely véleményünk szerint az életünket gátolja.

Az az ember, akiben felébredt az eszes, világos öntudat, aki azonban ugyanakkor az életét csak egyéni életnek tekinti, ugyanabban a kinos állapotban van, amelyben az az állat volna, amely, mivel az anyag mozgását ismerte fel életnek, nem ismerné el egyéniségét, hanem csak abban akarná látni az életét, hogy alárendeli magát az anyag törvényeinek, melyek az ő hozzájárulása nélkül is hatnak. Az ilyen állat kinos belső ellentmondást és meghasonlást érezne. Miközben csak az anyag törvényeinek vetné alá magát, abban látná az életét, hogy fekszik és lélekzetet vegyen, de az egyénisége mást követelne tőle és pedig, hogy táplálkozzék és szaporodjék és ekkor az állatnak úgy tünne fel, hogy ellentmondást és meghasonlást érez. Azt gondolná, az élet abban áll, hogy alárendeli magát a nehézkedés törvényeinek, vagyis, hogy nem mozog, fekszik és aláveti magát a testében lejátszódó természeti törvényeknek. Mindezt megtenné, — de mozogni, táplálkozni és szaporodni is kell.

Az állat szenvedne és helyzetében kinos ellentmondást és meghasonlást látna. Ugyanez történik az oly emberrel, akit arra tanítottak, hogy az élet alá-

rendelt törvényét, — énjének állati részét, — tekintse az élet törvényének. Az élet legmagasabb törvénye, világos öntudatának törvénye, mást követel tőle, de az őt körülvevő élet és a hamis tanítások fenntartják benne a csalóka öntudatot és ellentmondást és meghasonlást érez.

Az állat számára az oly tevékenység, amelynek nem a személyes jólét a célja, hanem valami, ami ezzel éppen ellentétes valami: az élet megtagadását jelenti, az emberre vonatkozólag éppen ennek az ellenkezője az igaz. Az ember ama tevékenysége, amely csak a személyes jólét elérésére irányul, teljes megtagadása az emberi életnek.

Az emberi élet a lét két oly formájával kapcsolatban tűnik elénk, amelyeket magában foglal, vagyis az állati és növényvilággal és az anyaggal.

Igazi életét az ember maga hozza létre és éli át; de a létnek ama másik két formájában, amellyel az élete kapcsolatban van, nem vehet részt. A test és az anyag, amelyek az embert alkotják, önmagukban léteznek.

A létnek ezek a formái úgy tűnnek fel az ember előtt, mint egy valaha átélt élet, amelybe az ő élete bele van zárva, — mint egy azelőtti életre való visszaemlékezés.

Az állati „én“ nem akadály, hanem eszköz, amellyel az ember eléri jólétének célját, az állati „én“ az ember számára — az ásó, amely azért adatott az eszes lénynek, hogy ásson vele, hogy eltompítsa és hogy megélesítse, hogy elhasználja, hogy végül eldobja. „Aki azonban meg akarja tartani életét, az el fogja veszíteni. Aki azonban elveszti az életét az én kedvemért, az el fogja nyerni.“

Hasznos az ember számára, hogy megismerje munkájának anyagát és szerszámát. Mennél jobban ismeri, annál jobban tud majd dolgozni vele; de nem szabad összetévesztenie munkájának anyagát és szerszámát magával a munkával.

Az emberi életet nem foghatjuk fel másképp, mint az állati „én“ alárendelését az ész törvényei alá.

Ez az élet térben és időben nyilvánul, de nem időhöz és térhez kötött feltételek határozzák meg, hanem az, hogy milyen fokban rendeli alá az állat énjét az észnek. Ha az ember térbeli és időbeli feltételek által akarja meghatározni az életet, ez ugyanaz, mint ha egy tárgy magasságát a hosszúsága és szélessége által akarnók meghatározni.

Egy felfelé törő és ugyanakkor síkban toval haladó tárgy mozgása volna a pontos képe annak a viszonynak, amelyben az igazi emberi élet van az állati énnel, vagyis az igazi élet az időbeli és térbeli étellel. Egy tárgynak felfelé való mozgása nem függ a síkban való mozgásától és ez azt sem erősíteni, sem csökkenteni nem tudja.

Ha ez a felfelé való mozgás, ez az ész alá való növekvő alárendeltség fennforog, — akkor a két erő (a térbeli és az időbeli) közt arány áll be és nagyobb, vagy kisebb mozgás keletkezik az eredő irányában, amely az emberi létet az élet magaslatára emeli fel.

Az ember igazi életet kezd, vagyis bizonyos magaslatra emelkedik az állati élet fölé és felismeri erről a magaslatról, hogy csak hiu látszat az állati élet, amely elkerülhetetlenül halállal végződik; látja, hogy a sík irányában tátongó mélységek veszik körül minden oldalról az életét és mert nem ismeri fel, hogy a fellendülés az élet, ezért megijed attól, amit a magaslatról látott. Ahelyett, hogy elismerné, hogy az élete az az erő, amely a magasba emeli fel, ahelyett, hogy nyílt irányban felemelkednék a magasba, megijed attól, ami a magasból szeme elé tárult, szándékosan leszáll és lehetőleg lehajlik, alacsonyan jár, hogy ne lássa a szakadékokat, amelyek megnyílnak előtte. A világos, okos öntudat ereje azonban ismét fel emeli, ismét lát, ismét megijed és hogy ne lásson, újra lekuporodik a földre. És ez mindaddig tart, amíg végre belátja, hogy ahhoz, hogy a le-

hanyatló élet tovaragadó mozgásától való félelmétől megszabaduljon, arra a meggyőződésre kell jutnia, hogy a síkban való mozgása — a térbeli és időbeli élete — nem élet, hanem hogy az élet csak akkor nyújt számára üdvösséget, ha felfelé való mozgásból, egyéniségének az ész törvénye alá való rendeléséből áll. Meg kell értenie, hogy szárnyai vannak, amelyeken átkelhet a mélységek felett, hogy e szárnyak nélkül soha sem jutott volna fel a magasba és nem látott volna le a mélybe. Hinnie kell szárnyaiban és oda kell repülnie, ahova szárnyai viszik.

Tolsztoj.

Január 29.

Nincsenek olyan szerény körülmények, amelyek közt a bölcsesség meg ne nyilvánulhatna.

★

Három uton lehet a bölcsességhez jutni: először gondolkodás útján, ez a legnemesebb ut; másodszor utánzás útján, ez a legkönnyebb ut és harmadszor a tapasztalat útján, ez a legnehezebb ut. *Confucius.*

★

Ha saját magadat akarod megismerni, akkor nézd meg, mit mivelnek mások; ha másokat meg akarsz érteni, akkor a saját szivedbe pillants.

Schiller után.

★

Akár belőlünk árad a világosság, akár kívülről sugárzik lelkünkbe, — el kell ismernünk, hogy semmik sem vagyunk és hogy ez a világosság minden. Az ember csak homlokzata annak a templomnak, amelyben minden bölcsesség és minden jó lakozik. Az, amit rendszerint embernek nevezünk, — az a lény, aki eszik,

iszik, ültet, számít, nem valódi, hanem hamis megvilágításban mutatja nekünk az embert. Nem őt becsüljük, hanem a lelket, amelynek ő csak szerve. Ha ez a lélek csak az ember tetteiben nyilvánulna meg előttünk, akkor meghajolnánk előtte.

Ha ez a lélek az ember eszében nyilvánul meg — akkor lángész; ha akaratában nyilvánul meg, akkor ez az — erény; ha érzelmeiben — akkor szeretet.

Egy bölcs közmondás azt mondja: „Az Isten eljön hozzánk harangszó nélkül is” — ez annyit tesz, hogy nincsenek korlátok a végtelenség közt és közöttünk, nincs válaszfal az ember, az okozat és Isten, az ok közt.

Emerson.

★

A lélek a saját bírása és mentsvára. Ne bánts meg a megismerésre képes lelkedet, — a legfőbb belső bírádat.

Manu.

★

Kihez hasonlít az, akinek bölcsesége felülmulja a cselekedetét? Olyan fához, amely terebélyes, de kevés a gyökere: az első szélvihar, amely kerekedik, kitépi gyökerestől és ledönti. És kihez hasonlít az, akinek cselekedetei felülmulják a bölcsességét? — Olyan fához, amelynek kevés az ága, de mélyen gyökerezik a földben, ha a világ minden fergetege tombol is — nem fogja kimozdítani helyéből.

A jámbor emberek keveset ígérnek és sokat tartanak meg; a gonoszok pedig sokat ígérnek és semmit sem tesznek.

A Talmud.

★

Az ember értékét nem az adja meg, hogy övé az igazság, vagy az, amit igazságnak tart, hanem az a becsületes fáradság, amelyet annak szentelt, hogy megismerje az igazságot.

Lessing.

Az élet olyan iskola, amelyben a kudarc többre tanít, mint a siker.

Granadai Szulejmán.

* * *

Ne hidd, hogy a bölcsesség csak egyes kiválasztott emberek tulajdonsága. A bölcseségre okvetlenül szüksége van minden embernek, ezért minden ember tulajdonsága.

A bölcsesség abban áll, hogy az ember ismerje rendeltetését és a módot, hogy hogyan töltse azt be.

Január 30.

A föld nem lehet magántulajdon tárgya.

*

Midőn Szokrateszt megkérdezték, hogy hova való születésű, azt felelte, hogy ő az egész világ polgára; a világegyetem lakosának és polgárának tartotta magát.

Cicero.

*

A földbirtok, ugyanugy mint a rabszolgatartás, lényegesen különbözik ama tárgyak birtoklásától, amelyeket munkával szereztünk.

Vegyétek el egy embertől a pénzét, az áruit, a gulyáit és a rablástok elvonulástokkal véget fog érni. Az idő múlása természetesen nem fogja jócselekedetté változtatni büntettedeket, de meg fogja szüntetni annak következményeit. És ha nem tették kis idővel később ismét jóvá, akkor az emberekkel, akik részt vettek benne, el fog tűnni az egész a mult távlatában és csaknem mindentudónak kellene lenni ahhoz, hogy a dolog következményeit megtalálhassuk. Ha később jóvá is akarnók tenni a dolgot, annak a veszélynek

tennök ki magunkat, hogy új büntetteket követünk el. A múlt mindig kisiklik kezünkől. A halottakat sem megbüntetni, sem megjutalmazni nem tudjuk.

De vegyétek el egy néptől az országát és rablásatok örökké fog tartani. Mindig rablás lesz, minden eljövendő és változó nemzedék számára, minden esztendőben és minden nap.

Henry George.

Ha van olyan ember, akinek nincs joga a földhöz, akkor az én, a te és mindenkinek a földhöz való joga törvénytellenes.

Emerson.

A föld a mi közös anyánk, táplál, hajlékot ad, megörvendeztet és fölmelegít valamennyiünket; születésünk pillanatától fogva egészen addig, míg elszunnyadunk örök álmokra anyai keblén, ringat minket gyöngéd ölében. Mi pótolhatja szemünkben ama mezőket, amelyekben először láttuk a napfölkeltét, amint új életre kelt mindent? Mélyek és titokzatosak, mint a föld belei, ama gyökérszálak, amelyek minket a földanyával összekötnek és egy fa sem gyökerezik oly mélyen és erősen, mint ezek. És ime, ennek ellenére az emberek mégis megbeszélik egymás közt a föld eladását. És csakugyan a mi kalmárvilágunkban a földet ára megállapítása és ugynevezett eladása kedvéért a piacra viszik, de a földnek, az isteni alkotó egyik művének eladása most is és mindig durva abszurdum lesz. Voltaképp azt kell mondani, hogy a föld csak a mindenható Istené és minden emberfiáé lehet, akik megművelik vagy meg fogják művelni. Nem valamely egyetlen nemzedék tulajdona, hanem valamennyi elmúlt, jelenvaló és jövő nemzedéké, amely rajta dolgozik.

Carlyle.

Mulatságos dolog elgondolni, hogy vannak a világon olyan emberek, akik nem törődnek semmilyen isteni vagy természeti törvénnyel, hanem maguk al-

kottak törvényeket a maguk számára és ezt a leg-szigorubban megtartják, mint például a tolvajok és mások.

* * *

Senkinek sem lehet tulajdonjoga a földhöz.

Január 31.

A vakmerőség legmagasabb foka az, amikor némely emberek olyan vallási törvényeket hoznak, amelyeket a többi embernek a beleszólás joga nélkül, bona fide el kell fogadnia.

★

Valamely egyház (hierarchia) alkotmánya lehet monarchisztikus, arisztokratikus vagy demokratikus, ez csak ennek az egyháznak a szervezetére vonatkozik, de az egyház alkotmánya ugyanaz marad és ugyanaz lesz, tudniillik mindezen formák közt mindig deszpotikus. Ahol a hit szabályait az alkotmány törvényeihez tartozóknak tekintik, ott *klérus* uralkodik, mely azt hiszi, hogy nélkülözheti az észet, sőt a könyvekből meritett tudományosságot is, mert mint a láthatatlan törvényhozó akaratának egyedül jogosított megőrzője és magyarázója azzal a tekintéllyel van felruházva, hogy a hit parancsai felett egyedül határoz és tehát ha ezzel a hatalommal van felruházva, nem szabad meggyőznie, hanem *csak parancsolnia*.

Kant.

★

Mondd, nem tesszük-e jól? Be kell csapnunk a csöcseléket. Nézd, mily ügyetlenül, nézd, mily vadul viselkedik! Ügyetlenek és vadak mindazok, akiket durván megcsaltak. Legyetek csak őszinték hozzájuk és rávezetitek őket — az emberire. *Goethe után.*

Oltalmazzatok meg magatokat az írástudóktól, kik hosszú köntösökben akarnak járni és szeretik a piacokon való köszöntetéseket és a gyülekezetekben az első ülést és a vacsorákon az előülést. Kik megesszik az özvegyek házát és külsőképp hosszú imádkozásokkal élnek; ezeknek nehezebb ítéletök leszén.

Lukács XX. 46—47.

Különös dolog! Minden korban akadtak gazfikók, akik arra igyekeztek, hogy mocskos tetteiket a valláshoz, erkölchöz és a hazafisághoz való ragaszkodásuk palástjával takargassák. *Heine után.*

Ti pedig ne hívassátok magatokat Mesternek, mert egy a ti Mesteretek, a Krisztus; ti pedig mindnyájan atyafiak vagytok. És senkit a földön Atyátoknak ne nevezetek, mert egy a ti Atyátok, aki a mennyben vagyon. Doktornak se hívassátok magatokat, mert egy a Doktorotok: a Krisztus.

Máté. XXIII., 8—10.

Ne egyezz bele abba, hogy közbenjáró legyen a lelked, és Isten közt. Senki sem állhat közelebb Istenhez, mint te jómagad.

Havi olvasmány

Vannak emberek, akik csak saját magukat szeretik és ezek a gyűlölet emberei, mert csak saját magunkat szeretni, annyit jelent, mint a többieket gyűlölni.

Vannak emberek, akik a büszkeség emberei, akik nem türnek maguk mellett velük egyenlőt, akik mindig csak parancsolni és uralkodni akarnak.

Vannak emberek, akik a kapzsiság emberei, akik mindig pénzt, kitüntetések, élvezeteket követelnek és sohasem tudnak betelni semmivel.

Vannak emberek, akik a rablás emberei, akik rálesnek a gyengére és erőszakkal, vagy ravaszsággal kifosztják őt és az özvegyek és árvák lakásai körül ólálkodnak.

Vannak emberek, akik a gyilkosság emberei, akiknek csak erőszakos gondolataik vannak, akik ezt mondják: „Testvéreink vagytok“ és megölik azokat, akiket testvéreiknek neveztek, amint azt gyanítják, hogy ezek ellenzik terveiket; és akik vérrel irnak törvényeket.

Vannak emberek, akik a félelem emberei és remegnek a gonosztól és kezet csókolnak neki, hogy így megszabaduljanak elnyomásától . . .

Mindezek az emberek szétrombolták a földön a békét, a biztonságot és a szabadságot.

De mit tehetnének a népeknek ezek az elnyomói, ha saját magukra volnának utalva, ha a nép támogatása nélkül maradnának?

Ha abban, hogy a népet rabszolgaságban tartás, csak azokból állna egyedüli segítségük, akiknek ez a rabszolgaság hasznára válik, akkor mi volna ez a csekély számú ember egész népekkel szemben?

Isten bölcsesége rendezte el úgy a dolgokat, hogy az emberek ellent tudjanak állni a zsarnokságnak; és a zsarnokság lehetetlen volna, ha az emberek megértenék Isten bölcsességét.

A világ uralkodói azonban szembehelyezték Isten bölcsességével e világ fejedelmének — a Sátánnak bölcsességét és a Sátán, a népek elnyomóinak királya, pokoli ravaszságra tanította meg őket, hogy uralmukat megerősítse.

Azt mondta nekik: „Ezt kell tennetek: Válasszátok ki minden családból a legerősebb fiatalembereket, adjatok fegyvert a kezükbe és tanítsátok meg őket a fegyver használatára és küzdeni fognak atyáik

és testvéreik ellen, mert azt fogom velük elhitetni, hogy ez dicséretreméltó cselekedet.“

„Két bálványt fogok készíteni nekik, amelyeket becsületnek és hűségnek fognak nevezni és egy törvényt, amelynek feltétlen engedelmesség lesz a neve.“

„És imádni fogják ezeket a bálványokat és vakon fognak engedelmeskedni ennek a törvénynek, mert el fogom homályosítani a szellemüket és semmitől sem kell majd félnetek.“

És a népek elnyomói megtették, amit a Sátán parancsolt nekik és így a Sátán teljesítette azt, amit a népek elnyomóinak ígért.

És a néphez tartozó emberek most felemelték kezüket a közülök valók ellen, hogy öldököljék testvéreiket, hogy bilincsekbe verjék atyáikat, hogy elefelejtsek anyáik ölét, amely hordozta őket.

És midőn azt mondták nekik: „Mindannak nevében, ami szent, gondolatok arra, mennyire igazságtalan és förtelmes dolog az, amit nektek parancsolnak“, ezt felelték:

„Mi nem gondolkozunk, mi engedelmeskedünk.“

És midőn ezt mondták nekik: „Nem szeretitek atyáitokat, anyáitokat és testvéreiteket?“, ezt felelték: „Mi nem szeretünk, mi engedelmeskedünk.“

Mikor Istenről és Krisztusról beszéltek nekik, ezt felelték: „A mi isteneink: a hűség és a becsület.“

Bizony, mondom nektek: amióta a kígyó elcsábította az első asszonyt, nem volt borzasztóbb csábítás, mint ez.

De ez a csábítás a végéhez közeledik.

Még néhány nap és a Sátán el fog tűnni az elnyomókkal együtt.

Lamennais.

FEBRUÁR

Február 1.

Semmiféle fejtegetéssel sem lehet a szellemit az anyagira visszavezetni és a szelleminek az anyagiból való keletkezését megmagyarázni.

Nem tudom, hogy a kutya képes-e válogatni, valamely dologra emlékezni, szeretni, félni, valamit elképzelni, gondolkodni, úgyhogy ha valaki azt mondja nekem, hogy mindez a kutyában nem szenvedély, vagy érzelem, hanem szervezetének természetes és elkerülhetetlen működése, amely az anyag különböző kombinációiból tevődik össze, ebbe belenyugszom. Én azonban gondolkodom és tudom, amit én gondolok. Mi közösség lehet aközt, aki gondolkodik és az anyag részeinek ilyen vagy olyan kombinációja közt? Vagyis köztem és a tér részeinek kombinációi közt, amely tér minden irányban, hosszúságban, szélességben és mélységben osztható?

La Bruyère.

Lélek és test — ez az, amit az ember tulajdonának tekint, amiről szüntelenül gondoskodik. Tudd meg azonban, hogy te magad, a lényeged — a szellemben van.

Vedd fel magadba ezt az öntudatot, emeld fel szellemedet a tested fölé, óvd meg lelkedet a külső földi szennytől, ne engedd, hogy az a tested elnyomja, ne azonosítsd az életedet a testeddel, hanem olvaszd

egybe a szellemed életével, — akkor eleget teszel minden igazságnak és zavartalanul fogsz élni Isten oltalmában, mert betöltöd hivatásodat.

Marcus Aurelius.

Csak eszeljék ki a filozófusok a maguk véletleneit, előre elrendeltségeit, el nem kerülhető helyváltoztatásait, csak építsék fel a világot egy sor játékkocka-vetésből. Én a világban egységes tervet látok, amely az ő állításaik ellenére is arra kényszerít, hogy valami egységes ősforrást ismerjek el. Az ő állításuk olyan, mintha azt mondanák nekem, hogy az Iliász véletlenül odavetett betűkből keletkezett. Habozás nélkül ezt felelném nekik rá: „Hogyne, ez lehetséges, és mégsem igaz, bár erre a hitetlenségre semmi más okom nincs, mint az, hogy én *nem hiszem*.“ „Mindez csak előítélet“, felelik ők. „Lehet, hogy csak előítélet“, — felelem rá én — mit tehet azonban a ti bizonytalan eszetek olyan előítélet ellen, amely a ti állásponthoz képest sokkal meggyőzőbb? Azt mondjátok: „Nincs kétféle szubstancia, egy anyagi és egy szellemi.“ Én azt mondom, hogy semmi közös sincs egy fa és az én gondolataim közt. És ami a legmulatságosabb a dologban, az, hogy azok a tudósok egymást cáfolják meg szofizmáikkal és inkább hajlandók elhinni, hogy a kőben lakozik lélek, mint az emberben. *Rousseau*.

Ha minden csak anyag és ha a gondolat bennem, mint minden emberé, csak az anyag egyes részei kombinációinak a következménye, akkor ki alkotta a világban azt az eszmét, hogy a materiális dolgokon kívül más dolgok is vannak? Talán az anyag principiumában, fogalmában benne van az oly tiszta, egységes, anyagiatlan eszme, mint amilyen a lélek eszméje? Hogyan lehet az anyag az oka olyasvalaminek, ami az anyaggal épp ellentétes és ki van zárva létéből?

Hogyan lehet az anyag az emberben az, ami gondolkodik, vagyis az, ami azt a meggyőződést kelti az emberben, hogy ő nem anyag? *La Bruyère.*

A metafizika, ha nem is mint tudomány, de mint természeti képesség — valóság. Mert az emberi ész feltartóztathatatlanul halad előre, anélkül, hogy erre a sokattudás hiúsága ösztökélné. Saját szükséglete az, hogy előrehaladjon, míg oly kérdésekhez nem ér, amelyekre nem lehet az ész tapasztalati tényeivel és ezekből leszűrt elvekkel felelni; és ezért minden emberben, amint a gondolkodása bölcselkedéssé fejlődött, minden korban volt valamiféle metafizika és mindig is lesz. *Kant.*

Csak arról van szó, hogy hiszünk-e vagy sem a lélek realitásában? Szellemi tekintetben az emberek élőkre és holtakra oszlanak, vagyis hívőkre és hitetlenekre.

A hitetlen azt mondja: „Ugyan micsoda fecsegés az, hogy lélek van! ... Amit megettem, amit élveztem, az az enyém“. És anélkül, hogy sokat gondolkodnék, csak a külső dolgokkal törődik, elvégzi testi és gonosz ügyeit, hazudik, kérkedik, szolgaságban él és nem érez magasabbrendű szükségletet: nem óhajt szabadságot, igazságot, szeretetet, elrejtőzik az ész fénye elől épp azért, mert halott és mert fényt csak az élő kaphat az élettől, a holt dolog azonban elrothad, elenyézik.

A szellemi életben való hit az ember gondolatainak más irányt ad.

A hívő ember a belső világra fordítja figyelmét, mert a hit magasabbrendű életre ösztökéli, igyekszik saját érzéseiben és gondolataiban tájékozódni, igyekszik életének a magasabb követelményeknek megfelelő irányt adni; iparkodik életét szabaddá, igazzá és sze-

reteteljessé tenni; igyekszik cselekedeteivel és tetteivel lelkét oly gondolatokkal és érzésekkel megtölteni, amelyek a Jó céljának a leginkább megfelelnek. Ezért keresi az igazságot, ezért törekszik világosságra, mert a lélek élete világosság nélkül oly elképzelhetetlen, mint a látható világ élete napfény nélkül. Az ész világossága azonban a legmagasabb világosság, az a világosság, amelyről így szól a parancsolat: „Én vagyok a te Urad Istened.“

Az emberek közt nincsenek sem olyanok, akik teljesen a világosságban vagy teljesen a sötétségben élnének, hanem valamennyien a választó-uton vannak és mindekinek hatalmában van, hogy erre vagy arra az ultra térjen. De mindenki, aki a lélek valóságában hisz, aki az ész világosságában él, Isten országában lakozik és övé az örök élet. És jön majd idő, amikor nem lesznek holtak, valamennyien hallják majd a Hangot.

Buka.

* * *

A szellemi és az anyagi közt való különbség épp oly világos a legegyszerűbb gyermeki ész, mint a bölcs mély értelme előtt. Hiábavaló minden vita az anyagi és szellemi felől. Az ilyen fejtegetések nem magyaráznak meg semmit. Csak elhomályosítják azt, ami tiszta és vitathatatlan.

Február 2.

Az élet a halál tudata nélkül és az élet azzal a tudattal, hogy a halál szüntelenül közeledik, két különböző állapot.

*

Könnyebb a halált elviselni, ha nem gondol rá az ember, mint elviselni a halálra való gondolatot, még ha nem is fenyeget minket.

Pascal.

Ha erősen meg vagy győződve arról és mindig eszedbe jut az, hogy minden időben megtörténhetik veled, hogy leveted földi hüvelyedet, akkor könnyebb lesz igazságosnak lenned és az igazság szerint cselekedned, könnyebben fogsz belenyugodni sorsodba. Akkor nyugodtan fogod tűrni az emberi szóbeszédet, a becsméréseket és a gonosz támadásokat, sőt nem is fogsz törődni velük. Csak két feladat fog teljesen igénybe venni és minden dologban, amelyet el kell végezned, igazságosan fogsz cselekedni és zugolódás nélkül fogod viselni mindennapi igádat. Így tehet az ember belső békére szert, mert egy dologhoz vezet valamennyi kívánsága — hogy Isten hatalma alatt maradjon.

Marcus Aurelius.

*

Gondoljatok gyakrabban a halálra és éljetek úgy, mintha nemsokára meg kellene halnotok.

Ha még annyira is kétségben vagy afelől, hogy mit kell elvégezned, mihelyt azt gondolod el, hogy este meg kell halnod, akkor meg fog oldódni minden kétséged; mindjárt világos lesz előtted, hogy mi a kötelességed és mi az egyéni kívánságod.

*

Irigy vagy, féktelen, haragos, bosszut szeretnél állni valakin? Gondold meg, hogy az az ember maholnap meghalhat — és az iránta való haragos érzelmeidnek nyoma sem fog maradni.

*

Semmi sem olyan igaz, mint az, hogy a halál közelségére való gondolat valamennyi cselekedetünket életünk szempontjából való igazi jelentőségük foka szerint osztályozza. Valaki, akit rögtöni halálra ítélték, nem fog vagyonának gyarapításával vagy megtartásával

törődni, jó hirnevével sem, sem azzal a diadallal, amelyet népe más nép fölött arat, sem egy új bolygó felfedezésével és hasonló dolgokkal, de egy perccel a kivégzése előtt igyekszik majd vigasztalni a bánkódókat, talpra segíti majd az elesett aggastyánt, sebet fog bekötözni, gyermekek játékszerét fogja kijavítani és hasonló dolgokat fog cselekedni.

*

Szeretem a kertemet, szeretek könyveket olvasni, gyermekek barátja vagyok. Ha meghalok, mindezt elveszítem, ezért nem szeretnék meghalni és félek a haláltól.

Lehet, hogy az egész életem ilyen világias kívánságokból és ilyen kívánságok teljesítéséből áll. Ha így van, akkor kénytelen vagyok félni attól, ami véget vet ezeknek a kívánságaimnak. Ha azonban ez a kívánságom és ennek teljesülése megváltozott bennem és más kívánság pótolta, — az a kívánság, hogy teljesítsem Isten akaratát, neki adjam át magam abban az állapotban, amelyben most már vagyok és mindazokban az állapotokban, amelyekben ezután leszek — akkor a halál annál kevésbé lesz ijesztő számomra, mennél inkább megváltozik a kívánságom, sőt annál kevésbé fog létezni számomra. És ha a kívánságom teljesen megváltozott, akkor csak élet van számomra és nincs halál.

A világít, a mulandót helyettesíteni az örökkétartóval, ez az élet útja és ezen haladjon az ember. De hogyan? — Ezt mindenki csak lelkében tudja közölnünk.

* * *

A halálról mindig megemlékezni annyit jelent, mint élni anélkül, hogy gondolnánk rá. Nem megemlékezni kell a halálról, hanem nyugodtan és boldogan folytonos közeledésének tudatában kell élnünk.

Február 3.

A jóság a lélek számára ugyanaz, ami az egészség a test számára: észre sem veszed, amikor megvan és elősegíti minden munka sikerét.

A különösen erényes emberek nem tartják magukat erényeseknek, ezért erényesek. Azok az emberek, akik kevésbé erényesek, folyton az erényüket emlegetik, ezért semmilyen erényük sincs. A legnagyobb erény nincs tudatában saját magának és nem hivalkodik. A hiányos erény tudatában van saját magának és kérkedik.

A legnagyobb szivjóság cselekszik, de nem igyekszik feltűnni. A kisebb szivjóság tudatában van önmagának és feltűnni igyekszik.

A legnagyobb igazságosság cselekszik, de nem törekszik arra, hogy észrevegyék. A csekély igazságosság cselekszik és arra igyekszik, hogy ezt mindenki észrevegye.

A legnagyobb udvariasság cselekszik, de nem igyekszik arra, hogy szembe tűnjék. A csekély udvariasság is cselekszik, de ha senki sem viszonzza, erővel kényszerít rá másokat, hogy kövessék szabályait.

Ilyen módon jelenik meg a színen a szivjóság, ha elveszett a legnagyobb erény és jelenik meg az igazságosság, ha elveszett a szivjóság, ha azonban elveszett a szivjóság is, megjelenik az udvariasság.

Az udvariasság szabályai csak *látszatát* keltik az igazságnak és minden rendetlenség kezdetét alkotják. Az éleselméjűség az ész virágzása, de a tudatlanság kezdete; ezért a szent ember a gyümölcsöt őrzi meg és nem a virágot, elveti az utóbbit és megőrzi az előbbit.

Lao-Tsze.

A nagy mértékben erényes ember arra igyekszik, hogy élete végéig az egyenes úton járjon.

Megtenni az ut felét és aztán ellankadni, ez az, amitől félnie kell az embernek.

Kínai bölcs mondás.

Az erénynek olyannak kell lennie az emberben, mint a drágakőnek, amely minden körülmények közt megőrzi természetes szépségét. *Marcus Aurelius.*

Az a tudat, hogy jótékony életet éltünk, elég nagy jutalom.

Tanuld meg azt, hogy a jó cselekedetekben leld örömet. Tedd titokban a jót és pirulj el, ha megtudják.

Az ember abban a mértékben gyarapítja boldogságát, amilyen mértékben másoknak szerzi meg azt.
Bentham.

Isten akarata az, hogy kölcsönös boldogságból és szeretetből, nem pedig kölcsönös boldogtalanságból és halálból éljünk meg.

Az emberek örömeikkel segítenek egymáson, nem pedig szenvedéseikkel. *John Ruskin.*

A növény jóléte a fénytől függ és a le nem fedett virág épp ezért nem kérdezheti, hogy milyen irányban növekedjék, hogy jó-e ez vagy az a fény, hogy ne várjon-e másra, jobbra, hanem azzal a fénnel él, amelyet a világban talál és afelé is törekszik, — ugyanígy az ember, aki lemondott egyéni jólétéről: nem fog azon tűnődni, hogy abból, amit az emberektől kapott, átadjon-e valamit és hogy melyik szeretett lénynek juttassa, vagy hogy nem köti-e magasabb szeretet, mint az, amely pillanatnyi követelményeivel lép fel,

hanem saját magát, egész életét annak a szeretetnek fogja szentelni, amelynek tárgyához éppen hozzáfér és éppen előtte van. És nincs is más szeretet, mint az, amely a lelkünket adja oda barátainknak, mert a szeretet csak akkor szeretet, ha önmagát hozza meg áldozatul. Ha az ember nemcsak idejét és erejét, hanem testét is odaadja szeretetének tárgyáért, ha életét áldozza fel érte — csak ezt ismerjük el szeretetnek, — csak az ilyen szeretetben találjuk meg üdvösségünket és a szeretet jutalmát. És a világ csak azért áll fenn, mert az emberekben van is ilyen szeretet.

* * *

Semmi sem ékesíti annyira az életet, mint a megszokássá vált jószág. _____

Február 4.

Az ész területén nincs kényszer. Csak akkor szabad az ember, ha az igazságban él.

Az igazságot azonban az ész fedezi fel.

★

Gondold meg, hogy az eszes lény megkülönböztető tulajdonsága az, hogy szabadon rendeli alá magát sorsának, nem pedig az, hogy szégyenteljes harcot vív vele, mint az állatok.

Marcus Aurelius.

★

Az az ember, aki nem tudná, hogy a szemmel látni lehet és aki sohasem nyitná ki szemét, nagyon sajnálatraméltó volna. Még sajnálatraméltóbb azonban az az ember, aki nem tudja, hogy azért van esze, hogy nyugodtan viselje el a sors minden csapását. Az ész segítségével minden sorscsapás felett urrá lehet válni. Elviselhetetlen csapások nem érhet-

nek az életben okos embert, ilyenek nem forognak fenn számára. Mily gyakran megtörténik azonban, hogy ahelyett, hogy valamely kellemetlenséggel egyenesen szembenéznénk, kishitűen igyekszünk elmenekülni előle. Nem jobb volna-e örülni annak, hogy Iste felruházott minket azzal az erővel, hogy ne bánkódjunk amiatt, ami akaratumk ellenére történik velünk és hogy hálát adjunk neki, mert lelkünket csak annak rendelte alá, ami saját magunktól függ? Hiszen nem rendelte alá lelkünket sem szüleinknek, sem testvéreinknek, sem a gazdagságnak, sem a testünknek, sem a halálnak. Isteni jószágával csak annak rendelte alá az embert, ami tőlünk függ — értelmünknek.

Epiktetosz.

★

Szórjatok az utcára diót és mézeskalácsot — nyomban odasereglenek majd a gyermekek, fel fogják emelni őket és verekedni fognak értők. De a dió héját a gyermekek sem fogják felemelni.

Számomra a pénz, hivatal, kitüntetés, dicsőség ugyanaz, ami a dió héja és a gyermeki csemege. Hadd gyűjtsék csak a gyermekek, hadd verekedjenek érte és fussanak utána, hadd csókolják meg érte a gazdagoknak, a magasállásuaknak és hizelgőknek a kezét, az én számomra az csak — dióhéj marad. Ha egyszer véletlenül kezembe kerül egy dió, miért ne enném meg? De lehajolni, hogy felemeljem, verekedni, valakit leteríteni érte, vagy egyedül elbukni miatta, — igazán nem érdemes, ilyen semmiségek miatt csak ugyan nem érdemes.

Epiktetosz.

★

Az igazi kincsek csak a szellemiek, Ezeket szét lehet osztani anélkül, hogy veszítene vele az ember; sőt növekszenek, ha szétosztja őket az ember. Arra kell törekednünk, hogy ilyen gazdagságra tegyünk szert.

Demophil.

★ ★ ★

Olyan mértékben vagyunk nem szabadok és olyan mértékben vagyunk alávetve szenvedélyeinknek, amilyen mértékben az ész követelményeitől eltérünk. Az igazi felszabadulást az ember csak az ész útján éri el: az ész szétrombolja a tévedéseket.

Heti olvasmány

Ész

I.

Mint ahogy a világon minden kisegítő eszközhöz, minden előnyhöz, minden kiváltsághoz nyomban újabb hátrányok is járulnak, úgy az ész is, amely az embert olyan nagy előnnyel ruházza fel az állatokkal szemben, különös hátrányokkal is jár és olyan téves utakat nyit meg az ember előtt, amelyekre az állat sohasem juthat. Az ész segítségével tesz szert az ember az indító okoknak egy egészen új fajtájára, amelyet az állat nem érhet el: az embernek hatalma van akarata felett; az ember ugyanis oly *elvont* motivumokra (cselekedeteinek indító okaira), oly merő gondolatokra tesz szert, amelyeket egyáltalán nem a tapasztalatból szűr le, hanem amelyeket gyakran csak mások beszédéből és példaadásából, hagyományokból és írásokból tanult meg. Amint esze megnyílik a *gondolat* számára, tüstént megnyílik a *tévedés* számára is. De minden tévedés előbb vagy utóbb kárt okoz és annál nagyobb kárt, mennél nagyobb a tévedés. Az egyéni tévedésért, ha egyszer az ember benne van, meg kell bűnhődnie és drágán meg kell fizetnie érte: nagyban igaz ez egész népek közös tévedéseire vonatkozólag is. Ezért nem lehet eléggé gyakran ismételni, hogy minden tévedést, akárhol találkozunk is vele, mint az emberiség ellenségét üldözni és kiirtani kell

és hogy nem lehetnek kiváltságos, vagy szentesített tévedések. A gondolkodó támadja meg ezeket a tévedéseket akkor is, ha az emberiség felkiált, mint a beteg, akinek daganatát érinti meg az orvos.

A nagy tömeg számára ezt a tévedést mindenütt az idomításnak egy neme helyettesíti: amelyet példaadás, megszokás útján foganatosítanak úgy, hogy egyes fogalmakat bevésnek az emberek emlékezetébe, még mielőtt a tapasztalat, az ész és az ítélőképesség jelentkeznének, hogy ezt a művet szétrombolják. Így oltanak be gondolatokat, amelyek aztán olyan szilárdan és semmiféle tanítással meg nem ingathatóan rögződnek meg, mintha velünk született gondolatok volnának és ilyeneknek tekintik ezeket gyakran még a filozófusok is. Ezen az úton ugyanazzal a fáradsággal emlékezetébe lehet vésni az embereknek a helyeset és az észszerűt, vagy a legképtelenebb dolgot is, például rá lehet szoktatni arra őket, hogy egyik vagy másik bálványhoz szent borzalommal közeledjenek és a bálvány nevének említésekor nemcsak testükkel, hanem egész lelkükkel porba vessék magukat; rá lehet szoktatni őket, hogy egyes szavakért, nevekért és legfurcsább agyrémekért szívesen áldozzák fel vagyონukat, életüket; hogy ezt vagy azt a dolgot tekintsék a legnagyobb tiszteletre méltónak, vagy a legszégységteljesebbnek és hogy bensőséges meggyőződéssel nagyra becsüljék, vagy megvessék ezt a dolgot; hogy lemondjanak minden állati eredetű táplálékról, mint Hindosztánban, vagy hogy az élő állati testből kivágott, még meleg és vonagló testrészeket fogyasszanak el, mint Abessziniában, hogy emberhust egyenek, mint Ujzélandban, vagy feláldozzák gyermekeiket Molochnak, hogy kiheréltessék magukat; hogy önként vessék magukat az elhunytak máglyájára, — egyszóval, rá lehet szoktatni őket mindarra, amit csak akar az ember. Ez a magyarázata a keresztes hadjáratoknak, a fantasztikus szekták rémtetteinek, a chiliasztáknak és flagellánsoknak, az eretnekek üldözésének, az

autodaféknak és mindannak, amit az emberi eltévelyedések hosszú lajstroma még tartalmaz... A tévedés és előítélet tragikus oldala a dolog gyakorlati részében rejlik, a kómikus oldala az elméleti rész számára van fenntartva; nincs olyan ostobaság, amelyet, ha egyszer három emberbe belecsepegtettek, általános meggyőződésé ne válhatna.

Ezek tehát a hátrányok, amelyek az emberi észszel velejárnak.

Schopenhauer.

II.

Az emberek eltévelyedései és viszálykodásai az egyetlen igazság keresése és felismerése közben, semmi másból nem erednek, mint az ész iránt való bizalmatlanságukból; ezért az emberi élet, amelyet a babona, az előítéletek, az erőszak és minden egyéb irányít, csak az ész nem, — folyik magában véve. és maga az ész is megvan magában véve. Az is gyakran megtörténik, hogy az értelem eszközt — a gondolkodást mégis alkalmazták, akkor ez éppenséggel nem az igazság érdekében történik, nem a végből, hogy megkeressék és elterjesszék az igazságot, hanem abból a célból, hogy ugyanazokat a szokásokat, hagyományokat, divatokat, babonákat és előítéleteket és a rajtuk felépülő hatalmat igazolják és megvédelmezzék.

Az emberek eltévelyedései és viszálykodásai az igazság keresése közben nem onnan erednek, hogy az ész nem egyforma minden emberben, vagy hogy talán nem ugyanazt az igazságot kellene mindegyik ember előtt kinyilatkoztatni, hanem onnan erednek, hogy az emberek nem hisznek az észben.

Ha az emberek hinnének benne, akkor csakhamar találnának olyan módszert, amelynek segítségével a saját gondolataik eredményét a mások eredményeivel verifikálhatnák. És ha ezt a módszert kölcsönös ellenőrzésnek vetnék alá, arról győződnének

meg, hogy az ész minden embernél egy és ugyanaz, annak ellenére, hogy szervének, a gondolkodásnak különböző erőfokozatai következtében különböző dolgokat hoz létre.

Az ésszel egészen úgy vagyunk, mint a látással. Mint ahogy a látószerv — a szem — a sugár nagysága szerint különböző fizikai szemhatárokat nyit meg az ember előtt, nem az optikai törvények egységének hiánya miatt, hanem a látás élességének vagy a direkt értelemben való szempontnak különbözősége szerint, ugyanugy az ész szerve — a gondolkodás — különböző szellemi és erkölcsi látókört tár az ember elé, nem a gondolkodás egységes törvényének hiánya miatt, hanem a szellemi éleslátás különböző foka vagy az átvitt értelemben való szempont különbözősége szerint.

És mintahogy a fizikai látókör áttekintésénél a különféle egyes nézőpontok egyoldaluságát egy egyetlen közös, például legmagasabb szempontba való egyesítésük útján helyesbítjük és a tiszta látás fokozataiban mutatkozó különbségeket optikai eszközökkel, szemüvegekkel, látcsövekkel, távcsövekkel ellen-súlyozzuk — ugyanugy a szellemi és erkölcsi szemhatárok tanulmányozása terén az egyes külön nézőpontok egyoldaluságán egy egyetlen közös, legmagasabb nézőpontban való egyesítéssel javítunk; a szellemi éleslátás fokozatában való különbségeket pedig a felvilágosítás segítségével egyenlítjük ki, amire a legbölcsebb emberek szava bizonyult a legjobb eszköznek.

A bölcs ahhoz segíti embertársait, hogy maguk szüljék meg eszméiket és érzelmeiket, amelyek örökkévalóság óta szunnyadnak bennök. A szerepe teljesen a távcsőéhez hasonlít, amely nem teszi látóvá a vakot, hanem csak erősíti a legrosszabb szeműnek látását is.

Szokratesz a bölcsset a bábával hasonlítja össze, aki nem ajándékozta meg gyermekkel az asszonyt,

hanem csak segíti abban, hogy megszüljön gyerme-
két.*

De nemcsak a nézőpontok és a felfogóképesség fokozatainak különbözősége okozza az egyetlen igazság felismerése tekintetében az emberek közt az egyenetlenséget. Ennek az egyenetlenségnek az oka az emberek önzésében is rejlik, amelynek következtében az ember, bár ellenfele érveinek helyességét elismeri, mégis megvédelmezi a maga véleményét, amelyet egyszer már kimondott.

Fjódor Sztráhov.

Február 5.

Mindaz, ami az anyagi világ birodalmában történik, a gondolat birodalmában veszi kezdetét. Ezért nem a megelőző eseményekben rejlik a magyarázata annak, ami történt, hanem a gondolatokban, amelyek az eseményeket megelőzték.

★

Csaknem fontosabb tudnunk azt, hogy miről *nem* kell gondolkodnunk, mint azt, hogy miről gondolkodjunk.

★

Életünk: gondolataink eredménye; szivünkben születik, a gondolatainkból ered. Ha az ember rossz gondolatokból beszél, vagy cselekszik, — akkor szüntelenül szenvedések fogják üldözni, ugyanugy, mint ahogy a szekér elé fogott ökröt nyomon követi a kerék.

Életünk: gondolataink eredménye, szivünkben születik és gondolataink hozzák létre. Ha az ember jó gondolatokból beszél vagy cselekszik — öröm

* Szokratesz anyja tudvalevőleg bábaasszony volt. A *ford.*

fogja követni, mint az árnyék; amely az embert sohasem hagyja el.

Buddhista bölcs mondás.

Nem változtatja meg az embert, ha fehérre mázolja hajlékát. Valamely nép sem éled ujja, ha jobban szórakoztatják és anyagi jutalmakkal kecsegtetik. A lélek alkotja a testet. Csak az eszme építhet magának méltó hajlékot.

Mazzini.

Megszokott gondolataink szellemünkben rásütik sajátos bélyegüket mindenre, amivel csak érintkezésbe kerülünk. Ha eme gondolataink hamisak — a legmagasztosabb igazságokat is elégtelenítik. Az a légkör, melyet megszokott gondolataink teremtenek körülöttünk, mindannyiunk számára sokkal szilárdabb annál a háznál, amelyben lakunk. Olyasmi, mint a csiga háza, melyet mindenüvé magával hordoz.

Lucy Mallory.

Jó vagy rossz gondolataink a paradicsomba, vagy a pokolba juttatnak bennünket, de nem az égbe, vagy a föld alá, hanem itt, ebben az életben.

Lucy Mallory.

Ugy látszik, szabad a gondolat; de az emberben van valami hatalmasabb, valami, ami irányítani tudja a gondolatot.

Ahhoz, hogy az élet meghatározott menetét magunkban vagy másokban másként alakítsuk, nem az események ellen kell küzdenünk, hanem ama gondolatok ellen, melyek az eseményeket előidézték.

Vágyaink, melyek leginkább eltöltenek bennünket — érzékiek; olyan vágyak, melyek soha ki nem elégülnek és amelyek annál mohóbbak, mennél jobban kielégítjük őket.

Figyeld csak meg, hogy szeretne a rabszolga élni. Mindenekelőtt azt akarná, hogy elbocsássák. Azt hiszi, hogy különben se szabad, se boldog nem lehet. Azt mondja: „Ha szabadon engednének, mingyárt tökéletesen boldog lennék; nem kellene gazdámnak állandóan kedveskednem és szolgálnom; azzal beszélhetnék, akivel akarok és úgy, ahogy a magam fajtájával szoktam; oda mehetnék, ahová kíváncszom, nem kellene kérdeznem senkit.“

De mihelyt szabadon eresztik, mindjárt keres valakit, akinek hizeleghet, hogy ehessék, mert ura többé nem táplálja. Ezért aztán minden rut dologra kapható. És mihelyt lakásra és ellátásra akad, megint csak rabszolgasorba kerül, mely rosszabb az előbbi szolgáltatásnál.

Ha ilyen ember meggazdagszik, mindjárt szeretőt tart. Valami könnyelmű szajhát. És ezzel megkezdődik búja-bánata. Ha élete igen keserűvé válik, korábbi rabszolgaságára gondol és mondja:

„Gazdámnál tulajdonképpen nem volt rossz sorsom! Nem voltak gondjaim, ruháztak, elláttak és ha megbetegedtem, ápoltak. Sőt nem is volt valami nehéz a munkám. És most, micsoda nyomorúságban vagyok! Akkor csak egy parancsolóm volt, de mennyi van most! Hány embernek kell a kedvébe jánom, hogy gazdaggá legyek!“

A rabszolga azonban mégse tér észre. Meg akar gazdagodni és ennek a kedvéért eltűr minden megaláztatást. De ha elérte célját, megint csak kitünik, hogy mindenféle kellemetlen gondba keveredett.

Mégse szedi össze az eszt. Így gondolkodik: „Ha

hadvezér lennék, véget érne minden szerencsétlenségem; tenyerükön hordoznának az emberek!“ Aztán hadba-vonul, szörnyen nélkülöz, szenved, mint a fegyencek és mégis megint és újra a harctérre megy. Pedig ha meg akar szabadulni szenvedéseitől és szerencsétlenségétől, észbe kell kapnia.

Be kell látnia, miben rejlik az élet üdvössége. Az igazság és jószág törvényei irányítsák életének minden cselekedetét, ahogy azok lelkében elő vannak írva és eléri az igazi szabadságot. *Epiktetosz.*

Az ostobák vágyai állandóan gyarapodnak, egyre tovább kigyóznak, mint a mezei babó, úgy vonulnak egyik élettől a másikig, mint a majom, mely gyümölcsöt keresve, fáról-fára lendül.

Akiket elragadnak ezek az alantas, méreggel teli vágyak, azt körülfonják a szenvedések, mint a babó.

Aki legyőzi e vágyait, amelyeket le kell győzni e világon, arról úgy peregnék le a szenvedések, mint az esőcseppek a lótuszvirágról.

Buddhista bölcs mondás.

A rosszért eped, izgul és szenved az ember. A jó izgalom nélkül adódik.

Vannak, akik vágyaik erejével dicsekszenek és nem azzal az erővel, mellyel legyőzhetik vágyaikat.

Gondold meg, valamikor mennyi mindenre vágyakoztál, amit most, ha nem is utálsz, de mégis lekicsinyelsz. Ez lesz a sorsa ama vágyaidnak is, melyek mostanában nyugtalanítanak. Gondold meg, mennyi hiábavaló fáradságot vesztegettél el rájuk. Most is úgy, lesz. Nyomd el, nyugtasd meg vágyaidat; ez mindig a legjobb és mindig megteheted.

Tökéletesedésünk külső és belső munka műve. Az ember nem tökéletesedhetik, ha másokkal nem érintkezik és ha az emberek nem hatnak kölcsönösen egymásra.

Háromféle kísértés keritheti hatalmába az embert: durva érzéki vágy, gőg és hiu kapzsiság. Ez a forrása minden nyomoruságnak, mely évszázadok óta nehezedik az emberiségre. Testi élvezetek, büszkeség és kapzsiság nélkül tökéletes rend uralkodnék a földön. Vajjon mi a gyógyszere e szörnyű betegségeknek, melyek csirái már természetünkben rejlenek? Csak az önmagunkon való munkálkodás segíthet rajtunk. A törvények nem használnak, mert rendszerint azok javára készülnek, akik a törvényeket alkotják. A hatalom birtokosai, mindenütt a világon a maguk hasznára aknázzák ki a hatalmat. És ha vannak is jó és üdvös törvények, min alapszik az erejük? Azoknak a lelkiismeretén, akik számára a törvényeket hozzák.

Ezért ti — kik jobb viszonyokra törekedtek és egyszersmind szenvedtek azok élvhajhászása, gőgje és kapzsisága miatt, kik elnyomnak benneteket, mint a prés a szőlőt, — ti irtsátok ki a gonoszságnak ezt a három gyökerét magatokból. Mert, hogy remélhettek, hogy e kísértések gyökerei másokból kipusztulnak, amíg bennetek is virulnak? És ha minden szíven jó talajt találnak a gonoszságnak a gyökerei, nem termik-e örökké az elnyomatás, szolgaság, önzés, kegyetlenség és minden lehető nyomoruság és erkölcsi romlottság keserű gyümölcseit és mérges magvait? Lehetetlen a javulás addig, amíg azt mindenki saját magán nem kezdi. Ha azonban sokan elérik majd a tökéletesedésnek azt a fokát, ameddig csak az emberi gyarlóságuk mellett eljuthatnak, akkor az emberek egymáshoz közeledve, megteremtik majd az

igazi társadalomnak azt a magvát, mely körül idővel csoportosulnak a többiek is. És mihelyt egyre növekvő számuk meghaladja azokét, kik az élvág, büszkeség és kapzsiság foglyai, akkor az övék lesz a hatalom és akkor elérkezik az ideje annak, hogy a világ Isten örök törvényei szerint alakuljon ki.

Lamennais.

Hogy megtanulhassuk a türelmet, legalább annyiszor kell magunkat gyakorolnunk benne, mint a zenei tanulmányokban; hiszen ugyis amikor a tanító jön, csaknem mindig hiányzunk. *John Ruskin.*

Sohase sokalljuk, ha azt gyakoroljuk, hogy durva emberek butaságát eltűrjük.

Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.
Máté, V. 48.

A minden hozzáadás nélkül való tökéletesség: ez az isteni törvény; vagyis minden erőnk megfeszítése az isteni törvény megismerésére — ez az ember törvénye. Bölcs ember az, aki állandóan a maga tökéletesítésére törekszik, aki meg tudja különböztetni a jót gonosztól. Mindig a jót választja és erősen belékapaszkodik, hogy soha el ne veszítse.

Confucius.

Bármilyen műveletlen is vagyok, mégis az ész útját járhatok. Egy van, amitől félek: az önfejű butaság. A legnagyobb okosság is igen egyszerű, de az emberek nem kedvelik az egyenes utakat, hanem a görbét.

Lao-Tsze.

Mindünknek, a királytól a parasztig, mindenekelőtt tökéletesítésünkre kell törekednünk, mivel ez az általános jólét forrása. Mert ha nem tökéletes a kezdet, hogy legyen tökéletes a vége? *Confucius.*

★

Miként a vadász visszahajlitja elgörbült nyilát, úgy hajlitja vissza a bölcs ember az ingadozó, határozatlan, makacs és fékezhetetlen gondolatait.

Buddhista bölcs mondás.

★

Különös! Az ember fölháborodik a kívülről másoktól eredő gonoszszágon, amit meg nem szüntethet, és nem küzd a saját gonoszsága ellen, pedig az módjában volna.

Marcus Aurelius

★

Ha azt az időt és erőt, — melyet mostanában a gazdagok ellen és olyan kísérletekre fordítanak, hogy a javak igazságos elosztását kieszélik, — mindenki a maga tökéletesítésére használná föl, mind állami és társadalmi, mind erkölcsi állapotainknak hamarosan meg kellene javulniok. Ha az emberiség megtanulna helyesen gondolkodni, akkor épp olyan boldog lenne a világ, mint amilyen boldogtalan most. De a nép nem akarja megismerni a fölszabadító igazságot, mert ellenkezik az állami és vallási tévelygésekkel, amelyek belé-
évődtek. Mi hiúsított meg mindenfajta kooperatív kolóniát? Semmiesetre sem a rendszer, vagy a terv kivihetlensége, hanem egyszerűen az emberi gyarlóság.

Lucy Mallory.

★

A legközönségesebb, akaratlan és gyakran tudatos tévedés, mely az embereket megakadályozza, hogy erejüket az egyedül szükséges tökéletesedés művére irányítsák, abban a mérlegelésben rejlik, hogy a teljes

tökéletesség elérhetetlen és ezért fáradozásaik annak megközelítésére hasztalanok és haszontalanok.

A tökéletesedés célja nem a tökéletesség elérése, — odáig eljutni lehetetlen, — a tökéletesség csak eszményképe, vezércsillaga az embernek. A tökéletesedés célja a szellemi állapot megváltoztatása a rosszabból a jobbra. Épp ezért a tökéletesedés minden ember általános rendeltetése is, mert végtelen és mindenütt és mindenkor mindenki követheti.

Semmi sem ártalmasabb magunkra és másokra nézve, mint az a tevékenységünk, mely kizárólag állati életünk javítására irányul, és semmi sem áldásosabb magunkra és másokra nézve, mint az a tevékenység, amelynek célja lelkünk megjavítása.

Február 8.

Az emberek annyira kedvelik a rágalmat, hogy nagyon nehéz nekik tartózkodniok mások szapulásától, ha társaságuknak örömet akarnak szerezni.

Ha két ember viszályban él egymással, mindkettő hibás ebben.

Aki hátam mögött szidalmaz, fél tőlem; aki szembe dicsér, megvet.

Kinai közmondás.

Annakokáért magad menthetetlen vagy, óh te ember, ha valaki mást kárhoztatsz: mert ugyanazzal, amellyel mást kárhoztatsz, magadat kárhoztatod: mert ugyanazokat műveled te, ki másokat kárhoztatsz.

Pál levele a rómaiakhoz. II. 1.

Ne ítéljétek, hogy ti is ne ítéltessetek. Mert aminémü ítélettel ítéltek, olyannal íteltettek; és aminémü mértékkal mérték, olyannal mérnek nektek. Miért nézed pedig a szálkát, amely a te atyádfiának a szemében van, a gerendát pedig, amely a te szemedben van, nem veszed eszedbe? Vagy mimódon mondhatod atyádfiának: „Hadd vessem ki a szálkát a szemedből“, ha a te szemedben gerenda van? Te képmutató, vedd ki először azt a gerendát a te szemedből, és azután gondoldj arra, hogy a szálkát a te atyádfia szeméből kivessed.

Máté VII. 1—5.

Könnyű más tévedéseit észrevenni, de nehéz a magunkéit; az ember szereti megszólni felebarátjának hibáit, de eltitkolja a magáéit, miként a csaló iparkodik elrejtetni hamis kockáját.

Az ember mindig talál másokban kivetni valót; csak a hibáit veszi észre, mialatt a maga szenvedélyei mind szélesebbre, mind nagyobbra növekszenek és eltávolítják a javulás lehetőségétől.

Buddhista bölcs mondás.

Ne szennyezd be szádat rágalommal, mert hiába akarsz másnak ártani vele, sajátmagadra veti árnyát annál fájóbban, mennél gonoszabb voltál. Ha nyelved csak másokat akar sértegetni, lakatold le a szád ajtaját és ne habozz még azzal sem, hogy tested megsemmisítsd, mert a rágalom megrontja az embert és nem azt rontja meg, akinek szánták, hanem azt, akitől eredt.

Zsidó bölcs mondás.

Ügyeljétek mindig magatokra és többet gondoljatok saját javulástokra, mint arra, hogy másokat kárhoztassatok.

Ha föltolakszik bennetek a vágy mások kárhozta-
tására, gondoljátok meg, mennyi kár háramlik belőle
lelketekre és mennyire irtózik tőle Isten; és meg fog
nyugodni szívetek.

Sok kárt okozhat az ember könnyelmű dicséret-
tel és korholással, a legtöbb kárt azonban a korholás
okozza.

John Ruskin.

Vessétek meg a rágalmat és a hamis tanúságot.
Nyelvetek mindig az igazság fegyvere legyen.

*Egyszerre háromnak árt a rágalom: annak, akit
megrágalmaznak, akinek elmondják és legjobban an-
nak, aki elmondja.*

Nagy Baziliosz császár.

Próbáljátok abbahagyni az emberek kárhoztatá-
sát, és ugyanazt fogjátok érezni, mint az iszákos, aki
az ivást, vagy a dohányos, aki a dohányzást kerüli: a
tisztaság különös érzését és épp úgy, mint az iszákos
vagy a dohányos, az első időben visszakiváncoztok
abbahagyott rossz szokásaitokhoz.

Február 9.

*Bármekkorák is az anyagi bajok, melyek a hábo-
rut követik, még csak figyelembe se jöhetnek a jó és
a rossz fogalomzavara mellett, melyet a háboru silá-
nyabb, keveset gondolkodó munkásemberek lelkében
okoz.*

A háboru szülte szenvedélyek, a nemzetközi gyűlö-
let, a hadi dicsőség előtt való hódolat, a győzelem, vagy

bosszu szomja megfullasztja a nemzet lelkiismeretét, átvarázsolja a legmagasabb társadalmi ösztönöket alantas, meggondolatlan önzéssé, melyet hamisan hazafiassággá avatnak, kiölik a szabadságszeretetet és odáig lealjasítják az embereket, hogy durva vágyaik kedvéért zsarnokoknak és bitorlóknak vetik alá magukat, más embereknek keresztülharapják a torkát, néha attól való félelmükben, hogy mások akarják torkukat elvágni. Annyira kipusztítják az emberek vallásos érzését, hogy Krisztus hivatott utódai az Ő nevében megáldják a gyilkos szerszámokat és a világ fejedelmének hálaimákat rebesgetnek, oly győzelmekért, melyek megcsontított hullákat halmoznak fel hegyekbe és ártatlan emberek szívét borzalommal töltik el.

Henry George.

A gyermekből, aki rámosolyog a szembejövő gyermekre, jószagos öröm sugárzik, úgy, mint minden romlatlan emberben. De a nép fia még látatlanban is gyűlöli a másik néptörzs gyermekét, szívesen kinozza és halálát is okozza. Micsoda gonosztévők azok, kik ilyen érzelmeket és tetteket ébresztenek az emberekben!

Legszebb az a fegyver, melyet meg nem áldottak. Ezért az eszes ember nem bizza rá magát. Minden-nél többre becsüli a békét és a békességet. Győz, de nem örül neki.

Örülni a győzelemnek annyi, mint örülni az embergyilkolásnak; de aki örvend a tömeggyilkolásnak, sohsem érheti el a célját.

Lao-Tsze.

„*Divide et impera*“ — ez mindenfajta zsarnokság alaptétele. Arisztokrácia és deszpotizmus csakis akkor keletkezhetik és maradhat meg, ha fajgyűlöletet,

nemzetiségi torzsalkodásokat, helyi előítéleteket szítanak és csakis akkor, ha egyik népet a másik ellen uszítanak. Annak tehát, aki meg akarja szabadítani az emberiséget, felül kell emelkednie ezeken az ellenséges érzelmeken, különben sohasem lesz sikere.

Henry George.

★ ★ ★

A háboru oly állapot, amelyben a legalacsonyabb és legvétkesebb emberek hatalmat és gazdagságot érnek el.

Február 10.

Az alázat megszilárdítja az ember alatt a talajt, ahonnan sorsszabta művét intézheti. Mennél magasabbra helyezkedik, annál bizonytalanabb lesz a helyzete.

★

Figyelj, milyennek kell lenned: olyannak, mint a víz. Ha nincs akadály — folyik; ha gátra bukkan — megáll, ha szakad a gát — újra folyik; szögletes edényben — szögletes; gömbölyűben — gömbölyű. Ezért a víz a legszükségesebb és legerősebb dolog.

Lao-Tsze.

★

Az alázat lényege az, hogy magunkat bűnösöknek tudjuk és ne tartsuk érdemnek jó cselekedeteinket.

★

Mennél jobban magába mélyed az ember, annál senkibbnek érzi magát. Mi a bölcsesség főfeladata? Az alázat. Az alázat, mely felől a keresztények beszélnek és melyet az ember oly kevésbé ismer, az első érzés, mely megelevenedik az emberben, ha megkísérli, hogy

megismerje önmagát. Legyünk alázatosak, amire aztán bölcssek leszünk. Megismerjük gyöngéinket és ez erővel tölti el valónkat.

Channing.

Isten tana hasonlít a vízhez. Miként a víz kerüli a magaslatokat és csak a völgyekben gyülemlik, épugy csak az alázatosak fogadják be Isten tanait.

A Talmud.

Mint a víz, olyan a tudás: nem folyik fölfelé és nem a gőgösöké. Mindketten, a tudás és a víz alacsony helyeket keresnek.

Perzsa bölcs mondás.

A bölcs embert bántja, ha nem teheti meg azt a jót, amit akar, de azzal nem törődik, hogy az emberek nem ismerik, vagy tévesen ítélik meg.

Kinai bölcs mondás.

A bölcs ember eltitkolja az emberek előtt, ha az erény törvényeit követi és nem bánja, ha senki sem tud róla.

Confucius.

Aki tudományosságra törekszik, naponta növekszik a világ szemében.

Aki az észt keresi, naponként kisebbedik.

Mennél előbbre tör, annál kisebb lesz, míg csak eléri a teljes alázatot. Mikor odáig eljutott, nincs olyan dolog, amit el ne tudna végezni.

Lao-Tsze.

A ritka önismeret ellenére alig van ember, aki ne tudna saját magáról valami rosszabbat, mint az, amit felebarátjáról tud.

Wolsley.

A bölcs ember legelső ismertetőjele: beismeri, hogy sokan jóval okosabbak nála és hogy mindig tanulni, tapasztalni óhajt, nem pedig tanítani.

Azok ellenben, akik tanítani vagy dirigálni vágnak, sem jól tanítani, sem vezetni nem tudnak.

John Ruskin.

★

Aki legjobban ismeri, a legkevésbé becsüli magát.

★

Iparkodjatok megismerni erőiteket. És ha megismeritek, ne attól féljete, hogy lebecsülitek, hanem inkább attól, hogy tulbecsülitek őket.

Február 11.

Az élet lényege: az isteni törvény teljesítése.

★

A gonoszt, halál és szenvedések alakjában csak akkor látja az ember, ha testi, állati létének törvényét tekinti élete törvényének. Csak ha mint ember, állati fokra süllyed, csak akkor látja rémülettel a halált és a szenvedéseket. A halál és a szenvedések minden oldalról körülhemzsegik rémképekkel és az emberi élet egyetlen nyílt útjára terelik, a szeretetben megnyilvánuló isteni törvény teljesítésének útjára. Csak e törvény megszegése jelenti az ember számára a halált és szenvedéseket. Arra az emberre nézve pedig, aki Isten törvényei szerint él, nincs halál, nincsenek szenvedések.

★ ★ ★

A kötelesség tiszteletreméltóságának semmi köze sincs az életörömhöz; a kötelességnek megvan a

maga külön törvénye és saját ítélőszéke és ha a kettőt akármennyire is össze akarjuk keverni, hogy így, mint a gyógyszerzt kínáljuk a beteg léleknek, csakhamar maguktól különválnak; de ha nem válnak ketté, akkor az első hatástalan; de ha nyerne is a testi élet vele, akkor is menthetetlenül eltűnnék az erkölcsiség.

Kant.

Az isteni törvényt mind az összes vallások hagyományáiból, mind öntudatunkból ismerjük, ha ezt meg azt nem zavarják szenvedélyek és alakoskodások; de tapasztalatból is megismerhetjük, ha azt az életben alkalmazzuk. A törvény minden követelménye, mely megingathatatlan üdvöt ad, követelményei az igazi törvénynek is.

Heti olvasmány

Buddha

A Himalája tövében, Benáresztől északra, néhány napi gyaloglásnyira, a Krisztus előtti V. században a Szakyák törzse fölött Szuddhodana király uralkodott. Két felesége volt, akik nővérek voltak. Mindkét asszony hosszabb ideig gyermektelen maradt és mikor már öregedni kezdtek, Maya, az idősebbik testvér fiugyermekkel ajándékozta meg a királyt, akit Sziddharthanak neveztek el.

Mikor Sziddhartha betöltötte tizenkilencedik életévét, atyja az unokahugát, a szép Naszodharát adta hozzá feleségül és az ifju párt egy pompás palotában helyezte el, mely a legszebb kertek és ligetek közepett diszelgett. Sziddhartha palotájában és a kertekben minden volt, ami az ember érzékeit lebilincselhette.

Szuddhodana király, aki szeretett fiát mindig bol-

dognak akarta tudni, megparancsolta Sziddhartha bizalmasainak és szolgálóinak, hogy ne csak minden boszszuságtól kiméljék, hanem titkoljanak el mindent előtte, ami a trón ifju várományosát megzavarhatná vagy neki szomorúságot okozhatna.

Sziddhartha nem hagyta el birtokait és így sohase jutott érintkezésbe a romlottsággal, tisztátlansággal és öregséggel. Szuddhodana szolgálói mindent eltakarítottak utjából, ami szemet szurhatott volna, nemcsak mivel minden ócska, hiányos és törött holmit eltávolítottak, hanem még a fák és bokrok hervadó lombjait is letépték és elvitték; minden beteg és öregedő állatot fiatalokkal pótoltak, nem is szólva az emberekről, kik mind fiatalok és csinosak voltak. Így aztán az ifju herceget egészség, öröm és életvidámság vette körül, ahogy azt maga is érezte szép, egészséges, huszesztendősi lényével.

Igy töltött Sziddhartha több mint egy esztendőt. De bármilyen gyönyörű volt is élete, mégis belészállott az unalom és megkivánta ismerni mások életét.

Kocsisának, Csannának megparancsolta, hogy fogjon be a kocsiba és kora reggel a városba hajtatott.

Utak és házak, az embernyüzsgés, férfiak és asszonyok különféle ruháikban, áruk és boltok, mindaz, amit látott, ujnak tünt fel előtte, kellemesen hatott rá és nagyon szórakoztatta.

Az egyik főutcában egy ember ragadta meg figyelmét, aki oly állapotban volt, mint amilyent soha még csak nem is sejtett. Nehezen léleklő, tátottszájú, nyavalyatörős, vöröсарcu emberi lény ült egy fal mellett és hangosan, panaszosan nyöszörgött.

— Mi baja ennek az embernek? — kérdezte Sziddhartha a kocsistól.

— Beteg — válaszolta Csanna.

— Mit jelent az, hogy beteg?

— Hogy szétroncsolódott a teste és szenved.

— Látom, hogy szenved. De hogy történhetett ez vele? Miért nem ér ilyesmi bennünket?

- Mindenki vel megeshetik.
- Velem is megtörténhetik?

A kocsis nem felelt és Sziddhartha nem kérdezt többet.

Abban az utcában egy aggastyán közeledett Sziddhartha kocsijához és alamizsnáért könyörgött. A hajlott hátú aggastyán, akinek vörös, könnyező szeme volt, nehezen mozgatta lesóványodott, reszkető tagjait és érthetetlenül motyogott fogatlan szájával.

— Ez is beteg? — kérdezte Sziddhartha.

— Nem, ez aggastyán — felelte Csanna.

— Mit jelent az: aggastyán?

— Azt, hogy megöregedett.

— Hát ez hogy történhetett?

— Mert régóta él.

— Minden ember megöregszik?

— Mindenki megöregszik.

— Hajts haza — mondta Sziddhartha.

Csanna megostorozta lovait, de mielőtt elhagyták a várost, néhány ember tartóztatta fel utjukban őket. Valami emberhez hasonlót vittek valami Szent Mihály lován.

— Mi ez? — kérdezte Sziddhartha.

— Halott ember. Viszik a tetemét, hogy elégethessék — válaszolta Csanna.

— Mi az, halott ember? — kérdezte Sziddhartha.

— Halott ember az, aki megszűnt élni.

— Hogy-hogy megszűnt? Hát megszűnhetik az élet?

— Meghalt, tehát megszűnt az élete.

Sziddhartha leszállt kocsijáról és odament az emberek közé, akik a halottat vitték. Nyitott, dermedt, üveges szemmel, erőtlén és merev végtagokkal, mozdulatlanul feküdt a halott, ahogy ez halottaknál szokás.

— Miért csak vele esett meg ez? — kérdezte Sziddhartha.

— Mind így járunk. Mindenki meg kell halnia.

— Mindenki meg kell halnia! — ismételte

Sziddhartha és kocsijába szállva lehajtott fővel hazahajtatott.

Egyedül töltötte az egész napot, mozdulatlanul ült kertjének egyik elhagyott zugában és minduntalan arra gondolt, amit az uton látott.

Mindenki megbetegszik, mindenki megöregszik és mindenki meghal, — ah, hogy is élhetnek az emberek, ha tudják, hogy minden órában megbetegedhetnek, óránként öregszenek, mialatt elvesztik tekintélyüket, elvesztik erejüket és azt is tudják, hogy minden órában meghalhatnak és előbb-utóbb biztosan meg is fognak halni. Hogy is lehet így valaminek örvendeni, hogy is lehet valamit bevégezni, hogy is lehet élni, ha ezt tudja az ember?

— Ennek nem szabad így lennie — mondta Sziddhartha magában. — Az embernek meg kell tőle mentenie magát. Meg fogom találni a módját. És ha megtaláltam, elmondom az embereknek.

Igy határozott Sziddhartha. És mivel így döntött, a következő éjjelen hívatta Csannát, megnyergeltette lovát és kinyitatta a kaput. De mielőtt elhagyta házát, bement feleségéhez. Az asszony aludt. Nem költötte föl. Csak gondolatban bucsuzott tőle el és hogy a rabszolgákat és rabszolgánőket föl ne költse, halk léptekkel elhagyta palotáját örökre. Lovára pattant és egyedül ellovagolt hazájából.

Mikor oly messze ért, amennyire csak lova bírta, leszállott a nyeregből, szabadjára eresztette lovát, fölcserélte ruháját egy szerzetesével, akivel szembetalálkozott. Sziddhartha rövidre nyírta haját, mint hontalan vándor ment utjára, hogy az emberek számára segítséget keressen.

Sziddhartha eleinte a bráhmán bölcseket kereste föl, hogy megismerje tanaikat. De a bráhmánok tana, melynek a lélekvándorlás, a vágyaknak mindenféle nélkülözéssel való legyőzése volt az alapja, nem elégítette ki. A bráhmánoktól az őserdőkbe vonult, ahol hat évet töltött böjttel, munkával és testének sanyargatásá-

han találta meg, mint hitte, a haláltól való menekülés módját. De ez az út sem elégítette ki. Mikor bőjtöléssel és önsanyargatással odáig jutott, hogy mozogni sem tudott már és mégsem találta meg az üdvösséget, elhatározta, hogy abbahagyja a bőjtöt és testének sanyargatását és a gondolkozásban és bűnbánatban fogja keresni az üdvösséget. Sok tanítványa szegődött hivéül és az emberek magasztalni kezdték. Ez az istenítés aztán kísértésbe vitte és fájlalni kezdte, hogy elhagyta hozzátartozóit. Vissza akart tehát térni atyjához és feleségéhez. De mikor eszébe jutott bűnös volta, megütközött rajta, otthagya tisztelőit és tanítványait és oly helyre bujdosott, hol senki sem ismerte.

Lelkében sokáig dúltak harcok, de egyszer, mikor egy fa alatt ült és folyton ugyanarra az egy dologra gondolt, hirtelen megnyílt előtte a megváltás útja, mely így nyilvánult meg neki:

Minden testi élet időleges és el kell pusztulnia. Mig az ember a testéhez van kötve, addig ki van szolgáltatva a szenvedélyeknek, pusztulásnak és halálnak. Hogy szabadulhat meg ettől? Mig a lélek a testben lakozik, addig a test élni kíván, de ez az élet a maga be nem teljesülő vágyaival és a haláltól való félelmével szenvedéseket okoz. Ezért ki kell irtani a testi vágyakat.

Egész tanítása négy igazsággá alakult ki szellemében. Első köztük az, hogy minden ember szenvedéseknek van kitéve. A második igazság az, hogy a szenvedéseket az érzéki örömek okozzák. A harmadik igazság szerint az ember megszabadulhat szenvedéseitől, ha kiirtja magából az érzéki örömöket. A negyedik igazság, hogy a megmentéshez a megváltás négy lépcsőfoka vezet:

Első lépcsőfok: A sziv fölébredése.

Második lépcsőfok: A tisztátalan szándékoktól és a bosszuvágytól való szabadulás.

Harmadik lépcsőfok: A kétkedés, rosszakarát és ingerlékenység megszüntetése.

Negyedik lépcsőfok: Irgalmasság, szeretet nemcsak az emberek, hanem minden élő lény irányában. Szükségtelen a test pusztítása, minden figyelmünket a léleknek gonosz törekvésektől való megtisztítására fordítsuk. Igazi fölvilágosultságnak, igazi fölszabadulásnak csak a szeretet lehet a forrása. Aki érzéki vágyait szeretettel pótolta, széttörte a tudatlanság és a szenvedélyek bilincseit és megszabadult szenvedéseitől és a haláltól.

Tanának előírásait tíz parancsolatba foglalta:

1. Ne ölj, hanem tiszteld az életet.
2. Ne lopj, ne rabolj, hanem segíts mindenkit, hogy élvezhesse munkája gyümölcsét.
3. Tartózkodj minden tisztátalanságtól és szüzi életmódot folytass.
4. Ne hazudj; ha beszélned kell, mondj bátran igazat; bátran, de szeretetteljesen.
5. Ne rágalmazz és ne terjessz rágalmakat.
6. Ne esküdj.
7. Ne fecséreld idődet fecsegéssel, beszélj okosan vagy hallgass.
8. Ne légy se kapzsi, se irigy; örülj felebarátod jólétének.
9. Óvd meg szivedet a haragtól és ne gyűlöld ellenségedet, hanem viseltessél szeretettel minden lény iránt.
10. Szabadulj a hitetlenségtől és iparkodj megérteni az igazságot.

Ez volt Sziddhartha tanítása, melyet terjesztett. Kezdetben elhagyták tanítványai, majd később megint köréje sereglettek. És a brahmánok minden üldözése ellenére egyre jobban elterjedtek tanai.

Helységről helysére vándorolva, hatvan éven át hirdette Buddha a tanait. Halála vándorlásai közepett érte utól. Nyolcvanéves volt már, de elgyengülten is tovább prédikált népeinek. Egyik vándorutján elfogta a gyengeség; megállott és így szólt:

— Szomjuhozom.

Vizet hoztak tanítványai, ivott valami keveset, egy darabig pihent és ment tovább. A Csaranevatta folyó mentén azonban megint megállott és miután egy fa alatt letelepedett, így szólt tanítványaihoz:

— Életem végét érzem, gondolatok nélkülüm is arra, amit tanítottam.

Legkedvesebb tanítványa, Ananda nem birta visszafojtani könnyeit és sirva félrevonult. Sziddhartha rögtön visszahívatta és vigasztalón mondta neki:

— Ó, Ananda! Ne sirj, ne nyugtalankodj! Előbb-utóbb el kell válnunk mindentől, ami kedves volt nekünk. Hát van-e valami örök ezen a világon? Barátaim, — tette hozzá, mialatt többi tanítványához fordult — éljeteK úgy, ahogy tanítottalak titeket. Szabaduljatok meg a szenvedélyek hálójából, mely körül-fon benneteket. Járjatok azon az uton, melyet meg-jelöltem. Örökké arra gondolatok, hogy a széthullás minden test sajátossága, az igazság ellenben elpusztíthatatlan és örök. Ezért benne keressétek a megvál-tást.

Ezek voltak utolsó szavai. Aztán bezárult az ajka és csöndben elszenderült örökre.

Február 12.

Nincs bizonyosabb dolog a halálnál, mely mind-nyájunkért értejön és mégis úgy él mindenki, mintha halál nem is volna.

Hogy testi halálunkkal megszűnik-e életünk, a legnagyobb fontosságú kérdés, és ritkán akad ember, aki ezen ne gondolkozott volna. Hiszünk-e az örök életben, vagy nem, eszerint lesznek cselekedeteink eszesek vagy esztelenek. Minden ésszerű cselekedet okvetlenül azon a bizalmon alapszik, hogy az igazi élet elenyészhetetlen.

Ezért törekedjünk elsősorban annak a megvizsgálására és megértésére, hogy az életben mi az enyészhetetlen. Némelyik ember minden képességét ennek a megfejtésére fordítja. Rájöttek, hogy ettől függ minden egész életükben.

Másokat, ha kételkednek is a halhatatlanságban, valóban gyötri a kételkedés és ezt a legnagyobb szerencsétlenségnek tartják. Az igazság kifürkészésére rááldoznak mindent, fáradhatatlanul keresik és ezt életük főfeladatának tartják.

De vannak olyanok is, kik egyáltalán nem törik rajta eszüket. Ezen a hanyagságukon, minthogy saját érdekükről van szó, csodálkozom, megbotráncozom és ijedezem.

Pascal.

Borzasztó ez a világ, ha szenvedéscsi gyógyíthatatlanok és nem eredményeznek semmi jót. Leírhatatlan borzalmak, csalódások és csapások felkeltésére való gonosz és közönséges intézmény. Ez a világ kimondhatatlanul erkölcstelen, mert nem a jövő jó miatt, hanem kényelemből és céltalanul tesz rosszat — halálosan rosszat, melyért milliók megszenvednek. Igéretei csalfák, reményei megtevesztők és utjai árulók.

Már születésünkkel megkísért bennünket, minden örömpoharunkba ürmöt kever és *halálos szén-gázzá teszi halálunkat*. Mindnyájan látjuk a világ ijesztő gonoszságát. Ha Isten nincs és halhatatlanság sincs, akkor természetesen megértem az emberek életundorát: amit bennük a fennálló rend, vagyis inkább rendetlenség — az erkölcsi káosz, mint mondani szokták — kelt.

De ha van Isten fölöttünk és örökkévalóság előttünk, akkor minden megváltozik. Észreveszünk jót a rosszban, fényt a sötétségben és remény oszlatja szét a kétségbeesést.

Melyik valószínű a két föltevés közül? Megengedhető-e, hogy morális lények — emberek — kénytele-

nek legyenek kárhoztatni a fönnálló világrendet, amikor kiut kínálkozik, mely megoldja ellentmondásait? De meg kell átkozniok a világot és születésük pillanatát, ha nincs Isten és tulvilág. Ám ha egyik vagy másik van, akkor önmagában üdvvé válik az élet és a világ az erkölcsi tökéletesedésnek, a szentség és a szerencse végtelen elszaporodásának boldog hová lesz.

Erasmus.

Mennél mélyebbre hatolsz életed megismerésében, annál kevésbé hiszel a halál okozta megsemmisülésben.

Gyakran megkíséreljük elképzelni a halált és a halálba való átmenetet, de ez teljesen lehetetlen, mint-hogy lehetetlen elképzelni Istent. Amit tudunk, annyi, hogy hisszük: a halál, — mint minden, ami isteni eredetű — jó.

Bármilyen legyen is az eredete annak, ami itt érez, megért, él és van, az szent és isteni és ezért kell hogy örökkévaló legyen.

Cicero.

Csak az nem hisz a halhatatlanságban, aki soha nem gondolkodott komolyan a halálról.

Február 13.

A vallás oly filozófia, amelyet mindenki megérthet; a filozófia bizonyítékokat szolgáltat a vallásnak.

Először is a következő tételt veszem mint oly alaptételt, mely bizonyításra nem szorul: Mindaz,

amit az ember a jó uton járó életén kívül elkövetni szándékozik azért, hogy Istennek kedveskedjék, merő vallási örület és Isten mellékes szolgálása. *Kant.*

A keresztyén erkölcsnek egyik sajátossága az, hogy az erkölcsi jót az erkölcsi rossztól nem úgy különbözteti meg, mint az eget a földtől, hanem mint az eget a pokoltól. Ez a képzet, amely bár képes értelmű (itt ezt jelenti: egy valóságos pokol, menny stb. képe) és mint ilyen felháborító, mégis filozófiailag helyes értelmű. — Ez a képzet ugyanis arra való, hogy óva intsen: ne gondoljuk el a jót és rosszat, a világosság országát és a sötétség országát mint szomszédos és fokonkint (a többé-kevésbé szent élet fokozata szerint) egymásbaolvadó országokat, hanem mint olyanokat, amelyeket mérhetetlen szakadék választ el egymástól. Ezt a felfogást, amely a benne lévő rémitő elem ellenére is fenséges, jogossá teszi: azoknak az alapelveknek teljes különbözősége, amelyekkel az ember az egyik vagy a másik országnak az alattvalója lehet; egyszersmind aztán a veszély is, amely azzal jár, hogy a képzelet közeli rokonságot lát ama tulajdonságok között, amelyek egyik vagy másik országba minősítenek. *Kant.*

A filozófiai spekuláció dolgaiban az első és legrégibb vélemény mindig a legvalószínűbb, mert a józan emberi ész mindjárt erre talált rá először.

Lessing.

A vallás: leegyszerűsített, a szívre hivatkozó bölcsesség. A bölcsesség: logikusan megindokolt vallás.

A hitre való képtelenséggel növekszik a megismerés szükségessége. A kultúra skálájának oly forrpontja van, hol minden hit, minden kinyilatkoztatás, minden tekintély elpárolog és az ember saját belátá-

sára törekszik, azt akarja, hogy tanítsák, de meg is győzzék. A gyerekkor járószalagja leesett róla: saját lábán akar állani. Emellett azonban metafizikai szükséglete oly elpusztíthatatlan, mint valamely fizikai szükséglete. Akkor komoly az igazi filozófiára való vágy és a szomjas emberiség fölhív majd akkor minden gondolkodó ész, aki valaha csak öléből született.

Schopenhauer.

Némely cselekedetet nem azért tartunk kötelezőnek, mert Isten parancsolata, hanem azért, mert belsőleg vagyunk rá kötelezve.

Kant.

„Hogy lehet élni anélkül, hogy tudnók, mi fog következni és milyen alakban fogunk élni?” Sőt az igazi élet csak akkor kezdődik, ha nem tudjuk, mi következik. Csak akkor terem az ember életet és teljesíti Isten akaratát. Isten hiszen tudja, mi lesz. Csak ilyen tevékenységünk bizonyítja, hogy hiszünk Istenben és törvényében. És csak ebben az esetben van számunkra szabadság és élet.

A vallás megvilágíthat filozófiai elmélkedéseket. Filozófiai elmélkedések megerősíthetnek vallási igazságokat. Ezért keressétek az igazán vallásos emberek és az igaz filozófusok társaságát, úgy az élőkét, mint a holtakét.

Február 14.

Az emberben Isten szelleme él.

Ha valaki ujonnan nem születendik, nem láthatja az Istennek országát.

János III. 3.

Az ész világosságának, mely a tökéletesség világosságából származik: természetes erény a neve. Erkölcsi tökéletességnek, mely az ész világosságából fakad: megszerzett szentség a neve. Az erkölcsi tökéletességhez föltétlenül szükséges az ész világossága; az ész világosságához pedig az erkölcsi tökéletesség.

Kinai bölcs mondás.

Szeretet és az ész két különböző oldal, ahonnan Istent nézhetjük.

„A lélek sohasem lakik jól.”

Egy polgárember, aki királyleányt vett el feleségül, fénnel és pompával övezte hitvesét, de hiába: minden kevésnek, figyelemre se méltónak tűnt fel a nő szemében, mert állandóan királyi származása járt eszében. Épp ilyen a lélek: — bármennyi földi örömmel veszi is körül az ember őt, sohasem eléghető ki, mert a lélek az Ég leánya

A Talmud.

Bár az emberek nem tudják, mi a jó, mégis bennük van az.

Confucius.

Ha, mint irod, kitartón törekszel nemesebb nézetre, ezzel jót és üdvöset cselekszel és ezt mindenkor saját erődből elérheted. Nem kell az Éghez emelked kezedet vagy a templomszolgát megkérned, hogy biztos meghallgatásod végett egészen az istenkép közelebe engedjen: Isten a te közeledben van, veled van, benned van. Ugy van, kedves Lucilius, azt állítom, hogy szent lélek lakozik bennünk, aki minden gonoszat és jót megfigyel bennünk és örködik fölötte. Ahogyan bánunk vele, aszerint viselkedik velünk szemben. Senki sem lehet jó ember Isten nélkül. Csak az ő segítségével emelkedhetünk a szerencse és a

szerencsétlenség fölé. Csak Isten sugalhat belénk nagy és magasztos elhatározásokat.

Minden erényes emberben az Istenség lákozik.
Seneca.

★

Ahogy nem látod az ember lelkét, éppugy nem láthatod Istent, de fölismerheted a Teremtésében. Épp ugy el kell ismerned a lélek isteni hatalmát, amely teremtképességében, gondolkodó tehetségében és a tökéletességre való örökös törekvésében nyilatkozik meg.
Seneca.

★

A lélek a saját maga tanuja; a lélek a saját maga menedéke. Sose keserítsd el öntudatos lelkedet, — a legmagasabb, legbensőbb tanuját az embernek.
Manu (India).

★ ★ ★

Isten az emberben lakozik, legjobban megóvjja az embert a gonosztól és segíti a jó megtevésében az, ha erre gondol.

Február 15.

Ván velünk született egyszerűség és a bölcsesség egyszerűsége. Mind a kettő szeretetet és tiszteletet ébreszt.

★

A legtöbb életproblemát ugy oldják meg, mint az algebrai egyenleteket: legegyszerűbb alakjukra való visszavezetéssel.

★

Az igazság szava mindig disztelen és egyszerű.
Marcellinus.

A legnagyobb igazságok — a legegyszerűbbek.

Az egyszerűség mindig vonzó. Ezért oly vonzóak a gyermekek és az állatok.

A természet nem ismeri azokat a gyűlölködő különbségeket, melyeket az emberek egymás között megállapítottak. A természet úgy osztja szét a sziv tulajdonságait, hogy nem részesíti előnyben a lovagot, vagy gazdagot; sőt úgy látszik, mintha a természetes, jó érzések az egyszerű emberekben erősebbek lennének, mint másokban.

Lessing.

Akik virágosan, művészien és kellemesen beszélnek, azokban csak ritkán van meg az emberszeretet erénye.

Kínai bölcs mondás.

Legjobb az a beszédek, amelyek egyszerűek és érthetőek, de amelyeknek emellett mély a tartalmuk.

Keleti bölcs mondás.

Kerülj minden mesterkéeltséget, kirívót, mindent, ami feltűnést kelt. Semmi sem segíti jobban elő az emberek közeledését, mint az egyszerűség.

Február 16.

Helyes életet csak mély figyelmességgel és folytonos erőfeszítésekkel érhetsz el.

A mennyeknek országán erőt tesznek és az erősek kapják azt.

Máté XI. 12.

A legkisebb kötelesség következetes teljesítéséhez épp annyi erő kell, mint a legnagyobb hőstettekhez.

Rousseau.

Akinek nehéz utat kell megtennie és kételkedik, hogy folytassa-e útját, hasonlít arra az emberre, aki tudja, hogy mi az erény és mégis kételkedik benne. Azért, mert kételkedik, nem tud az erény ösvényén haladni.

Amíg a világon vagyunk, mindig lesz kételkedés; de nekünk törekednünk kell, hogy az erény útján haladjunk, épp úgy, mint az olyan ember, aki útjában gyalogösvényt lát a szakadék fölött és azon halad keresztül.

Kinai buddhizmus.

Ha nagy és szép dolgokat jelölt is ki a végzet részetekre, ezek nem fognak az első intéstekre felétek sietni; nem lépnek be könnyen, fáradtság nélkül a szalóntokba... „Tüskék és meredekesek — ez az istenek útja“, mondta Porphyrius.

Emerson.

Kérjetelek és megadatik nektek; keressétek és megtaláljátok. Zörgessetek és megnyitvatik nektek. Mert minden kérő megnyeri azt, amit kér és a kereső megtalálja, amit keres, és a zörgetőnek megnyitvatik.

Máté VII. 7—8.

„Iparkodjatok úgy élni, hogy az a legjobban megfeleljen az erénynek“ — mondta Pythagoras. Lehet, hogy ez a legnehezebb, de ha megszoktuk, a legnagyobb örömet szerzi nekünk.

Hogy egy tele edény ki ne csorduljon, óvatosan és egyenesen kell tartani.

Ha azt akarjuk, hogy éles maradjon a penge, mindig köszörülni kell. *Lao-Tsze.*

* * *

Üdvöt akarsz? — tartsd meg Isten törvényét. Teljesítése nagy erőfeszítéssel jár. De helyébe nemcsak örömmel tölti el valódat, hanem az isteni műben való részvételed tudatát is felkölti benned.

Február 17.

Az egyenlőség: elismerése annak, hogy minden embernek egyenlő joga van a természetes javakhoz, egyenlő joga van ama javakhoz, melyek az együttes életből származnak; egyenlő joga van az ember egyéniségének tiszteletéhez.

★

Csodálkozunk, mennyire elégtelenítették a keresztényiség lényegét, mily kevéssé, vagy sehogysem valósult meg: de nem is járhatott másként az a tan, mely az emberek igazi egyenlőségét követelte: mindnyájan Isten fiai, mind testvérek vagyunk, mind-egyikünk élete egyformán szent. Az igazi egyenlőség nemcsak kasztoknak, cimeknek, kiváltságoknak megszüntetését, hanem az egyenlőtlenség legfőbb fegyverének, a hatalomnak megszüntetését is követeli. Az egyenlőséget nem, mint hiszik, politikai rendszabályokkal, hanem csak Istenhez (a Jóhoz és Igazsághoz) és az emberekhez való szeretettel lehet megvalósítani. Isten szeretetét azonban nem lehet politikai rendszabályokkal, hanem csak igazi, vallásos tanokkal az emberbe oltani. Hogy az emberek abba a durva hibába estek, hogy az igazságot, testvériséget

és egyenlőséget kivégzésekkel, halálos fenyegetésekkel, erőszakkal megteremthetik, nem bizonyítja azt, hogy az eszmék hamisak, hanem csak azt, hogy az az ut, amelyen a gyarló emberek az eszméket megvalósítani akarták, téves ut volt.

Azt mondják, lehetetlen az egyenlőség, mert az emberek egyik része mindig erősebb és okosabb lesz, mint a másik. „De épp azért, mert egyik része erősebb és okosabb, — mondja Lichtenberg — épp azért lenne különösen szükséges az emberek egyenjogúsítása. Ha az ész és a hatalom egyenlőtlensége mellett a jogok is egyenlőtlenek lennének, akkor az erősek még jobban elnyomnák a gyöngéket.“

Elég rápillantani a keresztyén népekre, melyek oly emberekre oszlanak, akik életüket kábitó, halálos és nekik szükségtelen munkával töltik el és a henyélőkre, akik unják a legkülönfélébb élvezeteket, hogy bámulatba essünk az egyenlőtlenség ijesztő fokán, amelyre az emberek, akik a keresztyén törvényeket vallják, eljutottak és még inkább az egyenlőség hangoztatásának hazugságai miatt, amikor oly életberendezkedés forog fenn, mely borzalmas és nyilvánvaló egyenlőtlenségével iszonyatot kelt.

Senkisem valósítja meg az egyenlőséget úgy, mint a gyermekek. És milyen gonosztevők a felnőttek, amikor a gyermekek szent érzését azzal az oktatással sértik meg, hogy vannak királyok, gazdagok, tekintélyes személyiségek, akikre tisztelettel kell föltekinteni és hogy vannak szolgák, munkások, koldusok és ezekkel leereszkedő módon lehet bánni. „Aki azonban egyet is e kicsinyek közül bűnre csábít...“

Ne hidd, hogy az egyenlőséget nem lehet elérni, vagy hogy csak a messzi jövőben lehet elérni. Tanulj a gyermekektől. Az egyenlőséget azonnal elérheted, de nem intézményekkel és törvényekkel (a törvényeket mindig kijátsszák), hanem saját életeddel; azzal, hogy miként viselkedel minden emberrel szemben, akivel csak találkozol: nem részesítesz kizárólagos előnyben egyet sem amaz emberek közül, akik magukat nagy-
nak és előkelőnek tartják; és főként azokkal szemben, akiket kicsinyeknek és alacsonyrendűeknek tekintenek, épp oly tisztelettel viseltetsz, mint másokkal szemben.

Február 18.

Minél jobban lemond az ember személyiségéről, annál nagyobb hatást gyakorol az emberekre. A személyiség ernyő, mely elrejti Istent.

★

Csak Istent szeressük és magunkat gyűlöljük.
Pascal.

★

Anank okáért szeret engemet az Atya, mert én az életemet leteszem, hogy ismét felvegyem azt. Senki nem veszi el tőlem azt, hanem én magam teszem le azt szabad akaratom szerint: van hatalmam letenni azt és van hatalmam viszontag felvenni azt. E parancsot vettem az én Atyámtól. *János X., 17—18.*

★

Minden könnyű és jó lesz, feltéve, hogy lemondunk saját énünk és ez énünk saját akarátának érvényesüléséről.

★

Az oktatás szavai csak annál hatnak tartósan, aki saját egyéniségét megtagadja.

A Talmud.

Aki megtartja az ő életét, elveszti azt; és aki elveszti életét én értem, megtalálja azt.

Máté X. 39.

Aki magát nem a saját mulandóságában, nem a saját személyében és nem a saját testiségében tekinti, az ismeri az élet igazságát.

Buddhista bölcs mondás.

Az oly élet eredményét, amely föltétlen önzetlenséggel van tele, az ember meg se tudja itélni, még kevésbé van joga megítélni, amíg magának is nem támad bátorsága rá, hogy legalább egyideig ilyen életet éljen; de azt hiszem, hogy erre egyetlen ember se vágyik és hogy nincs oly becsületes ember, aki tagadni merné azt a jótékony hatást, amelyet fényüzési tárgyak akár véletlen nélkülözése is vagy veszélyek, amelyeknek ki volt téve, testére és lelkére tettek.

John Ruskin.

Elég, ha beszéd közben saját magunkra gondolunk és már elveszítjük gondolataink fonalát. Csak ha teljesen megfeledkezünk magunkról, megtermékenyítő társalkodást csak akkor folytathatunk másokkal, csak akkor lehetünk szolgálatukra, csak akkor lehetünk reájuk hatással.

Heti olvasmány

Önmegtagadás

Még a legállhatatosabb embereknek is van kor-
szakuk, amikor elcsüggednek. Az ember látja a jót,
törekszik is reá, szeretné megvalósítani, de minden fá-
radtság hiábavalónak látszik és az ember úgy érzi,
hogy elhagyták azok, akikért feláldozta magát. Az
ember elvisel gyűlöletet, rágalmat, üldözést. Ez épp
az az idő, amikor az ember szíve mélyéből kiállt:
„Uram, ments meg engem ez órától!“ ... Krisztus ta-
pasztalta így. Egy beteg, vak és süket világban, tanít-
ványai közt, akik meg nem értették, a nyers, közöm-
bös tömeg és ellenségek közepett előre látva keresztre-
feszítését, mint működésének első eredményét, így
fohászkodott Krisztus: „Uram, ments meg ez órától!“
De nyomban hozzátette, minthogy kinszenvedéseit és
kivégzését előre megsejtette: „De hiszen épp ezért
jöttem el ebben az órában“.

Ugy van: épp ezért; azért, hogy szenvedjen, hogy
meghaljon és hogy szenvedés és halál útján győzzön.

Ez örök példaadás azok számára, akik Krisztus
művét folytatni akarják! Krisztus azt tanítja, hogy ez
a mű csak önmegtagadás útján válik termékennyé és
hogy aki vet, nem arat; hogy *magára maradna, ha
meg nem halna*; de ha meghal, ki fog fejlődni, mint a
buzaszem, amely a földre hull és *gazdag termést fog
hozni*. Ti azonban, akik úgy érzitek, hogy lelketek fel-
lázad, mert szavakat nem hallgatják meg, mert nem
látjátok szavatok hatását, mert úgy rémlik nektek,
hogy a jövő, amely szavatokból kikelhetne, veletek
együtt sirba hull, abba a sirba, amelybe Sátán fiai ma-
gát az igazságot szeretnék betemetni — higgyétek el,
hogy épp ellenkezőleg, ez épp az igazi idő, amelyben
éltetek műve megkezdődik, *ez az az óra, amelyben
eljöttetek*, Krisztus tanítványai, ti nem vagytok na-

gyobbak, mint mesteretek, ezért követnetek kell őt azon az uton, amelyet megépített nektek, kötelességeket a kötelesség kedvéért kell teljesítenetek és anélkül, hogy ezért a földön valamit követelnétek vagy elvárnatok, Didymusszal így kell szólnotok: *Mi is vele akarunk menni és meghalni.* Vessetek magot folytonosan, vessetek a nyugvó nappal, vessetek jeges esőben, vessetek mindenüvé, a bíróságok és börtönök elé, még a vesztőhelyre is, vessetek, vessetek, az aratás ideje el fog jönni.

Lamennais.

Hogy az ember tényleg és ne csak szavakban szerethessen másokat, kell hogy ne szeresse magát, de ezt is ne csak szavakkal, hanem tetteikkel tegye. De rendszerint így van a dolog: azt hisszük, hogy szeretünk másokat, erről meggyőzzük magunkat és másokat is, de alapjában véve csak szavakkal szeretünk másokat, magunkat pedig tényleg. Másokat nem etetünk, nem altatunk el, magunkról ellenben sohase feledkezünk meg. Ezért kell ahhoz, hogy másokat valóban szerethessünk, megfeledkeznünk arról, hogy magunkat etessük és elringassuk, mint ahogy most megfeledkezünk arról, hogy másokat etessünk, altassunk.

Mennél nagyobb az áldozat, annál nagyobb a szeretet és mennél nagyobb a szeretet, annál termékenyebb a munkánk, annál nagyobb hasznót hajt az emberiségnek.

Két határvonal van: az egyik, hogy életünket testvéreinkért feláldozzuk; a másik, hogy életfeltételeink megváltoztatása nélkül tovább éljünk. A két határvonal közt van minden ember. Egy részük azon a fokon, amelyen Krisztus tanítványai álltak, akik mindent elhagytak, hogy Őt követhessék. Más részük azon a fokon áll, ahol a gazdag ifju volt, aki rögtön sarkon fordult és elment, amint arról volt szó, hogy életén vál-

loztasson. A két határvonal közt különböző Zachaeusok vannak, akik életüket csak részben változtatják meg. De ha az ember csak Zachaeus is, szüntelenül az első határvonal felé kell hogy törekedjék.

Február 19.

Aki kiszabadítja magát a munka alól, büntettet követ el.

Ne terhelj soha másokat azzal, amit magad is elvégezhetsz.

Fizikai lehetetlenség az, hogy igazi vallásos tudás vagy tiszta erkölcs lakozzék azokban a néposztályokban, amelyek nem kezük munkájával keresik meg kenyerüket.

John Ruskin.

Csak el kell fogadnunk tökéletesen az igazságot és teljesen vezetelnünk kell, hogy megérthessük: senkinek sincsenek és nem is lehetnek az életben előjogai, előnyei, kiváltságos helyzete. A kötelességeknek viszont se végük, se határuk nincs és az ember első és föltétlen kötelessége, hogy résztvegyen a természettel való harcban a saját élete és más emberek élete védelmére.

A kétségtelen és legtisztább örömök egyike a munka után való pihenés.

Kant.

A szegény vagy a gazdag, az erős vagy a gyöngy, és mindenki, aki nem dolgozik, naplopó. Ezért kell minden embernek valami mesterséget tanulnia, még pedig igazi mesterséget, kézi mesterséget. Ez azért

szükséges, hogy szétromboljuk azt az előítéletet, amely a kézművesség megvetésében áll.

Dolgozzatok akár csak az elv kedvéért is, még ha a munka nem elengedhetetlen életszükségletetek is. Szálljatok le a kézműves színvonalára, hogy a henyék osztálya fölé emelkedhessetek.

Rousseau.

★

Az ember igaz hite ne arra irányuljon, hogy békéje legyen, hanem ereje a munkára.

John Ruskin.

★

Dolgozz állandóan, tekintsd a munkát kínna és ne kérj érte se dicséretet, se részvétet. Amit kívánnod kell, az a — közjó.

Marcus Aurelius.

★ ★ ★

Az igazságosság megköveteli, hogy az emberektől ne vegyünk el többet, mint amennyit adunk nekik. Csakhogy lehetetlen pontosan megállapítani mind a magunk, mind a mások munkáját, amelyet felhasználunk. Azonkívül minden pillanatban elveszithetjük munkalehetőségünket, úgyhogy kénytelenek vagyunk mások munkáját használni. Igyekezz tehát arra, hogy többet adj, mint amennyit elveszel, hogy igazságtalan ne légy.

Február 20.

A vallásos haladás az igazi haladás.

★

A vallás megjelöli az emberi tevékenység irányát. A vallás mindig egyszerűbb, megfoghatóbb, tisztább lesz és a tudással is jobban megférő. És a vallás haladásának megfelelően végbemegy az emberiség egész erkölcsi és társadalmi előrehaladása.

★

Az az ember, aki azt hiszi, hogy a vallási haladásnak azon a fokán kell megmaradnunk, amelyet ma halandó szemünkkel látunk, már ezzel is bizonyítja, hogy nagyon messze van az igazságtól. A fényt, amelyet kaptunk, nem azért adták nekünk, hogy szüntelenül csak nézzük, hanem hogy segítségével tovább kutassunk oly dolgok után, amelyek el vannak rejtve előlünk.

Milton.

Jézus szelleme, amelyet a világ hatalmasai megszeretnének fojtani, magasságáról leráncigálni, mégis mindenütt hatalmasan előretör. Az evangélium szelleme nem hatotta-e át a népeket? Nem kezdik-e már látni a világosságot? A jog és kötelesség fogalma nem lett-e mindenki előtt tisztább? Nem hallatszanak-e mindenfelől hangok, amelyek igazságosabb törvényeket követelnek és oly intézményeket, amelyek a gyöngéket védik és az egyenlőség méltányos elve alapján állnak? A korábbi gyűlölet, amelyet az egymástól erőszakkal szétválasztott emberek egymással szemben éreztek, nincs-e kialvóban? Nem érzik-e a népek testvériségüket? Nem reszketnek-e az elnyomók, mintha valami belső hang közeli végüket jósolná? Csodálatos kísértetek riasztják őket és kezükkel görcsösen szorongatják a béklyókat, amelyeket ráverték a népekre és amelyeket az emberek leráztak, hogy Krisztus megszabadítására siessenek — bilincseket, amelyek ném sokára szét fognak törni. Földalatti moraj zavarja álukat. A társadalom rejtett mélyén oly munka megy végbe, amelyet minden hatalmukkal sem tudnak feltartóztatni és amelynek folytonos sikere leirhatatlan izgalmat kelt bennük. Ez a munka a születése előtt álló méhmagzat munkája, a szeretet munkája, amely a világot meg fogja szabadítani bűneitől, szét fogja törni a bebörtönözöttek bilincseit és a népek számára új utat fog megnyitni, amelyen — amikor majd neki vágnak — ez lesz a jelszó: menjetek békével!

Lamennais.

Minden haladás a vallási haladáson alapszik. De a vallási haladás nem új vallási igazságok felfedezésében áll — nem abból áll, hogy az embernek a világhoz és a világ kezdetéhez való új viszonyait tárja fel (mert ezen a téren új dolog nincs) — hanem abból áll, hogy kiválasszon minden feleslegest, ami a régi időkben elvegyült a vallási felismerésekkel. Nincsenek új vallási igazságok; amióta csak a józan eszű embert ismerjük, a világhoz és a világ kezdetéhez való viszonya mindig olyan volt, mint most.

Ha mégis van vallási haladás, ez nem valami új dolognak a felfedezése, hanem a már felfedezett és kifejezett dolgok megtisztítása.

A vallások csak utalások ama legmagasabb világ-felfogásra, amelyet valamely időben és valamely társadalomban a legjobb és legelső emberek vallottak és amelyhez e társadalom többi embere is elkerülhetetlenül és állandóan közeledik.

Ne téveszd össze az igazi, a vallási haladást a technika, tudomány és művészet haladásával. A technikai, tudományos vagy művészi vívmányok jelentősek lehetnek, holott ugyanakkor pang a vallásosság, mint épp a mi korunkban. De fordítva is lehet.

Ha Istennek akarsz szolgálni, mindenekelőtt a vallási haladás munkása légy — katonája légy a babona ellen való harcnak és munkása a vallási öntudat tisztításának és egyszerűsítésének.

Február 21.

A husevés a legdurvább barbárság maradványa, de a növényevésre való átmenet a felvilágosodás első és legtermészetesebb következménye.

Miért fáj nektek, ha láttok állatot, amelyet a vá-
góhidra visznek? Azért, mert lelketek mélyén érzitek,
mily borzalmas és igazságtalan dolog védtelen és ár-
tatlan állatot ölni . . . Kövessétek szívetek hajlamát,
ne tartsátok fenn többé ártatlan teremtmények mé-
szárlásának szokását, hanem mondjatok le a hussal
való táplálkozásról.

Struwe

Mily különös, hogy a vegetariánizmus a külön-
böző gyermekvédő és állatvédő egyesületeket közöm-
bösen hagyja, holott épp a husevés az oka a legtöbb
esetben annak a kegyetlenkedésnek, amely ellen bünt-
tetésekkel küzdenek. A szeretet törvényének teljesi-
tése jobban megóv a kegyetlenkedéstől, mint a bünte-
téstől való félelem. Nincs különbség a kegyetlenke-
dés közt, amelyet az ember dühének kielégítésére kin-
zásokkal és gyilkosságokkal követ el és ama kegyetlen-
kedés közt, amelyeket a húsétel használata céljából kin-
zásokkal és gyilkosságokkal követ el. A hús élvezésé-
vel az emberek magukban gyűjtik fel a kegyetlenség
legfőbb kemencéjét.

Lucy Mallory.

A három nagy átok: a husevés, az alkohol élvezé-
zése és a dohányzás, valamint a velük járó kicsa-
pongó és testi szenvedélyek lehetetlenné teszik a bol-
dog életet, Isten fiait az állat színvonalára süllyeszti
le és városaink lebujaiból a pokol tornácát csinálják
meg.

Arnold Hils.

Az a balga hit, hogy az állatokkal szemben való
viselkedésüknek nincs erkölcsi jelentősége — vagy
hogy ennek az erkölcsi felfogásnak nyelvén szóljunk:
az állatokkal szemben nincsenek kötelességeink, —
felháborító durvaság és barbárság.

Schopenhauer.

Egy afrikai utazó némely afrikai kannibáltörzset abban az időben látogatott meg, amikor még emberhust ettek és a kannibálok kijelentették előtte, hogy azért szeretik jobban az emberhust, mint az állati hust, mert az állatok piszkosak, holott a négerek naponta háromszor mosakodnak.

— Óh mily borzalmas! — kiáltott fel az afrikai utazó és az ételre pillantott, amelyet a kannibálok fogyasztottak.

— Dehogy! Pompás ize van sóval — felelte a törzsfőnök.

— Óh, mily borzalmas! — mondják a vegetáriánusok, ha bárány- vagy disznóhust pillantanak meg civilizált emberek asztalán.

— Dehogy! — Pompás ize van sóval — felelik a civilizáltak.

De van-e köztük és a vadak közt különbség? ... Nem egyformán érzéketlenek-e ama lények szenvedéseivel szemben, amelyeknek testét elfogyasztják?

Lucy Mallory.

★ ★ ★

Ne tévesszen meg titeket, ha a husról való lemondástokkor valamennyi házbeli társatok rátok támad, elátkoz és kinevet. Ha a husevés közömbös dolog volna, a husevők nem támadnák a vegetáriánizmust. Dühbe jönnek, mert ma már tudatában vannak bűnüknek, de még nincs erejük, hogy megszabaduljanak tőle.

Február 22.

Nem ismerjük Istent, de mindent, amit a világról tudunk, azért tudjuk, mert Istent ismerjük.

★

Az ész, amelyet megértünk, nem az örökkévaló ész. A lény, amelyet nevén nevezhetünk, nem az örökkévaló neve.

Lao-Tsze.

Van egy lény, aki mindent magában foglal és megelőzi az ég és a föld létezését; állandó és testetlen; tulajdonságait észnek hívják. Ha nevén kell neveznem, a Nagynak, Megfoghatatlannak, Távolinak és Visszatérőnek nevezem.

Lao-Tsze.

Isten az a mindenség, amelynek részeként magunkat felismerjük.

Balga emberek azok, akik folyton azt kérdezik, hol lakik Isten. Isten teljes virágjában él minden dologban. Van sokféle hitvallás, de Isten csak egy van. Ha az ember magamagát sem ismeri, hogyan ismerhetné Istent?

Hindu bölcs mondás.

Egyszer valaha nem voltam és nem rajtam múlt, hogy legyek, mintahogy nem tőlem függ, aki vagyok, hogy élni megszünjek — ebből következik, hogy elkezdtem lenni és tovább is vagyok olyasminek az ereje, amely már előttem volt, utánam is lesz és amely hatalmasabb, mint én vagyok. És még azt merik mondani nekem, hogy az, amit Istennek nevezünk, nincs.

Labruyère.

Kétfajta ember ismeri meg Istent: az egyik fajta, amely alázatos szivű, amely szereti a leikicsinylését, megalázását, a szellemi műveltség bármily magas vagy alacsony fokán álljon is. A másik fajta az, amelynek elég esze van, hogy meglássa az igazságot, bármily nagy akadályok tolnak ez elé.

Pascal.

Mert most látunk tükör által és homályos beszéd által, de akkor majd szemtől-szembe; most rész szerint van bennem az ismeret, akkor pedig léssen az ismeret úgy, amint tanítottam.

Pál első levele a korinthusiakhoz. XIII., 12.

Mintahogy az az ember, aki születése óta be volt zárva homályos ablaküvegű szobába, a Napot homályos üvegnek nevezné, — vagyis annak az egyetlen tárgynak a nevén, amely a nap fényét beengedi a szobába — azonképpen az evangélium is Isten fogalmát ama legmagasabb érzés és ama legmagasabb emberi képesség nevével illeti, amely egyetlen hozánkvezetője a fentről jövő isteni kinyilatkoztatásnak. Az evangélium ugyanis Istent így nevezi: — szeretet, ész (görögül: *logosz*).

És mintahogy csak a börtönből való szabadulás teszi lehetővé ama fogoly számára, hogy magát a Napot a homályos üvegtől megkülönböztethesse, szintugy csak a testiség, anyagiság kötelékéből való teljes vagy kevésbé teljes felszabadulás adja meg a lehetőséget az emberi léleknek az Isten lényegével való közvetlenebb egyesülésére.

De míg ez az idő eljön, addig azok az emberek, akik eszüket mindennél többre becsülik, Istent az ésszel fogják azonosítani és őt Észnek fogják hívni; viszont azok az emberek, akik mindenekfölött a szeretet érzését becsülik, Istent a szeretettel fogják azonosítani és Szeretetnek fogják nevezni.

És végül azok az emberek, akik nem hisznek eszükben és szeretetükben és épp ezért vakon és föltétlenül hinniök kell valamely személyiség tekintélyében, Istent a személyiséggel fogják azonosítani.

Fjódor Sztráhov.

★ ★ ★

Abban a mértékben, ahogy az ember Isten törvényét teljesíti, abban a mértékben ismeri is meg Istent. Épp ezért annál az embernél, aki Isten felé közeledik, Isten fogalma állandón változni fog.

Február 23.

Életünk fennálló berendezése nem felel meg sem a társadalmi lelkiismeret, sem a józan ész követeléseinek.

A legtöbb üzletember azt hiszi, hogy a dolgok legkitünőbb folyása egyszerűen az, amely mellett a nagy tömeg erőnek erejével meggazdagodni igyekszik, gyermekeket és agastyánokat földretipor — és amikor mindenféle haszontalan tárgyat gyárt nem szervezett munkáscsapatok segítségével, amely csapatokat csábítással összetoborozni, de azután megint szétkergetni és minden lelkiismeretfurdalás nélkül az éhhalálnak kitenni lehet.

John Ruskin.

Gondoljátok el, hogy a mezőn egy sereg galamb van. Gondoljátok el, hogy közülök kilencvenkilenc galamb, ahelyett hogy azt csipegetné fel, amelyre elkerülhetetlenül szüksége van, mindazt, amit megkaparinthat, összegyűjti. Ezek a galambok a maguk számára csak az alját tartják meg, míg a gabonaszemek halmát egy galambnak adják, még pedig a leggyöngébb, legrosszabb galambnak. Gondoljátok magatok elé ezt a jelenetet, amint a többi galamb csak ül és nézi, hogy az az egy galamb rogyásig jóllakottan az ételmet elszórja a földön, elprédálja és gondoljátok el, hogy egyszerre valamennyien rárohannak egy oly galambra, amely vakmerőbb és éhesebb volt, mint a

többi és ezt azért tépik szét izekre, mert hozzányult egy szemhez, amely a halomban volt. *Palaj.*

Nézhetem-e szomoruság nélkül, hogy az emberek arra használják eszüket, hogy egymással veszekedjenek, egymást törbe csalják, egymást megcsalják és elárulják? Nézhetem-e könnyek nélkül, hogy a jó és rossz eszméjét elhanyagolják vagyis inkább nem ismerik? *Theognis.*

A szeretet az apostolokból nyomban jó és derék embert csinált, úgyhogy valamennyien egy szív és egy lélek lettek. Ha épp ellenkezőleg nem lett volna köztük egyetértés, minden rombadőlt volna körülöttük. A pogányoknál ma is az a tény okozza a legnagyobb bosszúságot, hogy nincs köztük szeretet. Semmisem tud oly rendet teremteni, mint a szeretet. Csakugyan a pogányokat semmi sem téríti annyira észre, mint az erény és semmi sem okoz nekik nagyobb bosszúságot, mint az erény. Joggal. Mert ha a pogány azt látja, hogy az ember, akinek meg van parancsolva, hogy ellenségeit is szeresse, uzsoráskodik, embertársait megnyuzza, ellenségeskedést támaszt és saját fajrokonáival mint vadállatokkal bánik — akkor az a pogány a mi szavainkat ne tartsa üres szóbeszédnek? Ha azt látja, hogy a keresztény ember remeg a haláltól, hogyan higgyen a halhatatlanság tanításának? Ha látja, hogy gonosz indulatok szolgái vagyunk, annál inkább ragaszkodni fog a maga hitéhez és nem sokra fog minket tartani. Mi, csak mi vagyunk a hibásak — bizonyítéka ennek a tényekben van. Azt felelhetnéd erre, hogy a mi régi időnk embereire tekintsenek fel. De ők egyáltalán nem hisznek régi idők embereinek, ők oly erényes embereket szeretnének látni, akik ma élnek. Így szólnak: „Taníts minket oly vallásra, amely

nemes cselekedeteken alapszik — de ily cselekedeteket nem látunk“. Épp ellenkezőleg azt látják, hogy a vadállatoknál is vadabban szétmarcangoljuk azokat is, akik legközelebb állnak hozzánk és ezért világjárványnak neveznek bennünket. Ez az oka annak, hogy a pogányok visszahuzódnak és nem csatlakoznak hozzánk.

Johannes Chrysostomus.

A földben és napsugárban, a növény- és állatvilágban, ércben gazdag vidékekben és a természet erőiben, amelyeket csak most kezdünk kihasználni, kimerithetetlen gazdagság rejlik, amelynek felhasználása az okosan cselekvő emberek valamennyi szükségletét kielégíthetné. A természetben nincs semmi ok adva a szegénységre — még egy pupos vagy öregségtől gyöngé ember szegénységére sem. Minthogy az ember természeténél fogva társas állat, a családi szeretet és szociális együttérzés a legszükségesebbet még azok számára is előteremtené, akik magukat fenntartani nem tudják, ha nem volna a krónikus koldusszegénységnek az az elállatosító hatása.

Henry George.

A civilizáció haladása megköveteli, hogy közügyek igazgatását mind több hozzáértéssel tanulmányozzák és ne csak egyes személyek, hanem a többség. Okos megfontolás után közügyeinket nem biznók állami hivatalnokokra, mint ahogy az államgazdaság tanulmányozását se biznók egyetemi tanárookra.

Magának a népnek kell gondolkodnia, mert csak a nép tud alkotni.

Henry George.

Bármily erősen megalapozottnak tünik is fel előttünk a mi civilizációnk, mégis romboló erők csiráznak benne. Nem pusztákon és erdőkben, hanem a városi lebujokban és utcákon nevelik nagyra azokat a barbárokat, akik a mi civilizációnkkal ugyanazt

fogják tenni, amit a hunok és vandálok tettek az ókor civilizációjával.

Henry George.

★

Ujjászervezni csak a nép útján és a nép számára lehet. De amíg ez az ujjászervezés, mint most, egy társadalmi osztály öröksége és kiváltsága, nem vezethet másra, mint arra, hogy egyik arisztokrácia helyébe a másikat tesszük, a népnek semmi üdve és haszna nincs belőle.

Mazzini.

★

Minden ember gyűlöli egymást. Amennyire csak lehetett, kihasználták az emberi vágyakat, hogy a közös szolgálatába sorozták őket. Ez azonban csak áltatás, a felebaráti szeretet hamis képe; valójában mégis csak gyűlölet. Az ember gonosz alapvonását, a *figmentum malum*-öt csak eltakarja, de meg nem szünteti.

Pascal.

★ ★ ★

Az emberek eszes lények. Akkor hát miért nem fogadják el vezetőnek a közéletben az észet, hanem helyette a hatalmat?

Február 24.

Az igazság és a jó elválaszthatatlan.

★

Ketten kellene az igazság közléséhez: egy, aki szószólója és egy, aki hallgatója. Az igazság hirdetésének egyedüli eszköze a szeretetteljes beszéd. Csak szerető ember szavát hallgatják szívesen. A fölényességnek nem szabad megszólalnia. Hangjai természetellenesek.

Thoreau.

Az igazmondás olyan, mint a szépirás. Csak a gyakorlat tanít meg rá bennünket, sokkal kevésbé az akarat dolga, mint a szokásé és nem hiszem, hogy haszontalan dolog lenne, ha ennek a szokásnak terjesztésére és művelésére minden alkalmat megragadnánk.

Marcus Aurelius.

★

Annyira megszoktuk a színlelést, hogy önmagunk előtt is színlelünk.

Larochefoucault.

★

Valójában csak saját alapgondolatainkban rejlik igazság és élet; mert az emberek tulajdonképp csak ezeket értik meg egészen. Mások egészen idegen gondolatai, amelyeket olvastunk: idegen lakoma maradécai, idegen vendég viseltes ruhái.

Schopenhauer.

★

Ha félénken huzódik az ember az igazságtól és nem ismeri el, ha találkozik vele, hanem elnémitja magában a tudatot, hogy igazságnak veszi a hazugságot, sohase fogja tudni, mitévő legyen.

★

A legjobb eszű emberek, akik az igazságot az igazságért szeretik, sohasem igénylik maguknak ez igazság tulajdonjogát. Ahol csak érik, mindenütt szívesen fogadják és senkinek a nevét sem ütik rá, mert ez az igazság már öröktől fogva az övéké.

Emerson.

★ ★ ★

Az igazság nem kényszerítheti az embert arra, hogy gonosz, vagy önhitt legyen. Az igazság szavai mindig alázatosak, szerények és egyszerűek.

Február 25.

Az imádkozás szokása csak akkor ártalmas, ha az ember ezt érdemnek tekinti Isten előtt.

★

Mielőtt imádkozni kezdel, vizsgálj meg, hogy képes vagy-e áhitattal összeszedni gondolataidat, különben ne imádkozzál.

Se bánat, se lustaság, se vigasság, se csevegés, se könnyelműség és tunya szórakozás hatása alatt ne fogj imába, csak akkor, ha elragad az istenfélő ihlet.

Rossz hangulatban ne imádkozzál.

Aki szokássá teszi az imádkozást, annak az imádsága nem őszinte. *A Talmud.*

★

Az emberek nem tartják unalmasnak a napi étkezést és az alvást, mert az éhség és a fáradtság mindennap jelentkezik; különben az evés és alvás is unalmassá válnék.

Épp úgy unatkoznak az emberek, ha nem lakhatnak jól szellemi táplálékkal. Emlékezzünk mindig az igazságért szomjazókra (a hegyi beszédben).

Pascal.

★

Miért nélkülözőnk az imádságot, a gyengéink ellen való gyógyaszt? Lelkünk minden törekvése, mely közelebb visz bennünket Istenhez, megszabadít minket a magunkra való gondolástól. Mikor Isten segítségét kérjük, már kezdjük is azt megtalálni. Nem Ő változtat meg bennünket, hanem mi változtatjuk meg magunkat azzal, hogy közeledünk Hozzá. És mikor gyengéinket beösmérjük, gyarapítjuk erőinket.

Rousseau.

★

És mikor imádkozol, ne légy olyan, mint a kép-mutatók, kik örömet imádkoznak fennállva a gyüle-

kezetekben és utcák szegletein, hogy az emberek lássák őket: Bizony, mondom nektek, hogy elvették jutalmukat. Te pedig, mikor imádkozol, menj be a titkos házadba és ajtód bezárva imádjad a te Atyádat, aki titkon van; és a te Atyád, aki rádnéz titkon, megadja neked nyilván, amit kérsz. Mikor pedig imádkoztok, ne legyetek sokbeszédűek, mint a pogányok, kik azt állítják, hogy az ő sok beszédjük által hallgattatnak meg. Ne legyetek azért azokhoz hasonlók, mert jól tudja a ti Atyátok mi nélkül szükölködtek, minekelőtte ti kérnétek ő tőle.

Máté VI. 5—8.

★

Legjobb otthon imádkozni, mert a gyülekezetben lehetetlen az irigységet, fecsegést és a rágalmat elkerülni, ami büntetést von maga után. Különösen ünnepnapokon, mikor az emberek csak szórakozni akarnak, legjobb nem is imádkozni. A Talmud.

★ ★ ★

Helyes dolog megújítani az imádságot, vagyis Istenhez való viszonyunk kifejezését. Az ember állandóan kialakulófélben van, változik; ezért Istenhez való viszonyának is változnia és tisztázódnia kell; azért kell megváltoznia az imádságának is.

Heti olvasmány

Gábor arkangyal

Gábor arkangyal egykoron a Paradicsomból Isten hangját hallotta, amint megcsendült és gyöngéden válaszolt egy emberi léleknek. Az arkangyal így szólt: „Valószínűleg az Ur kedves szolgája lehet, aki-

nek nem kellettek az érzéki örömök és aki magas polcra emelkedett.“ Az angyal sietve a földre ereszkedett, hogy fölkutassa ezt az embert, de nem találta sem az égben, sem a földön. Végül felkiáltott: „Ó, Istenem! Jelöld meg az utat, amely szeretett fiadhoz vezet.“ Isten válaszolt: „Menj csak abba a faluba, ott a pagodában tüzre bukkansz.“ Az angyal odasietett és megpillantott egy magányos embert, aki egy bálvány előtt imádkozott. Mikor Gábor visszaérkezett, így szólt az Urhoz: „Ó, Istenem, hát valóban szeretettel gondolsz a bálványimádóra?“ Isten felelte: „Nem törődöm a tudatlanság tévelygéseivel. Ez a szív a maga homályos sejtelmeivel magasra emelkedett.“

Perzsa Attar.

Az imádság

— Nem, nem, nem, doktor, ez nem lehet! Hát... nincs semmi mentség? Miért hallgattok el mindannyian?

Igy szólt a fiatal anya, mialatt határozott léptekkel kijött a gyerekszobából, hol egyetlen, hároméves fiacskája agyhártyagyulladásban feküdt, haldokolt.

Az asszony férje és az orvos, akik halkán beszélgettek, elhallgattak. Félőn lépett a férfi feleségéhez, megsimogatta fölborzadt haját és mélyet sóhajtott. Az orvos csak áll csöndben, lehajtott fővel, merev mozdulatlansága és hallgatása elárulta a helyzet reménytelenségét.

— Mit tehetnénk? — törte meg a férfi a csöndet.
— Mit lehetne tenni, kedvesem?

— Ah, ne beszélj, ne beszélj! — kiáltott föl az asszony, mintha haragudnék és szemrehányásokkal akarná illetni. Hirtelen megfordult és a gyerekszoba felé tartott.

A férfi vissza akarta tartani:

— Ne menj, Kátja!

Az asszony visszanézett. Nagy fáradt szemét férjére meresztette és szó nélkül bement a gyerekszobába.

A gyermek a dajka karjaiban pihent. Fehér vánkосokat tettek feje alá. Szeme nyitva volt, de nem látott semmit. Összeszorított szájacskáján habbuborékok gyöngyöztek. Dajkája mozdulatlan, ünnepélyes arccal nézett a messzeségbe, elfordítva a gyerek arcáról tekintetét. Az anya belépésekor meg se mozdult. Mikor az asszony egészen a dajka közelébe ért és a vánkосok alá csusztatta kezét, hogy gyermekét ki vegye a dajka kezéből, a leány halkán megszólalt:

— Meg fog halni! — mondta és elfordult az anyától. Az asszony azonban nem hallgatott rá. Szokásos fürge mozdulatával elvette tőle a gyereket és kezében tartotta. A fiucska hosszú, göndör haja fölborzolódott. Anyja megigazitotta és szemébe nézett.

— Nem, nem bírom, — sugta kétségbeesve és gyors, óvatos mozdulattal megint a dajkának adta át, majd eltávozott a szobából.

A gyermek már két hete betegen feküdt. Anyja lelke az egész idő alatt a remény és a kétségbeesés között hánykódott. És az egész idő alatt alig aludt naponta másfél órát. Mindennap többször bement a hálósobájába, odaállt a Megváltó aranyruhás nagy szentképe elé és fohászkodott Istenhez, hogy mentse meg gyermekét. A feketearcu Megváltó kis fekete kezében aranyosan csillámló könyvet tartott, melyen fekete fölírás volt: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterheltettetek és én megnyugosztalak titeket.”

Mialatt a szentkép előtt állott, imádkozott és az imádságba sűrítette minden lelki erejét. És ha imádkozás közben lelke mélyén érezte is, hogy fohászával nem tudna hegyeket elmozdítani és hogy Isten saját belátása szerint fog cselekedni, mégis imádkozott. Különös erőlködéssel, hangosan mondott el be-

tanult imákat és olyanokat is, melyek szívéből fakadtak.

Most, amikor megértette, hogy gyermeke elveszett, úgy érezte, mintha valami megszakadt volna benne és a világ forogna körülötte és miután hálószobájába ment, úgy megcsodált minden tárgyat, mintha nem tudná, hogy hol van. Aztán az ágyba feküdt, de fejét nem a párnára hajtotta, hanem férjének összehajtott hálókabátjára és aztán elveszítette eszméletét.

És álmában látta, hogy kis Kosztjája göndör hajával és vékony fehér nyakával egészségesen és vidáman ül kis székén és puhaikráju telt lábacskaát himbálja és rózsás ajkát csucsortva, nagy gonddal ültet egy bábút hintalovára.

— Milyen jó, hogy él, — gondolta az anyja. — És milyen borzalmas, hogy halott volt. Miért? Hát Isten, akihez fohászkodtam, megengedhette, hogy meghaljon? Mit akart volna vele? Utjában volt valakinek? Hát Isten nem tudja, hogy gyermekem az életem és mindenem, hogy Kosztja nélkül nem élhetnék? És egyszerre csak elveszi tőlem és meggyötri ezt a szerencsétlen, drága, ártatlan teremtetést és megbolygatta életemet és minden könnyörgésemre csak az volt a válasz, hogy fiacskám szeme becsukódott, hogy gyermekem teste kinyult, kihült és megdermedt.

És álmában újra odanézett. Ott jön. Milyen kicsi. Nagy, magas ajtón át jön, kezeckéjét lóbálja, mint a felnőttek. És nagyot néz és mosolyog...

— Gyönyörűségem!... És őt akarta Isten halálra kinozni! Hát miért imádkozunk hozzá, mikor ilyen kegyetlen tud lenni?

És Matrjósza, a kis pesztonka hirtelen elkezd valami különöset beszélni. Az anyja tudja, hogy Matrjósza van előtte, de Matrjósza is angyal.

— De ha angyal, miért nincs szárnya? — gondolja az anyja magában. — Különben most jut eszébe, hogy

valaki — már nem emlékszik rá — teljesen megbízható ember mondotta, hogy most szárny nélkül is vannak angyalok. És Matrjósza, az angyal így szól:

— Asszonyom, hiába kel ki Isten ellen. Nem hallgathat meg mindenkit. Az emberek gyakran olyat kérnek tőle, ami másoknak ártana. Így legutóbb egész Oroszországban imádkoztak és még milyen emberek imádkoztak! Az első püspökök és barátok imádkoztak a templomokban ereklyéik fölé hajolva; mind azért imádkoztak, hogy Isten segítse győzelemre az oroszokat a japánok ellen. Jó cselekedet volt ez? Nem való ilyesmiért imádkozni és Isten senkinek se járhattott volna kedvébe. A japánok is imádkoztak ám a győzelmükért!

— Hiszen közös Atyánk nekünk. És mit csináljon ilyenkor?

— Igaz, mit csináljon ilyenkor? — mondta Matrjósza.

— Ugy van, — szólt erre az anya — helyes, amit mondasz. Ismert dolog. Ezt már Voltaire is megmondta. Ezt mindenki tudja és mindenki mondja. Én azonban nem így gondolkodom. Miért ne hallgathatná meg az Isten a kérésemet, ha semmilyen rosszat nem kívánok tőle, hiszen semmi mást nem kérek, csak drága gyermekem el ne pusztuljon. Hisz nélküle nem is élhetnék... — mondta az anya és közben érzi, hogy a gyermek puha kezecskéjével átfonja a nyakát és kicsi meleg teste az övéhez simul. — Jó, hogy a baj meg nem történt, — gondolja magában.

— De nemcsak erről van szó, — makacskodott Matrjósza, szokása szerint együgyűen fecseggve — nemcsak erről van szó. Megesik, hogy csak egyvalaki kér valamit és Isten mégse teheti meg. Tudjuk mi ezt jól. Én csak tudom, hisz én vagyok a bejelentő, — mondja Matrjósza, az angyal, ugyanazon a hangon, mint tegnap, mikor az asszony a nagyságos urhoz küldte és Matrjósza a dajkának ezt mondta: „Én csak

tudom, hogy az ur itthon van-e, hisz nekem kell bejelenteni.“

— Hányszor kellett jelentenem, mondja Matrjósza tovább — hogy egyik vagy másik jó ember, többnyire a fiatalabbak közül, arra kéri Istent: óvja meg a bűntől, óvja meg az iszákosságtól, bujaságtól, hogy a bűnt, mint valami szálkát, ki lehessen huzni belőle.

— Milyen szépen beszél ez a Matrjósza, — gondolja magában az asszony.

— Isten azonban nem tehet eleget az ilyen ember kérésének, mert hiszen mindenkinek saját magának kell törekednie a jóra, csak a magunk igyekezete termi meg gyümölcsét. Épp ön asszonyom volt az, aki elolvastatta velem a fekete tyuk meséjét. A mesében el van mondva, hogy a fekete tyuk a fiúnak, aki megmentette a haláltól, csodatévő kendermagot adott és mig azt nadrágzsében hordta, fejből tudta minden leckéjét, ha nem is tanult, de mikor a kendermag miatt egészen abbahagyta a tanulást, elvesztette az emlékezőtehetségét. Isten nem irthatja ki az emberből a rosszat. Nem könyörögni kell érte, hanem mindenki irtsa ki maga.

— Honnan veszi ez a leány ezeket a szavakat? — gondolja az asszony és így szólt: — Matrjósza, mégse válaszolsz a kérdésekre.

— Legyen türelemmel, mindent megmondok — feleli Matrjósza. — Megtörténik, hogy egy családról kell jelentést tennem, mely nem a maga hibájából jutott nyomorba; mind sirnak; szép szobák helyett szűk oduban laknak, még a mindennapi teájuk sicsen meg és könyörögnek, hogy Isten legalább egy csöppet segítsen rajtuk. És még se teljesítheti kérésüket, mert tudja, hogy a nyomoruk javukra szolgál. Az emberek ezt nem látják, de Isten látja, hogy jólétben csakhamar elülленének!

— Igaz, amit mond — gondolja az asszony. — De miért beszél ily közönségesen! „Elülленének!“ Ez nem ideillő kifejezés. Alkalomadtán még is mondom

neki... Nem azt kérdeztem tőled — ismétli az anya hangosan. — Azt kérdem: miért, mi végből akart Isten megfosztani gyermekemtől? — És az anya maga előtt látja az élő Kosztját és hallja édes gyermeki nevetését, amely csilingel, mint valami kis csengettyű. — Miért vették el tőlem? Ha Isten ezt megtette, akkor gonosz és rossz Isten, akire nincs szükség; és én se akarok többé tudni róla.

— Hát ez meg mi?... Matrjósza már nem Matrjósza többé; egy egészen más, új, különös, megfoghatatlan lény; nem is a szájával beszél hangosan, hanem egész különös módon az anyja szívéhez:

— Nyomorult, vak, elvetemült teremtes te, nagyon is a magasba merészkedell! — szólal meg ez a lény. — Ugy látod Kosztjádát, mint amilyen egy hete volt, erősen és izmosan, hosszú hullámos hajával és kedves, élénk beszédjével. De — vajjon mindig ilyen volt-e? Valamikor örültél, hogy „papát“-„mamát“ tudott kipötytyenteni és megismerte ezt meg azt az embert; még korábban el voltál ragadtatva, mikor magától főlegyenesegett és gyenge lábacskaín töntörögve egy széket akart elérni, még régebben mind boldogságban usztatok, mikor már a földön ide-oda csuszkaált, mint egy kis állatocska, aztán még előbb örültek, hogy megismert benneteket, hogy föl tudta emelni tar fejcskéjét és még régebben fölragyogtatok, mikor fogatlan szájacskájával összepréselte a kis pempőt. És annál is előbb mennyire gyönyörködtetek, hogy születésekor — egész teste vörös volt — keservesen sivitott, miközben tüdeje tágult. És még korábban, egy évvel előbb, hol volt akkor, amikor még a világon se volt? Mind azt hiszitek, hogy egy helyt álltok és hogy nektek és kedveseiteknek mindig olyanoknak kell maradnotok, amilyenek most vagytok! Pedig egyetlen percre sem álltok meg, mindig haladtok, mint a folyó vize, a zuhanó kő sebességével rohantok a halál felé, mely előbb-utóbb utólér mindannyitokat. Hogy nem érted meg, hogy fiad, aki semmiből lett azzá, ami volt,

nem állt volna meg, pillanatra se maradt volna az, ami volt halála órájában. És ahogy a semmiből csecsemővé, a csecsemőből járó gyermekké lett, úgy lett volna a gyermekből iskolásfiú, majd ifju, legényember, felnőtt ember, idős ember és aggastyán. Nem tudod mivé lett volna, ha életben marad; de én tudom!

És ekkor az anya egy étterem káprázatosan ki-
világított külön szobájában (egyszer elvitte férje egy ilyen étterembe), a vacsora maradékai mellett egy utálatos, fiatalosan fölcicomázott aggastyánt lát, amint ott ül fölpuffadt, ráncos arccal és fölfelé sodort bajusszal. A puha kerevetbe mélyen belesüpped és mámoros szemével mohón néz egy romlott, festett, meztelen, fehér, kövérnyaku fehérnépre, akinek mosolyogva mesélt néhány illetlen tréfát és láthatóan tetszett neki egy másik, hasonló pár elismerő kacagása.

— Nem ez, nem ő, ez nem az én Kosztjám! — kiáltott föl az anya borzalommal, mialatt figyelte az undorító aggastyánt, aki éppen azért tűnt föl előtte borzalmasnak, mert valami a tekintetében, szájának a metszése egész különösen Kosztjára emlékeztette.

— Jó, hogy ez csak álom! — gondolta magában. — És látja a kis, halovány, meztelen, kövérkeblű Kosztját, amint a fürdőkádban ül és nevetve lucskol a vízben, — nemcsak látja, hanem érzi, ahogy könyökéig meztelen karját elkapja és csókolja és csókolja, végül már harapja, nem tudva, mit is tehetne még mást az anyja kezével.

— Igen, ez az én Kosztjám, nem pedig az a borzasztó aggastyán, — mondta magában. És ezeknél a szavaknál felébred és borzalommal látja a valóságot.

Bemegy a gyerekszobába. A dajka már megmosdatta Kosztját és lefektette. Hegyes, viaszosan fénylő orrocskájával, orra cimpája körül gödröcskékkal és a homlokáról elfésült hajával feküdt Kosztja a ravatalon. Körülötte gyertyák lobognak és a kis asztalkán, a feje mellett, fehér és rózsaszínű jácintok hajolnak föléje. A dajka fölkel a székről és szemöldökét föl-

huzva és száját csucsorítva nézi a magasra ravatalozott merev arcocskát. A másik ajtón, az anyával szemközt, belép Matrjősa egyszerű, jóságos arcával és ki-sirt szemével.

— Hogy is mondhatta, hogy nem szabad bánatosnak lenni, és ő maga is sirt — gondolta az anya. És elfordítja róla tekintetét és a holttestre néz. Az első pillanatban megrendülve áll előtte és szinte émelyedik attól, hogy fia halott arcocskája mily borzasztón hasonlít ahhoz a szeparébeli aggastyánhoz, akit álmában látott, de elhessegeti magától ezt a gondolatát és keresztet vetve, forró ajkát a hideg viasszá vált kis homlokra szorítja, aztán megcsókolja a halott összekulcsolt, kihűlt kezecskéit és hirtelen úgy érzi, mintha a jácintillat valami ujat sugott volna neki, hogy fiacskája már elköltözött és soha többé vissza nem tér, keserű csuklásba tör ki, még egyszer megcsókolja fiacskája homlokát és sir. Sir, de nem reménytelenül, hanem a megindultság alázatos könnyeivel. Fájdalmat érez, de már nem lázadozik, nem panaszkodik, hanem tudja, hogy annak, ami történt, így kellett történnie és ezért jó is volt így.

— Bűn a sirás, anyácska — mondja a dajka, mi-alatt a kis holttest mellé lépett és összehajtogatott keszkenőjével letörölte az anyai könnyeket, amelyek Kosztja viaszos homlokára hullottak. — A könnyek nagyon nyomnák a lelkét — mondja. — Most jó dolga van. Ártatlan angyalka. Ha életben maradt volna, ki tudja, mi lett volna belőle?

— Ah, ez igaz, de mégis fáj — sóhajtott Kosztja anyja.

Február 26.

Hosszabb beszélgetés után igyekezzél mindarra visszaemlékezni, ami szóbakerült és csodálkozni fogsz, mily üres, mily haszontalan és gyakran mily gonosz volt a legtöbb, sőt néha mindaz, amit beszéltetek.

A tudatlan embernek legjobb, ha hallgat. De ha ezt tudná, már nem lenne tudatlan.

Saadi (Gulistan).

A legjobb nyelv az, amelyet gondosan megzaboláznak, a legjobb beszéd az, amelyet alaposan meggondolnak.

Ha beszélsz, szavaid jobbak legyenek, mintha hallgatnál.

Arab példabeszéd.

Ha meg is bánod egyszer, hogy nem beszéltél, százszor megbánod, hogy nem hallgattál.

Az igaz szavak nem kellemesek. A kellemes szavak nem igazak.

A jók nem civakodnak. A civakodók nem jó emberek.

A bölcsek nem tudósok. A tudósok nem bölcsek.

A szent ember nem gyűjt semmit; de mennél többet tesz másokért, annál többet szerez.

A menyei ész jótékony, de nem okoz kárt. A szent ember esze tevékenységre készletti, de nem civakodásra.

Lao-Tsze.

A kézimunka azért is hasznos, mert megszabadítja az embert a henye fecsegéstől.

Aki figyel, okosan kérdez, nyugodtan válaszol és rögtön abbahagyja a beszédet, mihelyt megszűnt a mondanivalója, az fel van ruházva a legszükségesebb tulajdonsággal, amit az élet követel.

Lavater.

Ha időd van a meggondolásra, gondold meg: érdemes-e, szükséges-e és senkinek se árt-e a mondanivalód.

Február 27.

A jótékonyság csak akkor jótékonyság, ha áldozatot jelent.

A ti aranyotokat és ezüstötöket a rozsdá megfogta és azok rozsdája tesz bizonyosságot ti ellenetek; és megemészti a testeiteket, mint a tűz. Kincset gyűjtötök magatoknak az utolsó napra.

Jakab apostol levele, V. 3.

A pénzben, magában a pénzben, a birtoklásában van valami erkölcstelen.

Ha kegyelmet vársz Uradtól, mutasd fel műveidet. Lehet, hogy erre valaki, mint a gazdag ifju, így szól majd: „Mi is minden törvényt megforgattunk — nem loptunk, nem öltünk, házasságot nem törtünk“. Krisztus azonban nemcsak ezt, hanem még valami mást is elrendelt. Micsodát? Azt mondja: „Add el minden marhádat és osztogasd a szegényeknek . . . Aztán jer és kövess engem“. (Máté, XIX., 21.) Őt követni azt jelenti, hogy utánozni tetteit; mert az ifju oly bőségben élt és másokat, kik szegénységben sanyalódtak, megvetett, hogy is mondhatta volna azt, hogy szereti felebarátait? Ha tehát szeretetünk erős és legyőzhetetlen, akkor azt tettekkkel kell megmutatnunk.

Johannes Chrysostomus.

A részvétteljes ember sohasem gazdag és a gazdag ember sohasem résztvevő.

*Mandzsuriai mondás.
(Idézi: Wollheim.)*

Gazdag jótévők nem látják, hogy azt, amivel jót tenni véltek a szegényeken, gyakran még szegényebbek kezéből ragadták el.

A gazdagok megleégszenek azzal, hogy a szükölködőknek alamizsnát adnak. Nem gondolnak rá, mily veszedelmes adományok azok, melyekkel szakatlanul megajándékozzák a szegényeket. Nem gondolnak arra, hogy a külső jólét előtt való hódolatuk és az alacsonyrangúak iránt való megvetésük azt a meggyőződést keltik a tulságos előnyben részesült emberekben, hogy csak egy üdv van a világon, — a gazdagság, tehát épp az, amitől a szegények meg vannak fosztva.

Channing.

Mily nehezen mennek be Istennek országába, akiknek pénzük van. Mert könnyebb a tevének a tűfokán általmenni, mint a gazdagnak Isten országába bemenni.

Lukács, XVIII., 24—25.

Gazdagsággal nem lehet jót tenni. Ha a gazdag ember jót akar tenni, mindenekelőtt meg kell szabadulnia a — gazdagságtól.

Február 28.

A művészet egyik eszköze az emberek egyesítésének.

Ha a szépművészetek akár közelebbi, akár távolabbi vonatkozásba nem kerülnek erkölcsi eszmékkel, — ami általános tetszést arat — akkor csak a szórákozás célját szolgálják, amire annál szomjasabbá

válik az ember, mennél többször használja a végből, hogy lelkének önmagával való elégedetlenségét elűzze vele; de az ember így még haszontalanabb és még elégedetlenebb lesz.

Kant.

A művészet egyike a legerősebb szuggesztív eszközöknek. És mivel a szuggerálás gonosz is lehet (és a gonosszal mindig könnyebben lehet hatni), jó is lehet, ezért semmitől nem kell jobban óvakodni, mint a művészet szuggesztíójától. A régi vallások (a mohamedánizmus, az ortodoksia) kárhoztatta minden művészetet, mert féltek a művészet káros hatásaitól és lehet, hogy igazuk volt, de különösen igazuk volna manapság.

A művészet bölcsesége és a tudomány bölcsesége az emberiség javára való önzetlen szolgálatban áll.

John Ruskin.

A művész vagy fennkölt pap vagy többé-kevésbé ügyes bohóc.

Mazzini.

A művészet csak akkor van azon a helyen, amely megilleti, ha alá van vetve a hasznosságnak. A művészet feladata, hogy — tanítson, de szeretve tanítson; és gyalázatosan, nem pedig fenségesen viselkedik, ha az embereknek csak kellemeskedik, de nem vezeti őket rá az igazságra.

John Ruskin.

Művészetünk, amely azt tűzte ki céljául, hogy a gazdag osztályok mulattatója legyen, nemcsak hasonlít a prostitúcióhoz, de nem is egyéb, mint prostitúció.

A művészeti magyarázatok a leghaszontalanabb magyarázatok. A műértő tudja, hogy minden művészet a maga nyelvén beszél és minden róla való szóbeszéd meddő. Innen van az, hogy leginkább azok beszélnek a művészetről, akik nem értik, vagy nem érzik a művészetet.

Február 29.

Az eszmény — a vezércsillag. Nélküle nincs határozott irány és irány nélkül nincs haladás, nincs élet.

★

Az igaznak nem kell mindig megtestesítve lennie, elég ha szellemileg előttünk lebeg. *Goethe után.*

★

Tökéletesség az ég törvénye. A tökéletességre való törekvés az ember törvénye. *Goethe után.*

★

Az eszmény tebenned magadban van. Elérésének akadályai — szintén benned vannak. A te helyzeted az az anyag, amelyből ezt az eszményt meg kell valósítanod.

★

Az élet nem szinekura, nem is szerencsevadászat. Nem, az élet — mint Schiller mondja — harc és menetelés. A jó harca a rosszal, az igazságosság harca az önkénnyel, kiváltságokkal, a szabadság harca az elnyomással; a közösség, a szolidaritás és a szeretet harca a zárkózottsággal. Az élet én-ünk folytonos menetelése amaz eszmény progresszív megvalósítása felé, amely mint valami hajnali pir sugárzik eszünk és lelkünk felé.

Giuseppe Mazzini.

A tökéletesség csak akkor tökéletesség, ha megvalósítása csak gondolatban lehetséges, ha úgy látszik, *hogy csak a végtelenségben érhető el és ha ennél fogva megközelítésének lehetősége a végtelenben van.*

Remélni kell és hinni kell, hogy a jó, amelynek tudatában vagyunk, bennünk és a világban meg fog valósulni, mert ez megvalósításának legfőbb föltétele. De ha ebben nem bizunk és azt hisszük, hogy mi emberek mindig olyan rosszak leszünk, mint amilyenek most vagyunk és hogy az emberek mindig úgy fognak élni, ahogy eddig éltek: ez a legfőbb akadálya a jó megvalósításához való közeledésnek.

Havi olvasmány

Életünk legrégibb és legnagyobb alaphibája az, hogy imádattal nézünk arra, amit alkotunk. Nincs nagyobb szentség a földön, mint az ember, Isten élő képviselője, ezzel szemben azt látjuk, hogy mindaz, ami az embertől ered, emberi mű, találmány és üzlet, nagyobb megbecsülésben részesül, mint maga az ember, az alkotást többre becsülik, mint az alkotót.

De itt az ideje, hogy mindenki belássa azt a nyilvánvaló tényt, hogy a legjobb, legigazságosabb és legbölcsebb emberek, Mózesztől napjainkig, Krisztussal élükön mindig az illúziók ellen harcoltak; ama emberi találmányok ellen, amelyeket az embernél különbeknek magasztalnak; ezek ellen a bálványok ellen harcoltak, hogy az emberek előtt megmutassák a babona utálatosságát, hogy az igazságot tárják eléjük, hogy öntudatra ébresszék őket: minden történő dolog életforrását saját magukban keressék avégből, hogy Isten akaratához visszatérhessenek és ezzel szabadságukat elérjék.

Mózes megszüntette az anyagi bálványokat, de meghagyta a körülmetélést és a szombatot, és a zsidóság utána következő tanítói újabb bálványokat állítottak: a ritust és a hagyományt. A keresztény tanítók megszüntették a szombatot és körülmetélést, de behozták a keresztelest és az urvacsorát, ezután pedig a jó dolgok egész áradata következett: a Szentlélek, a Megváltó, az Istenanya, angyalok, püspökök és szentek, istenszolgái és csodatévők, szentképek és keresztetek, és számtalan képes- és szobor-ábrázolás és valóságos tárgy és ami a legkülönösebb: még tetem-maradékok is akadtak, valóságos új egyiptomi mumiák.

És mint a vallásban, úgy van a társadalmi életben is: emberi alkotásokat többre becsültek, mint magát az embert. Monarchia, oligarchia, autonómia, köztársaság — változnak a nevek és kormányformák — de mindig megmarad valami, amelynek kedvéért az embernek fel kell áldoznia szellemi szabadságát. Az ugynevezett közjó ára: az egyes ember szolgasága. Minden vallásnak, a társadalmi élet minden formájának, ami mind csak az élettörvény külső kifejezése, az embert kellene szolgálnia, nem pedig szolgává tenni őt. Ne járja köztünk az, hogy lealacsonyítsuk és kigunyoljuk az emberben az eszes lényt, hanem épp ellenkezőleg, szabadítsuk fel és emeljük fel. Ne külső erőszak, ne a szenvedéstől és haláltól való félelem fékezze meg az emberben a szenvedélyeket és gonosz indulatokat — nem is fékezik meg egyébként — és ne ez biztosítsa békéjét — aminthogy nem is biztosítja — hanem az örök törvény tudata, az emberiség szellemi egységének tudata, az a hatalom, amely felülről jön, Isten hatalma, az ész hatalma, a lelkiismeret hatalma — az a belső szellemi hatalom, amely az ember sajátosága és amely ma az egyház és állam együttes és szisztematikus nyomása következtében csak gyöngén jut kifejezésre. Ha egyszer ez felszabadul, hatalmas fékezője lesz minden bajnak, természetes és megbízható erőssége lesz a

társadalmi békének és jólétnek. Épp ez a belső hatalom, az észnek ez az általános világító fénye az, amelynek az volna feladata, hogy az embert a maga egyéni és társadalmi életének csucsára állítsa. És mint ahogy az éjszaka sötétsége a felkelő nap sugaraitól elolvad, mint ahogy tudatlanság és babona, csoda és varázslat a tudomány világosságától magától szertefoszlik, mint ahogy erdei szellemek, vízi nimfák és manók az ész és tudás fényére eltűntek, azonképp ugyanezen tűz és világosság fényére semmivé fognak foszlani a most még oly imponáló tévedések és erőszakoskodó társadalmi intézmények és az emberek közt minden erőszak, kényszereszköz és rabszolgaság magától meg fog szűnni.

Buka.

(Vége az első kötetnek)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Digitized by Google

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK